

KAPSAYICI EĞİTİM BAĞLAMINDA
OKUL YÖNETİCİLERİNİN
UZAKTAN EĞİTİM SÜREÇLERİNDE
TASARIM VE YÖNETİM
BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ
MESLEKİ GELİŞİMİ

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER

ÖĞRETMEN YETİŞTİRME VE
GELİŞTİRME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

unicef

unicef

Millî Eğitim Bakanlığı
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme
Genel Müdürlüğü Adına
Doç. Dr. Adnan BOYACI
Genel Müdür

Yazarlar
Komisyon

Grafik Tasarım
Burcu GÜRCAN

Kapak Tasarım
Meliha BAKA ÇAKMAKLI

ISBN: 978-975-11-5486-6

Bu kitap, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından UNICEF'in teknik ve finansal desteğiyle hazırlanmıştır. İçeriği sadece yazarların sorumluluğunda olup hiçbir şekilde Millî Eğitim Bakanlığı ve UNICEF'in politika ve görüşlerini yansıtmamaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü'nün yazılı izni olmadan bu kitap içeriğinin bir kısmı veya tamamı yeniden üretilemez, çoğaltılamaz, dağıtılamaz.

Eylül, 2020

**KAPSAYICI EĞİTİM BAĞLAMINDA OKUL YÖNETİCİLERİNİN
UZAKTAN EĞİTİM SÜREÇLERİNDE TASARIM VE YÖNETİM
BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ MESLEKİ GELİŞİMİ**

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER

Doç. Dr. Adnan BOYACI
ÖĞRETMEN YETİŞTİRME VE GELİŞTİRME GENEL MÜDÜRÜ

ÖN SÖZ

Değerli Meslektaşlarım,

Eğitim süreci boyunca paydaşların uyumlu çalışmaları, kendilerini sürekli yenilemeleri ve geliştirmeleri eğitimin niteliğini belirlemektedir. Bu bağlamda okul yöneticilerimizin tasarım, yönetim ve liderlik becerilerinin geliştirilmesinin, okulların ve eğitim faaliyetlerinin yenilenmesine doğrudan etki edeceği düşünülmektedir. Mesleki gelişim faaliyetleri, sürekli değişen bir çevrede varlığını devam ettiren okullarımızda görev yapan yöneticilerin, bu değişimin gerektirdiği koşullara uyum sağlamalarında anahtar bir rol oynamaktadır.

Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Okul Yöneticilerinin Uzaktan Eğitim Süreçlerinde Tasarım ve Yönetim Becerilerinin Geliştirilmesi Mesleki Gelişim Programı'nın ikinci fazını oluşturan bu çalışma, Millî Eğitim Bakanlığı ve UNICEF iş birliğinde yürütülmekte olup okul yöneticilerinin ortak bir vizyon ve misyon oluşturmaları, kendilerini geliştirmeye ve öğrenmeye istekli olmaları, kapsayıcı bir okulda liderlik rolünü üstlenebilmelerini amaçlamaktadır.

Eğitim alanındaki tüm iç ve dış paydaşların katkılarıyla hazırlanan Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Okul Yöneticilerinin Uzaktan Eğitim Süreçlerinde Tasarım ve Yönetim Becerilerinin Geliştirilmesi Mesleki Gelişim Programı; yöneticilerimizin bilimsel, sürdürülebilir ve etkili mesleki eğitimini gerçekleştirmeye yönelik olarak etkili iletişim kurma, eğitim paydaşlarının bireysel farklılıkları ile birlikte ihtiyaç ve beklentilerini anlama, güvenli eğitim ortamları sunma, eğitimde veri okuryazarlığını, teknolojiyi etkin kullanma gibi pek çok uzmanlık alanını destekleyecek ve liderlik özelliklerini güçlendirecek şekilde tasarlanmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı ve UNICEF iş birliğinde yürütülen bir proje olan Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Okul Yöneticilerinin Uzaktan Eğitim Süreçlerinde Tasarım ve Yönetim Becerilerinin Geliştirilmesi Mesleki Gelişim Programı, dokuz ana modülden oluşmaktadır: “Uzaktan Eğitimde Okul Yönetiminde Veri Okuryazarlığı”, “Kriz Döneminde Yaratıcı Problem Çözme”, “Uzaktan Eğitimde Okul Yönetiminde Dijital Materyal Geliştirme”, “Kriz ve Kriz Yönetimi”, “Sosyal ve Duygusal Beceriler”, “Uzaktan Eğitimde Çoklu Okuryazarlık”, “Teknoloji Liderliği”, “Pandemi ve Okul Güvenliği”, “Proje Tasarımı ve Geliştirme”

Çalışmaya destek veren tüm akademisyen, yönetici ve öğretmenlerimize teşekkür eder, büyük bir emek harcanarak hazırlanan bu kitapların paydaşlarımıza ve eğitim sistemimize önemli katkılar sağlamasını temenni ederim.

Doç. Dr. Adnan BOYACI

ÖĞRETMEN YETİŞTİRME VE GELİŞTİRME GENEL MÜDÜRÜ

©_içindekiler_◀

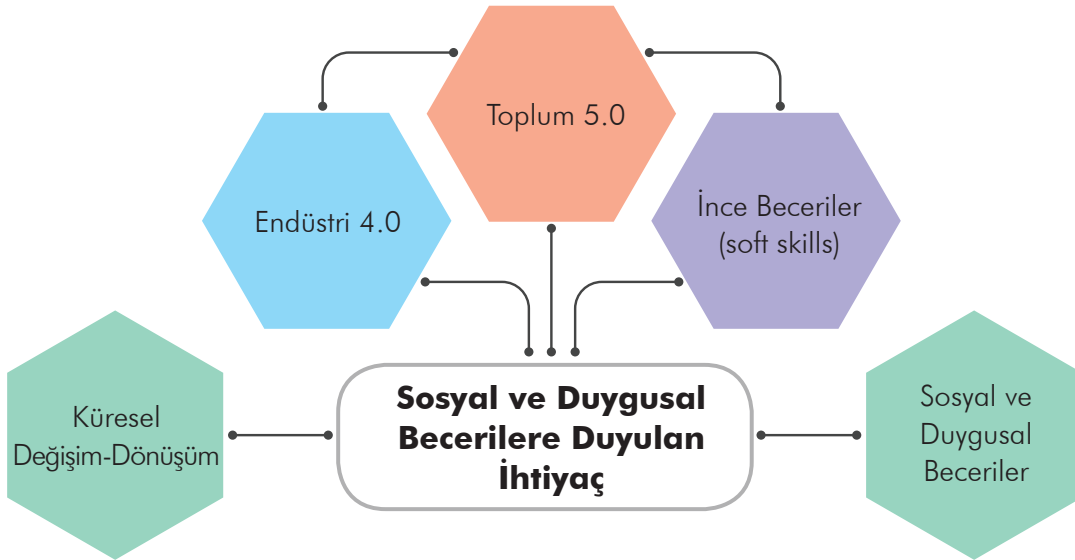
BÖLÜM 1	
SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLERE DUYULAN İHTİYAÇ	10
Dünya Düzeninde Değişim ve Eğitim Sistemlerinde Değişim	13
BÖLÜM 2	
SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER NELERDİR?	18
BÖLÜM 3	
EĞİTİM-ÖĞRETİMDE SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER	28
BÖLÜM 4	
OKULLARDA SOSYAL - DUYGUSAL BECERİLERE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ	36
BÖLÜM 5	
OKULLARDA SOSYAL - DUYGUSAL BECERİLERİN KAZANDIRILMASI VE OKUL YÖNETİCİSİNİN ROLÜ	50
BÖLÜM 6	
EĞİTİM YÖNETİCİLERİ İÇİN SOSYAL DUYGUSAL ÖĞRENME ARAÇ KİTİ	60
BÖLÜM 7	
OKUL YÖNETİCİSİNİN SOSYAL VE DUYGUSAL YETERLİĞİ	72
SIK SORULAN SORULAR	82
KAYNAKÇA	88
ETKİNLİKLER	92
1. Etkinlik	94
2. Etkinlik	96
3. Etkinlik	98
4. Etkinlik	100
5. Etkinlik	102
EKLER	106

BÖLÜM 1

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLERE DUYULAN İHTİYAÇ Ünite Kazanımları

- ✓ Küresel değişim-dönüşüm kavramlarını açıklar.
- ✓ İnsana özgü becerilerin önemini açıklar.
- ✓ İnsana özgü becerileri sıralar.
- ✓ Sosyal ve duygusal becerilere olan ihtiyacı açıklar.
- ✓ Yenilik ve yaratıcılık becerileri alanı ile ilgili becerileri açıklar.
- ✓ Kişiler arası beceriler alanı ile ilgili becerileri açıklar.
- ✓ Probleme dayalı ve iş birlikli öğrenme alanı ile ilgili becerileri açıklar.
- ✓ Yaşam boyu ve öğrenci odaklı öğrenme alanı ile ilgili becerileri açıklar.
- ✓ İnsana özgü becerilerin önemini fark eder.

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLERE DUYULAN İHTİYAÇ

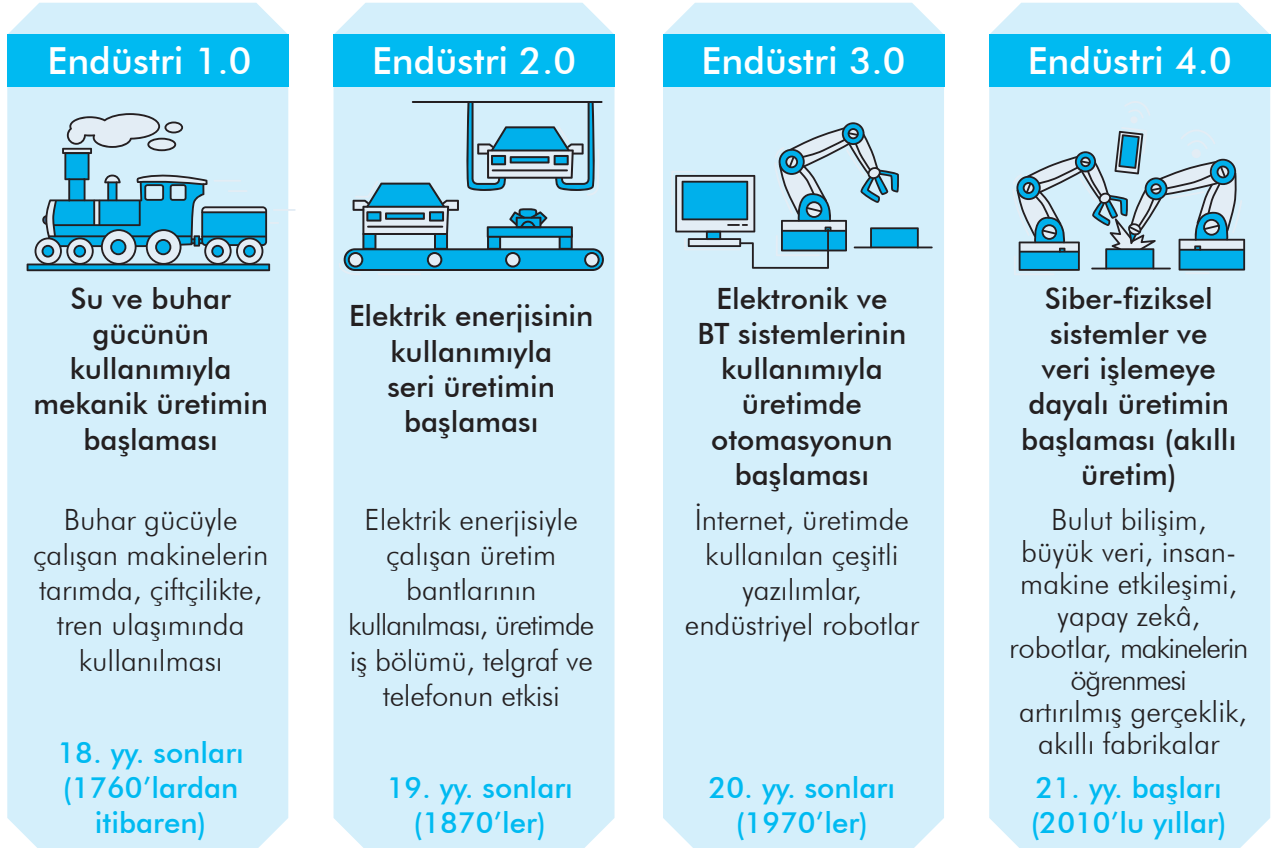
1.SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLERE DUYULAN İHTİYAÇ

İçinde bulunulan 21. yüzyılın şartlarında, "Endüstri 4.0" ve "Toplum 5.0" kavramlarının varlığında, değişen-dönüşen teknolojiler; ülkeleri, ekonomi, eğitim, sağlık ve toplum yaşantısı gibi pek çok konuda etkisi altına almaktadır. Ülkelerin/toplumların gelişim ve ilerlemelerinde etkin olan iş sektörlerindeki iş gücü gereklilikleri ve iş gücünü yetiştiren eğitim kurumlarının eğitim-öğretim politika ve uygulamaları, tüm dünyada yenilenen yaşam şartlarına ve değişim-dönüşüme yanıt verebilecek şekilde ele alınmaktadır.

Peki, Endüstri 4.0 ve Toplum 5.0 olarak ifade edilen bu kavramlar nedir?

Aşağıda ilgili kavramlara ilişkin görseller ve açıklamalar sırasıyla sunulmaktadır.

Şekil 1. Endüstri 4.0 ve önceki evreler

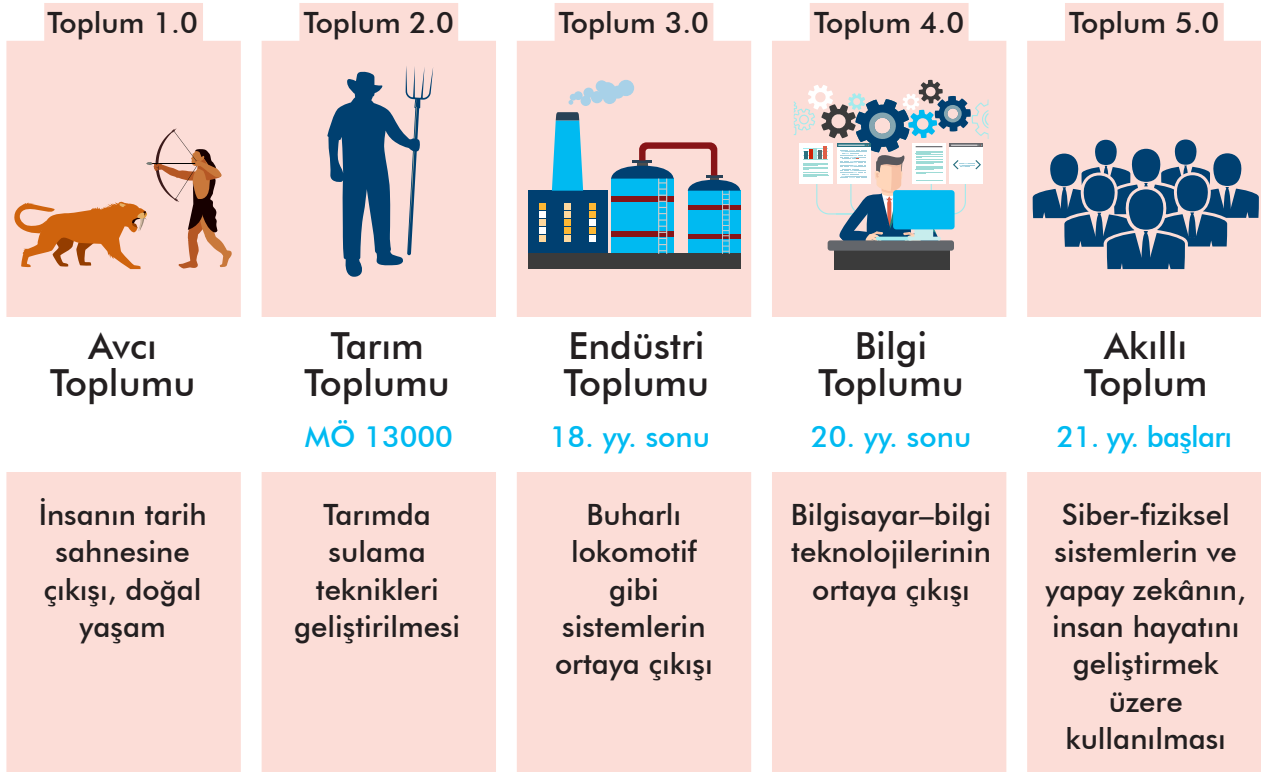
Kaynak: Kumar, Zindani ve Davim, 2019; Nayyar ve Kumar, 2020'den tabloya uyarlanmıştır.

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLERE DUYULAN İHTİYAÇ

Endüstri 4.0 kavramı, ilk kez 2011 yılında Almanya’da Hannover Ticaret Fuarı’nda (Hannover Trade Fair) tanıtılmıştır (Nayyar ve Kumar, 2020). Endüstri 4.0 / Sanayi 4.0 / 4. Sanayi devrimi kavramı, endüstriyel/sanayiye ilişkin büyük gelişmelerin tarihsel akışı nasıl evrelere/dönemlere dilimlediğini göstermektedir. Endüstrideki gelişmeler, küresel çapta toplumları pek çok yönüyle (eğitim, sağlık gibi) etkilemektedir.

Endüstri 4.0 kavramının endüstri üzerine odaklanan bakış açısının ardından, topluma odaklı bir kavram olan **Toplum 5.0 kavramı** (Japonya’da) ortaya çıkmıştır.

Şekil 2. Toplum 5.0 ve önceki evreleri

Kaynak: Gladden, 2019; Nakanishi, 2019; Salgues, 2018’den tabloya uyarlanmıştır.

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLERE DUYULAN İHTİYAÇ

Toplum 5.0 kavramı, toplumların, yaşadığı endüstriyel, teknolojik ve dijital değişimler-dönüşümler içinde, sağlıklı bir şekilde kendini nesilden nesile devam ettirmesi ve dolayısıyla bireylerin sağlıklı bir şekilde yetiştirilmesi, geliştirilmesi ve yaşamlarını sürdürmesi üzerine odaklanır. Bununla birlikte, teknolojik gelişmelerin, bireyin ve toplumun hayatına nasıl değer katacağına, sürdürülebilir çevre ve doğanın korunmasına “akıllı” yöntemler geliştirme gereğine dikkat çeker (Gladden, 2019; Salgues, 2018).

Dünya Düzeninde Değişim ve Eğitim Sistemlerinde Değişim

Küresel düzeyde toplumları ve insan yaşamını pek çok yönden etkisi altına alan Endüstri 4.0 ve Toplum 5.0 kavramsallaştırılmasıyla daha somut açıklanan değişimler; bireylerin değişim-dönüşüme uyum sağlayabilmesini, bir yandan da bireylerin bu değişim-dönüşüme liderlik etmesini gerekli kılmaktadır. Bunun gerçekleşmesinde; bireylerin erken çocukluk döneminden itibaren nitelikli eğitim-öğretimden yararlanması ve yetişkinlik döneminde de (bireysel ve mesleki yaşantısında) kendini sürekli geliştirme felsefesiyle hareket etmesi önemli rol oynamaktadır.

Eğitim-öğretim sistemlerinin içinde bulunan zamanın şartlarına yanıt verebilirliği üzerine yapılan çalışmalar ve birtakım raporlar, iş sektörlerinde ihtiyaç duyulan çalışan beceri ve yeterlilikleri ile okul mezunlarının sahip olduğu beceri ve yeterlilikler arasındaki **bilgi ve beceri boşluğuna** dikkati çekmektedir. OECD, Avrupa Parlamentosu, Dünya Ekonomik Forumu ve Dünya Bankası gibi pek çok uluslararası organizasyonun/kuruluşun eğitim politika ve uygulamalarıyla ilgili raporlarında, bu boşluğun kapatılması/azaltılması önemle vurgulanan ivedilikle çözülmesi gereken bir sorun olarak ele alınmaktadır (OECD, 2018; World Development Report, 2019; World Economic Forum, 2017; Vaikutytė-Paškauskė, Vaičiukynaitė & Pocius, 2018).

Dünya Bankası (2019) tarafından hazırlanan Dünya Kalkınma Raporu’nda, “Acil Eylem” olarak eğitime daha fazla yatırım yapıp insan sermayesinin güçlendirilmesi gereği belirtilmektedir.

Küresel çapta toplumlarda yaşanan değişimlere yanıt vermek üzere, eğitim sistemlerinde yenilikler yaşanmakta; eğitim-öğretim kurumlarının kadrosunu daha donanımlı hâle getirerek süreçlerini ve çalışanlarını ihtiyaç ve beklentilerini göz önüne alarak sürekli iyileştirme döngüsüne tabi tutan politika ve uygulamalar geliştirilmektedir. Bu değişimler sadece bilgi teknolojileri ve mesleki becerilerin kazandırılması olarak görülmemelidir.

Zira, OECD 2030 yılı eğitimi projeksiyonunda (2018);

Refah düzeyi yüksek toplumlar için öğretme ve öğrenme ekosisteminde öğrencilere **bilgi, beceri, tutum ve insani değerlerin** etkin bir şekilde kazandırılması gereği vurgulanmaktadır.

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLERE DUYULAN İHTİYAÇ

Benzer şekilde, 2023 Eğitim Vizyonu'nda;

“Çağın ve geleceğin becerileriyle donanmış ve bu donanımı insanlık hayrına sarf edebilen, bilime sevdalı, kültüre meraklı ve duyarlı, nitelikli, ahlaklı bireyler yetiştirmek” temel amacı belirtilerek bireyi çok yönlü olarak geliştirmek ele alınmaktadır.

Tablo 1. 2018 - 2022 yıllarında çalışanlarda en çok talep edilen/edilecek ilk 10 becerinin karşılaştırmalı gösterimi

2018 yılında en çok talep edilen ilk 10 beceri	2022 yılında en çok talep edilecek ilk 10 beceri
Analitik düşünme ve yenilikçilik	Analitik düşünme ve yenilikçilik
Karmaşık problem çözme	Aktif öğrenme ve öğrenme stratejileri
Eleştirel düşünme ve analiz	Yaratıcılık, orijinallik ve inisiyatif
Aktif öğrenme ve öğrenme stratejileri	Teknoloji tasarımı ve programlama
Yaratıcılık, orijinallik ve inisiyatif	Eleştirel düşünme ve analiz
Detaylara dikkat etme, güvenilirlik	Karmaşık problem çözme
Duygusal zekâ	Liderlik ve sosyal etki
Akıl yürütme, problem çözme ve düşünce üretme	Duygusal zekâ
Liderlik ve sosyal etki	Akıl yürütme, problem çözme ve düşünce üretme
Koordinasyon ve zaman yönetimi	Sistem analizi ve değerlendirmesi

Kaynak: WEF, 2018, *The future of jobs report*, ss. 12.

Bugün ve gelecekte çalışanlarda ihtiyaç duyulacak becerilere; refah düzeyi yüksek toplumlar için bireylerin sahip olması gereken becerilere ilişkin araştırmalar ve raporlar ortaya koyan WEF (2017, 2018, 2020), raporlarında insana özgü becerilerin, bir diğer ifadeyle, ince becerilerin (soft skills) geliştirilmesini önemle vurgulamaktadır. Alanyazında çeşitli araştırma ve raporlarda ve de uygulamalarda, “ince beceriler” (çeviride kullanılan bir diğer karşılığıyla “yumuşak beceriler”) ile “sosyal ve duygusal beceriler” birbirleriyle ilişkilidir.

Eğitim-öğretim ekosisteminde yer alması gereken beceri alanlarının ortaya koyulduğu WEF 2020 yılı raporunda yer alan bazı ince becerilere ilişkin alanlar şunlardır (WEF, 2020):

► Yenilik ve yaratıcılık becerileri

Karmaşık problem çözme, analitik düşünme, yaratıcılık ve sistem analizi de dâhil olmak üzere, yenilik için gerekli becerileri geliştirmeye odaklıdır.

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLERE DUYULAN İHTİYAÇ

► Kişiler arası beceriler

Empati, iş birliği, uzlaşma, liderlik ve sosyal farkındalık gibi kişiler arası duygusal zekâyâ odaklanan bir içeriğe sahiptir.

► Probleme dayalı ve iş birlikli öğrenme

Süreç temelli içerikten öte, akran iş birliği gerektiren ve işin geleceğini daha yakından yansıtan proje ve probleme dayalı içerik sağlar.

► Yaşam boyu ve öğrenci odaklı öğrenme

Öğrenme ve becerinin yaşam boyu azaldığı bir sistem yerine herkesin mevcut becerilerini geliştirdiği ve bireysel ihtiyaçlarına göre yenilerini kazandığı bir sisteme odaklıdır.

TÜSİAD (2019) raporunda da benzer şekilde, yeni kuşaklara katma değeri yüksek beceriler kazandırılmasının altı çizilmekte, teknik okuryazarlık önem kazanırken insana özgü becerilere (soft skills/ince beceriler) ihtiyacın artacağı bildirilmektedir. Raporda, insana özgü -sosyal ve duygusal beceriler - yaratıcılık, sorgulayıcı düşünme, inisiyatif alma, ikna ve müzakere becerileri, karmaşık problem çözme, esnek düşünme, zorluklar karşısında pes etmeme, detaylara inme ve hâkim olma gibi beceriler örneklendirilmektedir.

İnsan gelişiminin başlıca alanları -sosyal, duygusal, bilişsel, dilsel, akademik-beyinde ve davranışta derinlemesine iç içedir ve hepsi öğrenmenin merkezinde yer alır.

(Jones ve Kahn, 2017: 4).

Yaşamda, okulda ve kariyerde başarı, bireylerin bilişsel, sosyal, duygusal ve akademik gelişimlerine dayanmaktadır. Bir alandaki zayıf gelişme diğer alanlardaki sağlıklı gelişimi zayıflatmaktadır. Bu nedenle, öğrencilerin zengin akademik içerikle etkileşime geçtiği, bilgi, beceri, sosyal ve duygusal yeterliliklerini geliştirmeleri için fırsatlar buldukları okul ekosistemi önem teşkil etmektedir. Bu ekosistemin oluşturulması için yapılan çalışmalar incelendiğinde bilişsel, sosyal ve duygusal faktörlerin eğitim-öğretim ortamına ve süreçlerine ne kadar entegre edilerek katkıda bulunduğu; okul yöneticileri ve öğretmenlerin bu kapsamda anlayış ve becerilerini geliştirmesinin gerekliliğine dikkat çekildiği görülmektedir (John ve Kahn, 2017).

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLERE DUYULAN İHTİYAÇ

ÖRNEK OLAY - 1

Kaymakamlık makamı, muhtarlar toplantısı yapmak üzere ilçe genelindeki bütün mahalle ve köy muhtarlarını, toplantıya çağırmıştır. Toplantının konusu; ilçelerinin genel durumunu, yapılan veya yapılacak çalışmaları içermektedir. Toplantıda gerekli genel durumlar konuşulduktan sonra Kaymakam Bey muhtarları öğle yemeği için yemekhaneye davet eder. Yemekteki sohbet esnasında Kaymakam Bey “Peki köylerinizdeki okullarda işler nasıl gidiyor, çocuklar okula düzenli devam ediyor mu?” diye sorar.

Cevizli Köyü Muhtarı söz alarak:

“Sayın Kaymakamım, 3 yıldır bizim köyde görev yapan bir öğretmenimiz var. Hatta bu yıl şehir merkezine tayin isteme hakkı vardı bir süre daha bu köyde kalmak istediğini söyleyerek tayin istemedi. Öğretmenimiz sürekli köyün içinde dolaşır, köylülerle iletişim kurar. Okul sonrası okulun bahçesinin bir kısmında sebze yetiştirdi. Öğrencilerle beraber bu bahçede sebze yetiştirip ürünleri, öğrenciler arasında paylaşıyor. Bu davranışı örnek oldu ve çocukların da anne-babalarına telkinleriyle bütün evler bahçelerinde artık kendi sebzelerini kendi yetiştiriyor. Çocuklar müziğe merak sardı. Öğretmen, bağlama çalıyor, flüt çalıyor. Okuldan sonra çocuklar haftada 3 gün müzik günü yapıyor. Hatta benim oğlum bile yavaş yavaş türkü söylüyor, flüt çalıyor. Haftada bir gün öğretmen köy meydanında çocuklarla etkinlikler düzenliyor ve oyunlar oynuyorlar. Öğretmen her hafta 2 aileyi ziyaret ediyor, yetişkinlere okuma-yazma kursu bile açtı. Geçen hafta ilçeye gelince millî eğitime de uğradım. Okul ile ilgili büyük bir koli varmış, ben de alıp okula götürdüm. Öğretmen tek tek anlattı. Bu araçlarla fen deneyleri yapacakmış,

“Çocuklara bilimsel beceriler kazandıracağım.” dedi.

Bizim çocuklar evde acayip buluşlar ve deneyler yapmaya başladı. Hatta evde işimize yaramayan araç-gereçlerle “Sıfır Atık Projesi” kapsamında yaptıkları çalışmalarla ilgili okulda sergi açtılar. Öğretmen bizim köye çok alıştı, bayramlarda, tuzlama günlerinde, taziyelerde hep bizimle. Hatta halayımızı da öğrendiğinden düğünlerde en başta halay çekiyor. Okul binasının girişine de şu söz yazmış;

“2023 Eğitim Vizyonu'nda amacımız ‘çağın ve geleceğin becerileriyle donanmış ve bu donanımı insanlık hayrına sarf edebilen, bilime sevdalı, kültüre meraklı ve duyarlı, nitelikli, ahlaklı bireyler’ yetiştirmektir.”

Kısacası o bizi, biz de onu çok seviyoruz. Çocukları okuldan getiremiyoruz, ders olsa da olmasa da.” diye anlatır.

Birlikte
Düşünelim

Okulda öğrencilere hangi beceriler kazandırılmaktadır?

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLERE DUYULAN İHTİYAÇ

Yöneticiye Not

- Sosyal, duygusal, bilişsel, dilsel ve akademik alanlardaki gelişim, öğrenmenin merkezinde yer alır.
- Öğrencilere ihtiyaç duyulan bilgi, beceri, tutum ve insani değerlerin etkin bir şekilde kazandırılması için;
  - ▷ Okul-çevre farkındalığı,
  - ▷ Hayata dair çok yönlü becerilerin kazandırılması gerekir.
- Eğitim öğretimde yer alması gereken beceri alanları arasında, yaratıcılık, kişiler arası ilişkiler, iş birlikli öğrenme, yaşam boyu öğrenme ve öğrenci odaklı öğrenme vardır.

Yöneticiye Not II

Örnek olayda, okul öğrencilerinin:

Fen bilimleri, sanat dalları, okul bahçesinde toprağa uygun çeşitli sebze ve meyveyi yetiştirme, atık materyallerden yeni ve özgün malzemeler üretmeleri gibi farklı alanlara ait bilgi ve becerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

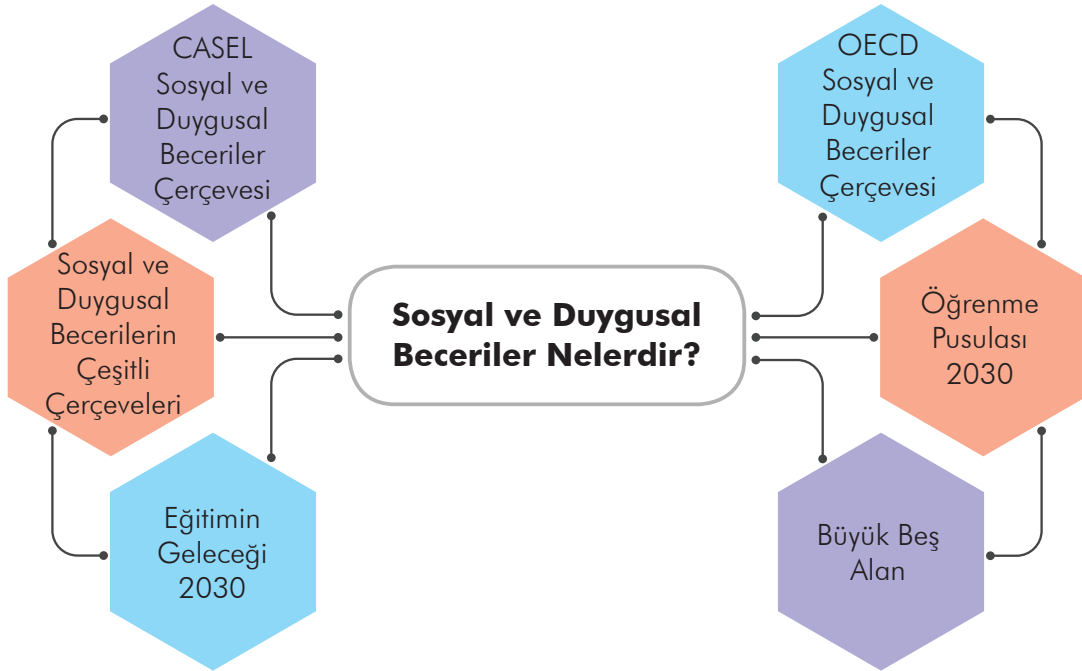
SOSYAL VE DUYUŞSAL BECERİLERE DUYULAN İHTİYAÇ /ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU	EVET	HAYIR
Küresel değişim ve dönüşüm çeşitli alanları etkiler.		
Endüstri 4.0 kavramı ile ilgili bilgi sahibiyim.		
Toplum 5.0 kavramı ile ilgili bilgi sahibiyim.		
Değişim-dönüşüm durumuna uyum sağlayabilmek için, bireylerin çocukluk döneminden itibaren nitelikli eğitim-öğretimden yararlanması gerektiğinin farkındayım.		
Yetişkinlik evresinde kendini sürekli geliştirmek değişim ve dönüşüme uyum sağlayabilmek için önemlidir.		
Refah düzeyi yüksek toplumlarda, bireylere; bilgi, beceri, tutum ve insani değerlerin etkin şekilde kazandırılması gereğinin farkındayım.		
Eğitim-öğretim ekosisteminde yer alması gereken beceri alanlarıyla ilgili bilgi sahibiyim.		
Bilişsel, duygusal, sosyal ve akademik olarak gelişmenin bir bütün olduğunu ve birindeki eksikliğin diğer alanları da etkilediğinin farkındayım.		
Bireylerin hayatlarının her alanında başarı sağlayabilmeleri için sosyal ve duygusal becerilere olan ihtiyacın farkındayım.		

BÖLÜM 2

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER NELERDİR? Ünite Kazanımları

- ✓ Sosyal ve duygusal becerileri (SDB) açıklar.
- ✓ Sosyal ve duygusal becerilere (SDB) ilişkin çeşitli çerçeveleri açıklar.
- ✓ Sosyal ve duygusal becerilere odaklanan (SDB) CASEL çerçevesinin yeterlilik alanlarını açıklar.
- ✓ OECD Eğitimin Geleceği 2030 (Öğrenme Pusulası 2030) projesinin kapsamını açıklar.
- ✓ OECD Sosyal ve Duygusal Beceriler Çerçevesi'nin alt boyutlarını (Büyük beş alan) açıklar.
- ✓ Sosyal duygusal beceri alanlarıyla ilgili yapılan araştırmaları önemser.
- ✓ Sosyal duygusal becerilerle ilgili oluşturulan yeterlilik alanlarını birbiriyle ilişkilendirir.

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER NELERDİR?

2.SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER NELERDİR?

Sosyal ve duygusal becerilerin (SDB) ve bu becerilerin kazanımına ilişkin sosyal ve duygusal öğrenmenin (SDÖ), bireyin yaşamı ve toplumlar üzerindeki etkisinin araştırmalarda ortaya konmasıyla birlikte bu konuda yapılan çalışmalar daha büyük ölçekli hâle gelmiştir. SDB'ye yer veren bu araştırmalardan önde gelenleri aşağıda gösterilmektedir:

OECD

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
Eğitimin Geleceği 2030 Projesi,

CASEL

The Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning)
Akademik, Sosyal ve Duygusal Öğrenme için İşbirliği Platformu

P21

Partnership for 21st Century Skills
21.yy. Becerileri için Ortaklık Platformu

ATC21s

Assessment and Teaching of 21st century skills
21. yy. Becerilerinin Değerlendirilmesi ve Öğretimi Projesi
gibi önde gelen çeşitli çalışmalar örnek olarak verilebilir.

OECD ve CASEL çerçeveleri tamamen SDÖ üzerine iken diğerleri 21.yy. becerilerinin içinde sosyal ve duygusal becerilere yer vermektedir.

CASEL araştırma ve çalışmalarında sosyal ve duygusal öğrenme tanımı şu şekildedir:

İnsanların duygularını anlamak ve yönetmek; olumlu hedefler koymak ve başarmak; başkalarına empati (duygudaşlık) hissetmek ve göstermek; olumlu ilişkiler kurmak ve sürdürmek ve sorumlu kararlar vermek için gerekli bilgi, tutum ile becerileri edinme ve etkin bir şekilde uygulama süreci olarak tanımlanır.

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER NELERDİR?

CASEL'in odaklandığı bilgi, tutum ve beceriler 5 yeterli alanına ayrılır:

- Öz farkındalık,
- Öz yönetim,
- Sosyal farkındalık,
- İlişki becerileri
- Sorumlu karar vermedir.

1994 yılında kurulan CASEL, okul öncesinden ortaöğretim sonuna kadar tüm kademe ve türlerdeki okullara hizmet vermektedir.

OECD, 2015 yılında **Eğitimin Geleceği 2030** projesini başlatmıştır. Projeyle sağlıklı ve üretken bireylerden oluşan toplumlar inşa etmek, küresel refah ve sürdürülebilirliği sağlamak amaçlanmış ve bu kapsamda bir öğrenme çerçevesi hazırlanmıştır. OECD, bu çerçeveyi ilerleyen yıllarda **“Öğrenme Pusulası 2030”** olarak adlandırarak eğitim-öğretimde izlenmesi gereken pusula olarak işaret etmiştir. Pusula, öğrencilerin potansiyellerini gerçekleştirmek ve toplumların ve genel olarak tüm gezegenin refahına katkıda bulunmak için, bireylerin ihtiyaç duydukları bilgi, beceri, tutum ve değerleri tanımlamaktadır.

2015-2019 yılları arasında, hangi bilgi, beceri, tutum ve değerlere ihtiyaç duyulduğunu/duyulacağını belirlemeye -çerçeveyi oluşturmaya yönelik- çalışmalar yapılmıştır. OECD sosyal ve duygusal beceriler çerçevesinin hazırlanmasında diğer sosyal ve duygusal öğrenme çerçevelerinden de faydalanılmış, kavramsal ve deneysel araştırmaların ardından son hâli verilmiştir (Kankaraş ve Suarez-Alvarez, 2019).

2019 yılından itibaren ise bu becerilerin öğrenme ortamlarında/okullarda programa nasıl dâhil edileceği ve öğrencilere nasıl kazandırılacağı üzerine çalışmalara devam edilmektedir. Ortaöğretimi odak alarak başlayan proje, tıpkı CASEL çalışmalarında olduğu gibi öncesindeki ve sonrasındaki kademelerde, becerilerin güçlendirilmeye devam edilmesi ve ölçülmesi gibi kapsamını genişletmiştir (OECD, 2019). Uluslararası alanda yürütülen ve içinde Türkiye'nin de yer aldığı OECD Eğitimin Geleceği 2030 çalışmalarındaki sosyal ve duygusal beceriler çerçevesi aşağıda detaylı olarak ele alınmaktadır.

Bireye kazandırılması gereken sosyal ve duygusal becerileri kapsamlı ve detaylı olarak ele alan OECD (2015) Sosyal ve Duygusal Beceriler Çerçevesi, büyük beş alan becerisini ortaya koymaktadır. Bireylerin daha nitelikli yetiştirilebilmesi için, OECD, uluslararası taramayla bu becerilerin ölçümünü gerçekleştirmektedir.

2017 yılının ortalarında, 10-15 yaş aralığındaki öğrencilere ilişkin öğrenci, veli, öğretmen ve okul yöneticilerinden veri toplanmaya başlanmıştır (Ülkemizde de veri toplanmıştır.). 2020 yılının sonlarına doğru verilerden elde edilen bulguların paylaşılması beklenmektedir.

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER NELERDİR?

Tablo 2: OECD Sosyal ve Duygusal Beceriler Çerçevesi

OECD Sosyal ve Duygusal Beceriler Çerçevesi	
Büyük Beş Alan	Beceriler
İş/Görev performansı	✓ Öz denetim ✓ Sorumluluk ✓ Azim
Duygu dengeleme/düzenleme	✓ Strese dayanıklılık ✓ Duygu kontrolü ✓ İyimserlik
Başkalarıyla etkileşime geçme	✓ Enerjik olma ✓ Kendinden emin olma ✓ Sosyal olma
İş birliği	✓ Empati/Duygudaşlık ✓ Ortaklık/Uyumluluk ✓ Güven
Açık fikirlilik	✓ Merak ✓ Yaratıcılık ✓ Esneklik/Anlayış
Birleşik Beceriler	✓ Öz yeterlik ✓ Başarma güdüsü

(Kankaraş ve Suarez-Alvarez, 2019'dan tabloya uyarlanmıştır).

Büyük beş alana ait 15 beceri ve birleşik/ek beceriler başlığındaki iki ilişkili beceri, bireylerin gelişiminde kazandırılması gereken önemli beceriler olarak ele alınmaktadır.

Aşağıda, OECD SDB Çerçevesindeki bu beceriler daha detaylı sunulmaktadır (Kankaraş ve Suarez-Alvarez, 2019; OECD, 2019).

İş/Görev performansı		
Öz Denetim	Sorumluluk	Azim
Dürtüleri kontrol edebilme, memnuniyet/haz duygusunu erteleyebilme ve konsantrasyonu koruma	Verdiği sözleri takip etme, yerine getirme	Görevlerde sebat etme ve dikkatini koruma

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER NELERDİR?

Duygu dengeleme/düzenleme		
Strese dayanıklılık	Duygu kontrolü	İyimserlik
Kaygıyı hafifletmede ve strese yanıt vermede etkililik	Duygularını ve ruh hâlini kontrol altında tutma	Kendine ve hayata dair olumlu beklentilere sahip olma

Başkalarıyla etkileşime geçme		
Enerjik olma	Kendinden emin olma	Sosyal olma
Gün boyunca dinç/enerjik olarak aktiviteleri sürdürme	Liderlik, hâkimiyet ve kendinden emin davranışlar sergilemekte rahat olma	Başkalarına yaklaşma, sosyal bağlantılar kurma ve sürdürme tercihi

İş birliği		
Empati/Duygudaşlık	Ortaklık/Uyumluluk	Güven
Başkalarının iyi oluş hâli için empatik ilgi gösterme ve bakış açısı sağlama	Başkalarıyla uyum içinde hareket etme/yaşama	Başkalarının genelde iyi niyetleri olduğunu düşünme

Açık fikirlilik		
Merak	Yaratıcılık	Esneklik/Anlayış
Fikirlerle ilgi ve öğrenme sevgisi gösterme, entelektüel keşiften / araştırmadan keyif alma	Yeni fikirler ve ürünler üretme	Farklı bakış açılarına açık olma ve çeşitliliğe değer verme

Birleşik Beceriler

Bazı beceriler, iki ya da daha fazla ölçme kategorisinde yer almasından dolayı çoklu/birleşik/ek beceriler olarak ele alınmıştır.

► **Öz yeterlik:** Bireylerin kendi yeteneklerine ve çabalarına olan inançlarının gücünü gösterir; zorlu görevleri yürütmeye ve amaçlarına ulaşmaya kendilerini adama güçlerini gösterir.

► **Başarma güdüsü:** Kendine yüksek standartlar belirleme ve onlar için sıkı çalışmaktır.

Örneğin, bir öğrencinin, çalışmalarına/becerilerine olan inancıyla yeni sorumluluklar alıp yürütmeye istekli olması, aldığı sorumluluğu yerine getirmek üzere iç güdülenmeye sahip olması birleşik becerilerle ilişkili olarak ele alınabilir.

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER NELERDİR?

Sosyal ve duygusal becerilerin edinimi, bireyin erken yaşlardan itibaren, örneğin herhangi bir sorun ya da zorluk karşısında, oluşturduğu psikolojik sağlamlık sayesinde duygularını düzenleyebilmesi, stresi yönetebilmesi ve sağlıklı düşünebilmesi ve sağlıklı adımlar atabilmesini mümkün kılmaktadır. Yine bir başka örnek olarak zor ve dezavantajlı şartlar içerisindeki bir çocuğun/gencin, içinde bulunduğu şartları ve hayatı gerçekçi bir şekilde anlamlandırması, amaç ve hedeflerini belirleyip bu amaçlar doğrultusunda yılmadan çalışması ve başarılı olması; aynı zamanda, çabası ve başarısı ile ilgili alçakgönüllü olması, yukarıda sıralanan sosyal ve duygusal becerilerle ilişkilendirilmektedir. Ülkemizde ve dünya genelinde bu yönde örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Psikolojik sağlamlık/dayanıklılık ya da yılmazlık olarak ifade edilen (İngilizcesi psychological resilience) kavram, bireyin mental ve duygusal olarak zorluklarla başa çıkabilmesi, bir kriz durumunu yönetebilmesi; bireyin kendini güvende hissederek sağlıklı, mutlu ve üretken bir yaşam sürmesi için iyilik/iyi oluş hâlini sürdürmesi için bir gerekliliktir. Özellikle, günümüz dünyasının değişken, zorlu ve rekabetçi zemininde, bireyin erken çocukluk döneminden itibaren bu becerisini geliştirmesi önem teşkil etmektedir. Örneğin, COVID-19 küresel salgını ile birlikte, yetişkinlerde olduğu gibi çocuk ve gençlerin hayatında günlük rutinleri, eğitim-öğretim yaşantıları ve sosyal ilişkileri gibi pek çok konuda değişimler gerçekleşmiştir. Gelişimsel özelliklerine bağlı olarak çocuklar ve gençler, kaygı ve strese yetişkinlerden farklı tepkiler verebilmekle birlikte, bilişsel (zihinsel) gelişimlerinin devam etmesi ve duygularını yönetmeyi tam anlamıyla henüz bilmemeleri, sosyal ve duygusal açılarından desteklenmelerinin önemini bir kez daha öne çıkarmıştır.

Bu süreçlerde, çocuk ve gençlerin akademik ve bilişsel gelişimlerinin desteklenmesinin yanında, psiko-sosyal açılarından da desteklenmesi önemli bir gerekliliktir. Bu kapsamda, ülkemiz başta olmak üzere, pek çok ülke eğitim sisteminde çocuk ve gençlerin psiko-sosyal yönlerden desteklenmesi üzerine plan ve uygulamalar geliştirmiştir. Bu doğrultuda, açık ve anlaşılır ifadeler ile küresel salgının ne olduğu, nasıl mücadele edilebileceği, sağlık ve hijyenin korunmasının önemi ve nasıl yapılacağı yönünde bilgilendirme ve yönlendirmeler yapılmıştır. Aynı zamanda, sosyal izolasyon ve evde geçirilen zamanın artması ile hissedilebilecek (kızgınlık, yalnızlık, güçsüzlük gibi) duygular, hissedilen duyguların olağan olduğu, duyguları anlamalarına ve ifade edebilmelerine yönelik nasıl destek bulabilecekleri gibi konularda bilgilendirme ve yönlendirmeler yapılmıştır (bk. MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Salgın Hastalık Dönemlerinde Psikolojik Sağlamlığımızı Korumak: Aileler İçin Çocuklara Yardım Rehberi; Gençler için Bilgilendirme Rehberi; Yetişkinler için Bilgilendirme Rehberi).

Bu bölümde, SDB'nin kavramsal olarak anlatımına yer verilmiş, beceriler tanıtılmış, ilerleyen bölümlerde; bir öğrencinin, bir öğretmen ve bir okul yöneticisinin ilgili becerilere ilişkin farkındalığı ve yeterliği üzerinde durulacaktır.

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER NELERDİR?

ÖRNEK OLAY - 2

COVID-19 salgınının küresel ölçekteki etkileri yaşanırken okullarımızda öğrencilerin sosyal, duygusal, bilişsel, dilsel ve akademik alanlardaki gelişimine yönelik çalışmalar sürmektedir. Okullardan birinde yapılan çalışmalardan 8. sınıf kademesi için atılan adımlar okul müdürünün liderliğinde şu şekildedir:

► Okul yönetimi, öncelikli olarak öğretmenlerin 8. sınıf kademesindeki tüm öğrencilerle bire bir iletişime geçmesinin çok önemli olduğunu düşünmüştür. Ancak tüm öğretmenlerin aynı anda 80 öğrenciye ulaşması ve bunun sürekliliğini sağlaması zor olacağı için sınava girecek öğrencilerin isimlerini alfabetik olarak listeleyp 8.sınıfların dersine giren 10 branş öğretmenine her sınıftan öğrenci paylaştırmıştır.

► Her öğretmen, kendisine verilen 8 öğrenciyle sürekli iletişim kurarak danışmanlık yapmıştır. Bu danışmanlık, öğrencilerin sadece akademik becerilerini geliştirmek için değil aynı zamanda öğrencilerin günlük yaptıklarını, kendilerine ayırdıkları zamanları, öğrencilerin sınav kaygıları ve ihtiyaç duydukları psikolojik destek ve stres yönetimiyle ilgili de gerçekleşmiştir.

► Ayrıca her bir öğretmen danışmanlık yaptığı öğrencilerle bir paylaşım grubu oluşturmuş ve öğrencilerin de birbirleriyle bilgi alışverişinde bulunmaları sağlanmıştır.

► Diğer yandan okul müdürü, müdür yardımcıları ve bilişim teknolojileri öğretmeninin desteğiyle branş öğretmenlerinin her hafta, sınava yönelik uzaktan eğitim yapması sağlanmış, bunun yanı sıra sosyal ağlar üzerinden öğrencilere örnek sorular gönderilmiştir.

► Okul müdürü, akademik başarının yanı sıra öğrencilerin öz güvenlerini geliştirmek için de gerekli paylaşımların yapılmasını istemiştir.

► Her hafta öğrencilere okul web sitesinde ve EBA'da yayımlamak üzere online kazanım ölçme ve değerlendirme sınavları oluşturulmuştur.

► Danışman öğretmenler her haftanın başında, kendi gruplarındaki öğrencilerle tek tek görüşerek sohbet etmiş ve öğrencilerinin hem kaygı düzeylerini hem de başarılarındaki ilerlemeleri kontrol etmeye çalışmışlardır.

► Bilişim teknolojileri öğretmeninin teklifi ile her öğrenciye bir elektronik dosya oluşturulmuştur. Bu çalışma ile öğrencilerin hangi derse, hangi çalışmaya katıldıkları, online yapılan kazanım ölçme ve değerlendirme sınavlarından ne sonuç aldıkları ve kendilerine sunulan rehberlik çalışmaları öğretmenlerle birlikte, haftalık olarak bu dosyalara aktarılmıştır.

► Okul rehber öğretmeni de danışman öğretmenlerin yönlendirmesiyle ihtiyaç duyan öğrencilerle görüşmeler yapmış, gerekli durumlarda öğrencilerin haftalık çalışma programlarını revize etme gibi destekler sunmuştur.

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER NELERDİR?

► Ayrıca, okul rehber öğretmeni, video konferanslar yaparak stresle başa çıkma yolları ve kaygıyı azaltma yöntemleri ile etkili çalışma metodları ve öğrencilerin öz denetimlerini sağlayabileceği konularla ilgili sunumlar gerçekleştirerek öğrencilerin sınav başarılarını arttırmaya yönelik çalışmalar gerçekleştirmiştir.

► Rehber öğretmenin de önerisiyle, tüm okul öğrencilerine yönelik online ortamda; gruplarla oynanan zekâ oyunları, dikkat geliştirme, eğlenceli bulmacalar ve origami gibi çeşitli sosyal faaliyetler düzenlenerek öğrencilerin okul ikliminden uzaklaşmalarının önüne geçilmeye çalışılmıştır.

► Süreç içerisinde okul müdürü, müdür yardımcıları ve öğretmenler sürekli iletişimi sağlayarak durum değerlendirmesi yapmışlar; kimi zaman da online sosyal etkinlikler planlayarak aralarındaki bağları güçlendirmişlerdir. Kısacası, böyle bir süreçte, öğretmenler ile okul müdürü ve müdür yardımcıları arasındaki iletişim bağları daha da güçlenmiştir.

Yöneticiye Not

Okul yönetiminin bu uygulaması üzerinden sosyal ve duygusal becerilere göz atalım:

Görüldüğü üzere, örnek olayda, okul yönetimi ve öğretmenlerce öğrencilerin sadece akademik değil, sosyal ve duygusal gelişimini de önemseyen adımlar atılmıştır.

Okul yöneticisinin SDB farkındalığı ve dağıtılmış liderlik becerilerini kullanmasıyla;

- Öğretmenler, yönetimle ve birbirleriyle görüş alışverişi yapıp yeni ve farklı çözümler üreterek,
- Görevleri büyük bir özveriyle yerine getirme gayreti göstererek,
- Kendi aralarında ve öğrencileriyle sürekli iletişim ve etkileşimde bulunarak,
- Tüm süreçte okul yönetimi ve meslektaşları ile birlikte ve uyumlu hareket ederek

iş/görev performansı, duygu dengeleme, başkalarıyla etkileşime geçme, iş birliği ve açık fikirlilik alanlarındaki becerileri -birleşik beceriler de dâhil- kullanmış ve geliştirmişlerdir.

Birlikte
Düşünelim

Peki, sizce öğrencilerin bu uygulama kapsamında pekiştirme fırsatı bulduğu sosyal ve duygusal beceriler nelerdir?

(SDB çerçevesini tekrar inceleyebilirsiniz.)

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER NELERDİR?

► Aşağıda, bu soruya öneri cevap olarak geliştirilmiş olan tabloyu inceleyebilirsiniz.

ÖRNEK OLAYDA ELE ALINAN/ PEKİŞTİRİLEN SOSYAL-DUYGUSAL BECERİLER		
Sosyal-Duygusal beceri alanı	Gerçekleşen davranış/durum	Öğrencide gerçekleşen beceri
İş/Görev Performansı	Öğrencilerin uzaktan sağlanan destekle online eğitimlere katılmaları, kazanım ölçme ve değerlendirme sınavlarını çözmeleri	Sorumluluk Öz denetim
	Her hafta kendilerine yönelik olarak değiştirilen geliştirilen etkinliklere aralıksız devam etmeleri	Azim
Duygu Dengeleme/ Düzenleme	Öğrencilerin, COVID-19 nedeniyle, alıştıkları düzende örgün eğitim kapsamında okula devam edememesi ve sınavın yaklaşmasına rağmen kendilerine sunulan çözüm yollarına uyum sağlamaları	Strese Dayanıklılık (İş Birliği-Uyum)
	Öğrencilerin kendilerine ve birbirlerine karşı olumlu tutumlar geliştirmesi ve birbirlerine her konuda destek sunmaları	İyimserlik
	Öğrencilerin, bu beklenmedik durum neticesinde, sınavla ve kendi okul-sınıf arkadaşlarından uzak kalma ile yaşadıkları olumsuz duygu, baskı ve stresi kontrol altına alarak ilerlemeye devam etmeleri	Duygu Kontrolü
Başkalarıyla Etkileşime Girme	Öğrencilerin, öğretmenleriyle ve okulun diğer öğrencileriyle sürekli telefon, uzaktan öğrenme araçları aracılığıyla iletişim hâlinde olmaları ve aralarındaki bağları kuvvetlendirmeleri	Sosyal Olma

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER NELERDİR?

İş Birliği	Öğrencilerin, birbirlerinin durumunu anlayarak kendilerinden daha geride olan akranlarına kendilerini daha iyi hissedebilmeleri için ilgi göstermeleri	Empati/Duygudaşlık
Açık Fikirlilik	Öğrencilerin hem öğretmenlerle hem de akranlarıyla bilgi alışverişinde bulunarak yeni yollar ve yeni öğrenmeler gerçekleştirmeleri	Yaratıcılık Merak (Başarma Güdüsü)

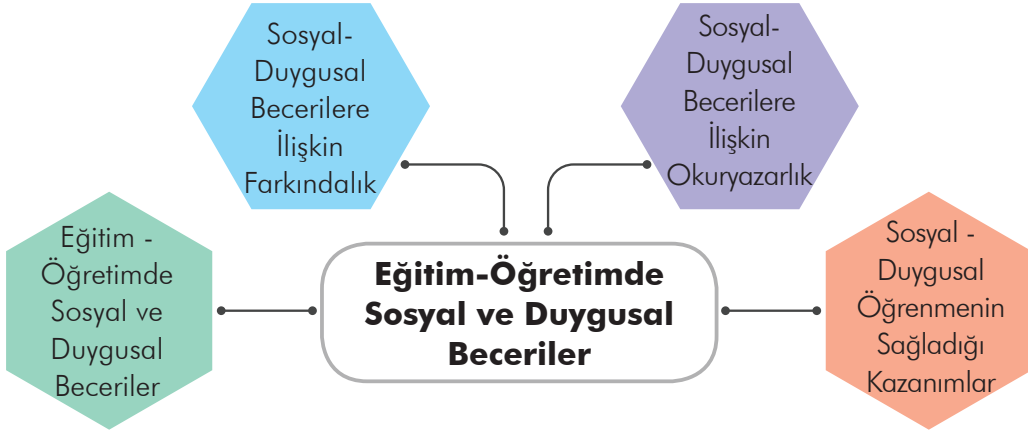
SOSYAL DUYGUSAL BECERİLER NELERDİR? ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU	EVET	HAYIR
OECD'nin "Eğitimin Geleceği 2030" projesinden haberdarım.		
CASEL'in odaklandığı bilgi, tutum ve beceri alanlarını açıklayabilirim.		
OECD'nin SDB çerçevesini açıklayabilirim.		
OECD'nin SDB çerçevesindeki 5 büyük alanı açıklayabilirim.		
OECD'nin SDB çerçevesinde yer alan birleşik becerileri açıklayabilirim.		
SDB'yi tanımlayabilirim.		

BÖLÜM 3

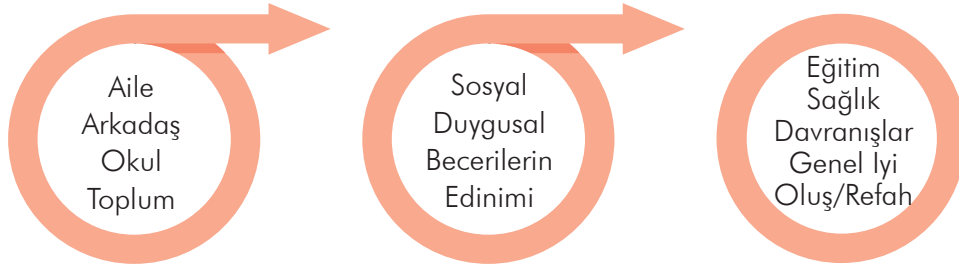
EĞİTİM-ÖĞRETİMDE SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER Ünite Kazanımları

- ✓ Erken yaşlarda kazanılan sosyal duygusal becerilerin bireyin hayatına olan etkisini fark eder.
- ✓ Eğitim öğretimde SDB'nin önemsendiği okullarda, öğrencilerde hangi yönlerde tutum/davranış geliştiğini açıklar.
- ✓ Eğitim öğretimde SDB'nin öğrencilere kazandırılmasının ekonomik değerini fark eder.
- ✓ Eğitim-öğretimde sosyal-duygusal öğrenmenin (SDÖ) çeşitli açılardan etkilerini tartışır.

3. EĞİTİM-ÖĞRETİMDE SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER

Bireylerin sosyal ve duygusal becerileri ediniminde aile, arkadaş, okul ve çevre/toplum büyük rol oynar. Araştırmaların sosyal-duygusal becerileri erken yaşlardan itibaren kazanan bireylerin hem eğitim-okul yaşantısında hem de genel itibarıyla tüm yaşamında daha başarılı ve iyi oluş hâlini, refah seviyesini daha yüksek göstermesiyle, konu üzerine araştırma ve uygulamalar artmaktadır (Chernyshenko, Kankaraş ve Drasgow, 2018).

Eğitim süreçlerinin öğrenciye kazanımları ve öğrencilerin okulda geçirdikleri zaman düşünüldüğünde-genel olarak- okulun ve özellikle okul ikliminin öğrencilerin sosyal-duygusal becerileri edinmesinde büyük rol oynadığı yadsınamaz bir gerçektir. Okul iklimi, öğrencilerin öğretmenlerle olan etkileşimi, öğrenme ortamı, akranlarıyla/diğer öğrencilerle olan etkileşimi, okul kuralları ve algılanan disiplin kuralları, okul yöneticileriyle olan etkileşimi ve genel olarak okuldaki güven ve moral gibi unsurlarıyla öğrenciler üzerinde etki sahibidir (OECD, 2013).

Bu yüzden, okul yöneticisinin bu konulardaki farkındalığıyla; okul ikliminin geliştirilmesi ve olumlu bir iklim geliştirilmesi için çalışması önem teşkil etmektedir.

Olumlu bir okul ikliminde, paydaşlar arası sağlıklı, saygılı ve sürdürülebilir iletişim bulunmakta; açık, anlaşılır, adil ve tutarlı bir şekilde okul kuralları ve disiplin politikası izlenmekte; paydaşların katılımı ve desteği önemsenmektedir (Özdemir vd., 2010).

Etkili SDÖ programlama, okul öncesinde başlar, lise ve ötesinde devam eder; en önemlisi de hem öğrencilerin hem de yetişkinlerin ihtiyaçlarını karşılar.

(DePaoli, Atwell ve Bridgeland, 2017).

EĞİTİM-ÖĞRETİMDE SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER

Sosyal-duygusal becerilere ilişkin farkındalık ve okuryazarlığının geliştirilmesi, okul yönetiminin süreç ve çıktı yönetimine destek olmaktadır. Örneğin; SDB'nin önemsendiği okul ikliminde, çalışanlarda ve öğrencilerde okula aidiyet duygusu artmaktadır. Öğrencilerin devamsızlık oranları, disiplin problemleri ile akran zorbalığı azalmakta, öğrencilerin benlik saygısı artmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mesleki tükenmişlik yaşama olasılığı düşük olmaktadır (CASEL, 2013; Pasi, 2001).

Okul öncesinde sosyal ve duygusal becerilerin öğrencilere kazandırılmasına başlanmasıyla öğrencilerin ilerleyen yıllardaki akademik başarılarına olumlu etkisi olduğu saptanmıştır. Sosyal ve duygusal becerilerin öğretilmesi, öğrencilerin, okuma ve kelime dağarcığı üzerinde uzun vadeli akademik fayda göstermektedir. Bu bulgu, SDÖ'nün öğrenmeyi etkileyen durumların giderilmesine ve başarı boşluklarının kapatılmasına yardımcı olabileceğini desteklemektedir (Blair ve Raver, 2014).

Okul-tabanlı SDÖ programı uygulayan okullardaki program çıktıları incelendiğinde;

- Öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerini ve sınıftaki davranışlarını geliştirdiği,
- Okula aidiyet duygusu geliştirdiği,
- Okulda şiddet, öfke ve disiplin suçlarında ve de madde bağımlılığında azalmayı sağladığı,
- Akademik başarıyı artırdığı görülmektedir (DePaoli, Atwell ve Bridgeland, 2017).

2017 yılında yapılan bir meta-analiz çalışmasında, SDÖ'nün kısa dönem (sınıf ve okul içinde olumlu davranış geliştirme gibi) etkilerinin yanında, ayrıca uzun dönem etkilerine de vurgu yapılmaktadır. Bu etkilerin arasında, sosyal ve duygusal becerileri geliştirilen çocukların hayatları boyunca ruh sağlığı sorunları yaşama olasılığının azaldığı; eğitim-öğretim hayatlarının uzun vadede olumlu yönde etkilenecek liseden ayrılma olasılığının azaldığı ve üniversiteye devam ve derece kazanma olasılıklarının arttığı gibi etkiler bulunmaktadır (Taylor, Oberle, Durlak ve Weissberg, 2017).

Sosyal ve duygusal becerilerin öğrencilere kazandırılmasının ekonomik değerini araştıran bir çalışmada (Belfield, Bowden, Klapp, Levin, Shand ve Zander, 2015), 4 bileşen üzerinden fayda-maliyet analizi yapılmıştır:

► Anında Ekonomik Fayda

Müdahalenin meydana geldiği anda elde edilen faydadır. Örnek olarak okulda zorbalığa karşı uygulanan bir program verilebilir. Bu program, hem karşılaşılmakta olan zorbalık davranışını durdurabilir hem de yeniden ortaya çıkmasını önleyebilir.

► Müdahale Sonrası Ekonomik Fayda (Gençlikte)

Müdahalenin ardından gelen faydadır, öğrenciler hâlen okuldadır. Yine zorbalık örneğinden hareket edersek artık okul içinde zorbalık karşıtı normlar oluşmuş ve tanınmıştır.

EĞİTİM-ÖĞRETİMDE SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER

► Müdahale Sonrası Ekonomik Fayda (Yetişkinlikte)

Müdahalenin ardından gelen faydadır; öğrenciler mezun olmuş ve hayata atılmıştır. Örnek olarak okul hayatında zorbalığa uğramamış olan bir yetişkin, iş yaşamında pek çok yönden daha öz güvenli ve rahat hareket edebilir.

► Okul İklimini İyileştirme/Geliştirme Faydası

Sosyal ve duygusal becerilerin öğrencilere kazandırılması herkesi etkiler. Örneğin, okulda zorbalığa karşı bir program uygulanması, normlar oluşturulması sadece zorbalık davranışını gösteren ve zorbalığa uğrayan öğrenciye değil, diğer öğrencilere, bu ortamda çalışan eğitimcilere, öğrencilerin velilerine etkisi şeklinde artan katma değerle herkesi etkiler.

Sosyal ve duygusal becerilerin öğrencilere kazandırılması için çeşitli planlamalar ve uygulamalar gerekmektedir, zaman, emek ve kimi programlarda maddi maliyetler ortaya çıkabilmektedir. Belfield vd. (2015) yaptıkları fayda-maliyet çalışmasında SDÖ'nün sağladığı faydaların yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

2015 yılında Columbia Üniversitesindeki araştırmacılar (Belfield vd.), bir okulun sosyal-duygusal öğrenme programlarına harcadığı her 1 doların, 11 dolarlık yatırım getirisi sağladığını ortaya koymuştur

(DePaoli, Atwell ve Bridgeland, 2017: 9).

Ülkemizde sosyal ve duygusal becerilere ilişkin; sosyal ve duygusal becerilerin önemi, sosyal ve duygusal öğrenmenin sağladığı kazanımlar, ölçek geliştirme gibi konular üzerine çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Bu kapsamda bir örnek olarak İşeri'nin (2016) lise öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile sosyal duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi adlı çalışmasında, lise öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile sosyal duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Buna göre, öğrencilerin duygusal zekâ düzeyleri ile görev tanımlama (görev performansı) alt boyutu, akran ilişkileri alt boyutu ve öz düzenleme alt boyutu arasında anlamlı ilişkiler bulunmuş; duygusal zekânın, görev tanımlama, akran ilişkileri ve öz düzenleme becerilerini pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Bir başka örnek olarak Bahçuvanoğlu'nun (2019) "Öğrencilerin Sosyal Duygusal Öğrenme Becerilerinin Gelişimine Yönelik Yapılan Etkinliklerin Değerlendirilmesi: Karma Yöntem Araştırması" adlı çalışmasında, ilkökul 2. sınıf öğrencilerine yönelik yapılan etkinliklerin çocukların sosyal-duygusal öğrenme becerilerine etkisi incelenmiştir. Ayrıca, çalışmada, öğretmenlerin sosyal-duygusal öğrenme

EĞİTİM-ÖĞRETİMDE SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER

kavramının önemi, sosyal duygusal öğrenme becerisine ait hangi boyutların kullanıldığı, sosyal duygusal öğrenme becerilerinin kazanılması için mevcut eğitim programına bu becerinin nasıl katılacağı ve öğrencilerin sosyal beceri ve duygusal yönetim becerilerini nasıl değerlendirdiği gibi çeşitli konulardaki görüşleri incelenmiştir. Buna göre, öğrencilerin bu konuya yönelik katıldıkları etkinlik sürecinin faydalı olduğu; öğrencilerin görev tanımlama (görev performansı) becerilerinin, akran ilişkileri becerilerinin ve öz düzenleme becerilerinin anlamlı derecede yükseldiği saptanmıştır.

Çalışmada, öğretmenlerden elde edilen veride, sosyal-duygusal öğrenmenin, çevre ve toplumla uyumlu birey olmak, kişilik gelişimi ve bireyin iyi yetişmesi için önem taşıdığı; yapılan uygulamada, sosyal-duygusal öğrenmenin en çok hedeflenen kazanımlarının sorumlu karar verme, problem çözme, ilişki becerileri olduğu saptanmıştır. Ayrıca, sosyal-duygusal öğrenmenin mevcut eğitim programına entegrasyonu için etkinliklere yer verilmesi, ilişkili olduğu kazanımların artırılmasına gerek olduğu belirtilmiştir. Sosyal-duygusal öğrenme becerisinin gelişiminin izlenmesinde, öğretmenlerin gözlem yaparak değerlendirmelerde bulunduğu; sosyal-duygusal öğrenmenin hedef kitlesinin tüm öğrenciler olduğuna inanıldığı ortaya konmuştur.

Bu bölümde, genel olarak SDB'nin eğitimde yer almasının sağladığı kazanımlar üzerinde durulmuş, ilerleyen bölümlerde örnek SDB programları ve okul yönetiminin bu doğrultuda atabileceği adımlar tanıtılmaktadır.

ÖRNEK OLAY - 3

Okul Müdürü Elif Hanım, görevlendirildiği yeni okulunda öğrenciler arasında, iletişim eksikliği olduğunu gözlemlemiştir. Akademik ve sosyal öğrenmelerinde engel/sorun oluşturabileceğini düşündüğü bu durumla ilgilenmek isteyen Elif Hanım, okulun müdür yardımcıları ve öğretmenleriyle birlikte hemen bir toplantı yapıp durum değerlendirmesi yapar.

Bu durum değerlendirilmesinin sonucunda; öğrencilerin birbirleriyle iş birlikli çalışma, birlikte uyumlu bir şekilde çalışma ve etkinlik yapma, sorumluluk alma gibi konularda zorluk yaşadığı ortaya çıkar. Yine görüşmede, rehber öğretmenlerin de desteğini alarak öğrencilerin sergilediği uygun olmayan davranışlara odaklanmak yerine, bu davranışları azaltabilecek becerileri edinmelerine yönelik etkinlikler yapmaya karar verirler.

Bu becerilerin neler olması gerektiğini tartışırlar;

- Sorumluluk alma,
- Ortak çalışma yapma,
- Empati kurma ve
- Sosyal olma becerilerini

öncelikli olarak edinmelerinin birçok problemi ortadan kaldıracağı konusunda hemfikir olurlar; aldıkları karara göre bir etkinlik planlarlar ve sonrasında bunu bir projeye dönüştürürler.

EĞİTİM-ÖĞRETİMDE SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER

Birlikte
Düşünelim

Peki, eylem planı olarak düşünüldüğünde böyle bir çalışmada hangi adımlar atılabilir?
(Bir iş akışı hâlinde nasıl planlanacağını düşünelim.)

Yapılacak İş / Görev	Sorumlu Kişiler	Yapılacağı Tarih
Her sınıf tüm öğrencileri kapsayacak şekilde 4 gruba ayrılır. NOT: Her bir grup bir takımı temsil edecektir.	► Sınıf Öğretmenleri ► Şube Rehber Öğretmenleri	5.10.2020
Takımların isimleri ve hangi davranışları içerdiği açıklanır. Takım isimleri : 1. Sorumluluk Takımı 2. İş Birliği Takımı 3. Empati / Duygudaşlık Takımı 4. İletişim Takımı	► Müdür Yardımcısı ► Rehber Öğretmen	7.10.2020
Her takımdan sorumlu öğretmenler belirlenir.	► Okul Öğretmenler Kurulu	8.10.2020
Takımların öğrenci liderleri seçilir.	► Takım Sorumlusu Öğretmenler	12.10.2020
Takımların görevleri ve sorumlu oldukları davranışlar okul /sınıf panolarına asılır.	► Müdür Yardımcıları ► Takım Sorumlusu Öğretmenler	14.10.2020
Takımların neler yapacağı, nasıl davranacağı ile ilgili toplantılar yapılır. NOT: Sorumlu kişiler her bir takıma ayrı ayrı etkinliklerin nasıl yapılacağı ile ilgili bilgi verir. Her takım üyesi, takımının sorumluluğunda olan davranışları sergileyen öğrencileri gördüğünde önce davranışı için teşekkür eder ve hemen davranışı sergileyen öğrencinin ismini not eder. Bu isimler her hafta cuma günü takım liderlerine verilir. Takım liderleri de sorumlu öğretmene verir. Her hafta en çok uygun davranış sergileyen öğrenciler belirlenir.	► Okul Yöneticileri ► Takım Sorumlusu Öğretmenler ► Rehber Öğretmen	15.10.2020

EĞİTİM-ÖĞRETİMDE SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER

Her hafta en çok uygun davranış gösteren öğrenci belirlenir.	► Takım Sorumlusu Öğretmenler	Her Cuma Günü
En çok uygun davranış gösteren öğrenciler, tüm okulun önünde ödüllendirilir.	► Okul Yöneticileri	Her Pazartesi
Ayrıca, okulda sportif ve sanatsal etkinlikler de düzenlenir. (Futbol, voleybol, masa tenisi turnuvalarının yanı sıra, zekâ ve takım oyunları günleri düzenlenmeye, tiyatro etkinlikleri yapılmaya, öğrencilerin daha önce hiç duymadıkları bocce, curling gibi oyunlar tanıtılmaya ve oynanmaya başlanır.)	► Öğretmenler Kurulu	Her Ay

Yöneticiye Not

Örnek olaydaki okulda, hazırlanan iş akışının uygulanmasının ardından zamanla birtakım gelişmeler gözlemlenir:

► Öğrenci davranışlarında, öğrencilerin okula devamlarında ve derslere olan ilgilerinde, başarılarında artışlar gözlenir.

► Öğrenciler birbirleriyle iletişim kurarken daha nazik davranmaya, ihtiyacı olana yardımcı olmaya, verilen görevleri, ödevleri yerine getirmeye, kendi aralarında etkinlikler düzenlemeye başlar.

Kısacası, okulda okul yöneticisinin liderliğinde oluşturulan bu iklim neticesinde, öğrencilerde gelişen hedef becerilerle öğrencilerin sosyal, duygusal, davranışsal ve akademik gelişimleri pekişmiştir.

Yöneticiye Not II

- Sosyal ve duygusal becerilerin öğrencilere kazandırılması için çeşitli planlamalar ve uygulamalar gerekmektedir.
- Sosyal ve duygusal öğrenme ortamı, öğrencinin kendini okula ait hissetmesini sağlamaktadır.
- Sosyal ve duygusal becerilerin geliştirildiği okul ortamlarında; şiddet, öfke vb. dolayısıyla oluşan disiplin suçlarında, uygun olmayan davranışlarda azalma söz konusudur.
- Sosyal duygusal öğrenmenin gerçekleştirildiği okullarda akademik başarıda artış görülmektedir.

EĞİTİM-ÖĞRETİMDE SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER

EĞİTİM-ÖĞRETİMDE SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU	EVET	HAYIR
Öğrencilerin, SDB edinmesinde rol oynayan faktörleri açıklayabilirim.		
Okul ikliminin SDÖ açısından önemini farkındayım.		
Etkili SDB programlarının, okul öncesinde başlayıp lise ve sonrasında da devam ettiğinin farkındayım.		
Erken yaşlarda başlayan SDB öğretiminin ilerleyen yıllarda akademik başarıya etkisinin farkındayım.		
SDB öğretiminin önemsendiği okul ortamlarında aidiyet duygusunun geliştiğinin farkındayım.		
SDB öğretiminin kısa ve uzun vadede öğrenciler üzerindeki etkisinin farkındayım.		
SDB'nin öğrencilere kazandırılmasının, araştırmalarda, ekonomik anlamda da değerli olduğunun ortaya koyulduğunun farkındayım.		

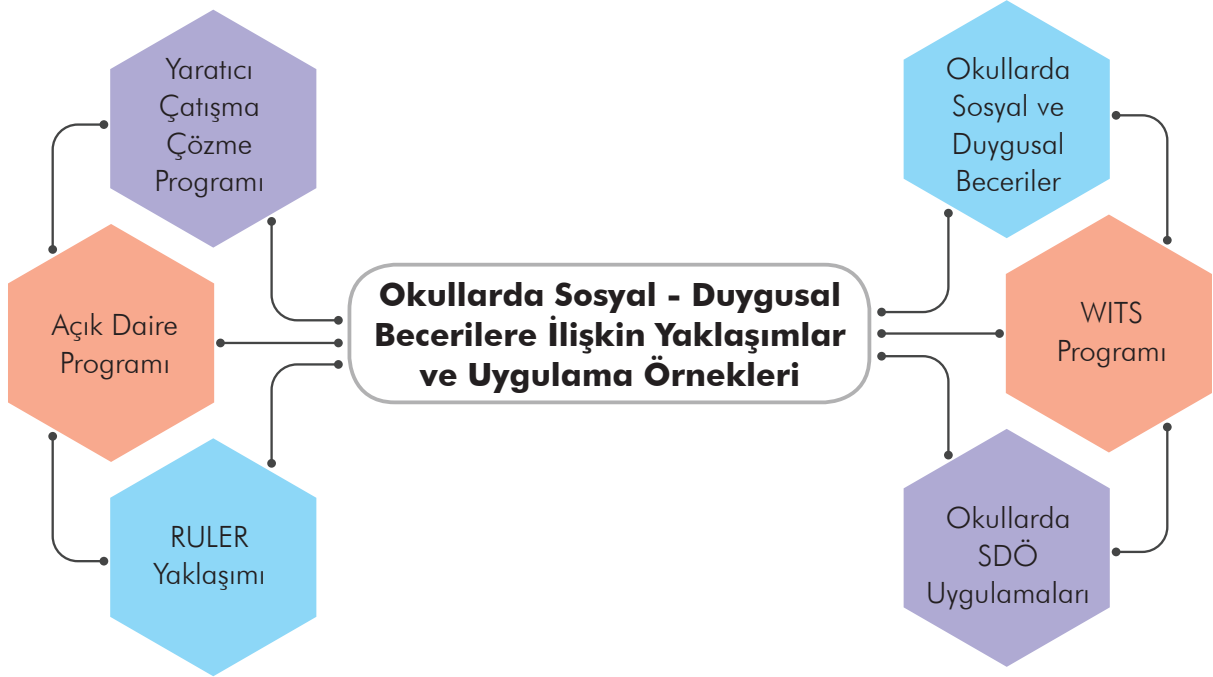
BÖLÜM

4

OKULLARDA SOSYAL - DUYGUSAL BECERİLERE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Ünite Kazanımları

- ✓ Sosyal ve duygusal öğrenmenin okullarda nasıl gerçekleştirildiğini kavrar.
- ✓ Okul yönetiminin okulda sosyal ve duygusal öğrenme için yapabileceği işleri tanır.
- ✓ Uluslararası alanda SDÖ'ye yönelik okullarda yer alan birtakım kanıta dayalı uygulamaları açıklar.
- ✓ SDÖ'ye yönelik kanıta dayalı uygulamalarda atılacak adımları planlar.
- ✓ SDB ile ilgili uygulanan kanıta dayalı öğrenme programlarını programları kavrar.
- ✓ SDB ile ilgili uygulanan kanıta dayalı öğrenme programlarını, okulundaki uygulamalara yansıtarak değerlendirir.

4. OKULLARDA SOSYAL - DUYGUSAL BECERİLERE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Okullarda sosyal ve duygusal becerilerin öğrencilere kazandırılması konusunda uluslararası alanda pek çok yaklaşım ve program örnekleri bulunmaktadır. Okul yöneticisinin, alanyazın ve uygulamalarda yer alan çeşitli SDB yaklaşım ve programlarına ilişkin farkındalığını ve okuryazarlığını geliştirmesi önem teşkil etmektedir.

Ülkemizde, okullarda sosyal ve duygusal becerilerin önemine ilişkin olarak öğrenci, öğretmen ve yöneticiye yönelik çeşitli çalışma örnekleri bulunmaktadır. Örneğin, 2012 yılında Duygusal Ve Sosyal Gelişim Dersi Öğretim Programı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından kabul edilerek yürürlüğe girmiş; Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (ÖYGM) tarafından yönetici ve öğretmenlere yönelik olarak yıllar içinde çeşitli başlıklarda eğitimler/kurslar sağlanmıştır. Bu kapsamda hizmet içi eğitim kapsamında verilen ilgili kurslar örnek olarak verilebilir: 2014 yılında Okul Öncesi Sosyal Beceri Destek Eğitim Semineri; 2015 ve 2016 yıllarında Problem Çözme Yöntem ve Teknikleri; 2017 yılında Problem Çözme Yöntem ve Teknikleri, İletişim, Öfke Yönetimi Kursları; 2018 yılında Mesleki Eğitimde Etkili İnsan Yönetimi ve Kendi Stilini Oluşturma, İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP) Psikososyal Destek Uygulamaları, Eğitim Koçluğu, Liderlik ve Zorlu Yaşam Olaylarından Sonra Çocukla Görüşme Teknikleri kursları verilebilir. Yine, 2019 yılında Liderlik, Eğitim Koçluğu, Psikososyal Destek ve İleri Düzey Psikososyal Destek Kursları; Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Okul Yöneticilerinin Mesleki Becerilerinin Gelişimi Eğitimi kursu kapsamında liderlik, iletişim, çatışma yönetimi becerileri eğitimleri verilmiştir. 2020 yılında, (COVID-19) tedbirleri kapsamında okullardaki eğitime ara verildiği süreçte uzaktan eğitim programlarıyla öğretmenlerin mesleki ve bireysel gelişimlerinin desteklenmesi yönünde çalışmalar yürütülmüştür.

Okul yöneticisinin, yaklaşım ve programlara ilişkin farkındalık ve okuryazarlık sahibi olarak bu yaklaşım ve uygulamaların eğitim sistemi mevzuatı ve çeşitli yasal düzenlemelere uygunluğu açısından değerlendirmesi, okulda ihtiyaç ve beklentilere dönük olarak adımlar atması gerekmektedir.

Okul yöneticisinin, okullarda sosyal-duygusal becerilere ilişkin (kurslar, yaklaşımlar, kanıta-dayalı olup kullanımı için çoğunlukla geliştiricisinden izin gerektiren uygulamalar gibi) ulusal ve uluslararası örnekleriyle kapsamlı ve derinlemesine bilgi sahibi olması, bu yönde adımlar atabilmesi için önem teşkil etmektedir. Bu doğrultuda; sosyal-duygusal beceriler ile SDÖ'ye ilişkin farkındalığı ve okuryazarlığı geliştirmek üzere; aşağıda, ülkemizde yapılan çalışma örneklerine yer verilmekte; uluslararası alanda tanınan ve uygulanmakta olan kanıta-dayalı çeşitli program ve yaklaşımlardan bazıları tanıtılmak amacıyla sıralanmaktadır:

OKULLARDA SOSYAL - DUYGUSAL BECERİLERE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Aygün (2017) Sosyal-duygusal öğrenme programlarının sosyal duygusal öğrenme becerilerinin gelişimine, akademik başarı ve sınıf iklimi algısına etkisi adlı doktora tez çalışmasında, Duygusal ve Sosyal Gelişim Dersi Öğretim Programı ile kanıta dayalı bir SDÖ programı olan "Yapabilirsin!" adlı programın ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin SDÖ becerilerinin gelişimine, akademik başarı ve sınıf iklimi algılarına etkisini incelemiştir. "Yapabilirsin!" (You Can Do It!, Michael E. Bernard tarafından geliştirilmiştir.) kanıta-dayalı ve kullanımı için izin gerektiren bir program olduğu için yurt dışından gerekli izinleri alındıktan sonra ilgili araştırma kapsamında uygulanmıştır.

Bu kapsamda yapılan çalışmalar şu şekildedir:

Duygusal ve Sosyal Gelişim Dersi ve Yapabilirsin!

Uygulamada, öncelikle SDÖ konusunda ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sınıf öğretmenleri ile görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerin ardından, "Yapabilirsin!" programı ve duygusal ve sosyal gelişim dersinin 8 haftalık deneysel uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Deneysel uygulama sırasında yansıtıcı günlükler tutulmuş ve gözlemler yapılmış; deneysel uygulamanın sona ermesi ile deney gruplarındaki öğrenciler ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

"Yapabilirsin!" programı öğrencilerin başaracağına inanması, özgüven sahibi olması, psikolojik sağlamlık ve azim geliştirmesini hedefler. Aşağıda bu doğrultuda etkinlikler ile tasarlanan örnek bir derse ilişkin çeşitli kazanımlar sıralanmaktadır:

- ▶ Başarılı ve mutlu olmanın beş anahtarını tanımlar.
- ▶ Kendine güven duymanın ne anlama geldiğini açıklar.
- ▶ Kararlılığa sahip olmanın ne anlama geldiğini açıklar.
- ▶ Düzenli olmanın ne anlama geldiğini açıklar.
- ▶ İyi geçinmenin ne anlama geldiğini açıklar.
- ▶ Duygusal dirençliliğin ne anlama geldiğini açıklar.
- ▶ Daha iyi sonuçlar elde edebileceği sınıflarda başarılı olmanın beş anahtarını uygularken sahip olduğu güçlü ve zayıf yönlerinin farkına varır.
- ▶ Daha iyi performans gösterebilecekleri sınıflarda başarılı olmanın 5 anahtarından birini kullanırken kendilerini geliştirmek için hedef koyar.

Aygün (2017).

Aygün (2017) doktora tez çalışması kapsamında belirtilen SDÖ uygulamasının çıktıları, ön test ve son test, görüşmeler, tutulan notlar gibi araçların kullanımı sonucunda, "Yapabilirsin!" programının ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin SDÖ becerilerinin gelişimini, akademik başarılarını ve sınıf iklimi algılarını olumlu yönde etkilediği ancak, Duygusal ve Sosyal Gelişim Dersi Öğretim Programı'nın öğrencilerin SDÖ becerilerinin gelişimini, akademik başarılarını ve sınıf iklimi algılarını etkilemediği bulgularına ulaşmıştır.

Bir başka program uygulama örneği olarak Baydan'ın (2010) Sosyal-duygusal beceri algısı ölçeğinin geliştirilmesi ve sosyal-duygusal beceri programının etkililiği adlı doktora tez çalışmasında kullandığı program verilebilir. Çalışma, ilköğretim 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal-duygusal beceri algılarını ölçmek üzere bir ölçek geliştirmek ve sosyal-duygusal beceri programı geliştirerek 4.sınıf öğrencileri üzerinde etkili olup olmadığını sınımayı amaçlamıştır. Araştırma bulguları, programın 4. sınıf öğrencilerinin sosyal-duygusal gelişimlerine olumlu katkı sağladığını ortaya koymuştur. Araştırmada geliştirilen program, etkinliklerden oluşmaktadır. Öğrencilerin problem çözme, stresle başa çıkma, iletişim ve benlik saygılarını artıran becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak amacıyla 8 oturumluk psiko-eğitsel beceri programı uygulandığı belirtilmiştir. Etkinliklerde grup süreçlerinden yararlanılmıştır. Ön test, son test, gözlem gibi uygulamaların sonuçlarına göre, program olumlu sonuçlar elde etmiştir (Baydan, 2010).

Bir başka program örneği olarak Uğur'un (2015) "6, 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Sosyal Duygusal Beceri Eğitimi Programının Öğrencilerin Duygusal Zekâ Düzeylerine Etkisi" adlı yüksek lisans tez çalışmasındaki uygulama örnek verilebilir. Buna göre;

6, 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerine Uygulanan SDB Eğitimi Programı

Reuven Bar-On Duygusal zeka modelindeki kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyum sağlayabilirlik, stres yönetimi ve genel ruh hâli alt boyutları ile Daniel Goleman'ın duygusal zekâ modelindeki benlik bilinci, öz-yönetim, kendini harekete geçirme, empati ve sosyal beceri alt boyutları dikkate alınarak 10 oturumluk "Sosyal Duygusal Beceri Eğitimi Programı" hazırlanmıştır. Programda her oturum, haftada bir defa gerçekleştirilmiş ve etkinlikler yapılmıştır:

- I. oturumda öğrencilerle tanışma, program hakkında bilgi verme ve duyguları tanıma,
- II. oturumda duygu düşünce ayrımı,
- III. oturumda duygu davranış ayrımı,
- IV. oturumda duyguları sözel olmayan şekilde ifade etme, beden dili,
- V. oturumda ben dili,
- VI. oturumda empati ve etkin dinleme,
- VII. oturumda sosyal beceriler (atılganlık, özür dileyebilme, hayır diyebilme, soru sorma vb.),
- VIII. oturumda motivasyon, duygu yönetimi,
- IX. oturumda stres yönetimi,
- X. oturumda programı sonlandırma ve vedaşlaşma yer almıştır (Uğur, 2015).

OKULLARDA SOSYAL - DUYGUSAL BECERİLERE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Araştırma bulguları, ön test ve son testlere göre, yukarıda sıralanan bazı alt boyutlarda anlamlı artış, bazı alt boyutlarda ise anlamlı bir artışın olmadığı sonucunu ortaya koymuştur.

Duyarlı Sınıf Yaklaşımı (The Responsive Classroom Approach)

Okul öncesinden altıncı sınıfa kadar gelişimsel olarak uygun eğitim deneyimleriyle çocukların fiziksel, duygusal, sosyal ve entelektüel ihtiyaçlarına cevap veren sınıflar oluşturmak için tasarlanmıştır.

Yaklaşım, birtakım öğretim uygulamalarını ve stratejilerini içerir:

Sabah toplantıları, kural oluşturma, etkileşimli modelleme, olumlu öğretmen dili, mantıksal sonuçlar, rehberli akademik keşif, akademik tercih, sınıf organizasyonu, iş birlikçi problem çözme ve ailelerle çalışma için yönergeler içerir (CASEL, 2012).

Yaratıcı Çatışma Çözme Programı (The Resolving Conflict Creatively Program)

Program, okul öncesinden 8. sınıf sonuna dek sıralı beceri geliştiren sınıf dersleri içermekte ve ilgili, barışçıl okul öğrenme topluluklarının oluşturulmasını teşvik etmektedir. Dersler, ilişki kurma, duyguları anlama, empati geliştirme, duyguları yönetme ve sosyal sorumluluk geliştirmeyi öne çıkarmaktadır. Programda 16 adet birbirine bağlantılı hazırlanmış bir ders ve içerik sıralaması vardır, her seviyede hangi içeriğin uygulanacağı belirlenmiştir, atölye çalışması şeklinde uygulanır. Programın etkililiğini inceleyen araştırmalar; disiplin problemlerinin azaldığını, duygusal stresin azaldığını, öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerini daha etkin kullandığını ortaya koymuştur (CASEL, 2012).

ÖRNEK OLAY - 4

Bir okul öncesi eğitim kurumu müdürü olan Şefika Hanım, okulunda gerçekleştirilen sosyal duygusal öğrenme programı ile ilgili çıktıları anlatırken;

- Öncelikli olarak amaçlarının, katılımlı ve demokratik sınıf ve okul ortamı oluşturmak olduğunu,
- Bunun için de öğrencilerin okula girdikleri andan itibaren, her türlü karara katılmalarını sağladıklarını,
- Her sınıfta öğrencilerin kendi aralarında, ait oldukları sınıf içinden her hafta değişmek üzere bir sınıf sorumlusu seçtiklerini, her hafta bu sınıf sorumlularıyla bir saat toplanarak nasıl bir okul istediklerini konuştuklarını ve okulda alınacak her türlü kararı öğrencilerin de istekleri doğrultusunda, yine öğrencilerle konuşarak aldıklarını söylemiştir.

Bu program ile öğrencilerden, özellikle karar alma aşamalarında, yetişkinlerin bile aklına gelemeyecek yaratıcı çözümler bulduklarına şahit olduklarını, öğrencilere erken çocukluk döneminden itibaren katılımlı ve demokratik ortam sağlamanın hem yetişkinlerin hem de çocukların gelişmesine çok büyük katkılar sağladığını tecrübe ettiğini söylemiştir.

Yöneticiye Not

Şefika Hanım'ın okulundaki bu uygulamayı, sosyal ve duygusal beceriler açısından inceleyelim.

Şefika Hanım'ın okulunda uygulanan bu program ile özellikle karar alma aşamalarında, öğrencilerin görüşlerini alma çalışmaları, onların yaratıcılıklarını geliştirmelerine; sürece etkin katılımlarını sağlayarak erken çocukluk döneminden itibaren katılımlı ve demokratik ortam farkındalığı oluşturmalarına katkı sağlamıştır. Bu durum hem yetişkinlerin hem de çocukların, sosyal ve duygusal gelişimine katkı sunmuştur.

Yöneticiye Not II

Sosyal ve duygusal becerilerin öğretilmesiyle oluşturulan demokratik, katılımlı ve olumlu okul iklimi neticesinde; öğrencilerle yaşanan disiplin problemlerinin azaldığı, duygusal stresin azaldığı, öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerini daha etkin kullandığı ve yaratıcı düşünme düzeylerinin geliştiği görülmektedir.

Açık Daire Programı (The Open Circle Program)

Öğretmenleri, iş birliği bir sınıf ortamı oluşturma ve problem çözmeye yönelik olumlu ilişkiler ile etkili yaklaşımlar kullanma konusunda güçlendiren, okul öncesinden 5. sınıf sonuna dek süren bir programdır.

Programda her yıl ortalama 34 yapılandırılmış ders bulunmaktadır. Dersler, ilişki kurma ve iletişim becerileri, duyguları anlama ve yönetme ve problem çözmeyi kapsamaktadır.

Programda, odaklanılan ana konuları destekleyen yardımcı üniteler ve ek konular da bulunmaktadır. Örneğin, zorbalık üzerine ayrı bir ünite yer almaktadır, okul genelindeki uygulamaları destekleyen, aile katılımını destekleyen ayrı üniteler de yer almaktadır (CASEL, 2012).

OKULLARDA SOSYAL – DUYGUSAL BECERİLERE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ

WITS Programı

Walk away (Uzaklaş), Ignore (Görmezden gel), Talk it out (Çözmek için konuş), Seek help (Yardım iste) kelimelerinin ilk harfleri programın adını oluşturmaktadır.

Ayrıca, İngilizcede "wits" pratik zekâ ve anlayış anlamına gelmektedir.

Programın amacı, çocukların alay etme ve zorbalık gibi durumlarla başa çıkabilmesi için pratik zekâlarını kullanmalarını sağlamak ve WITS stratejisi ile iyi oluş hâllerini korumak; ayrıca çocukların (okul içi ve dışı), diğer çocuklara karşı da WITS ile güçlenmeleri, kendilerini korumalarına yardımcı olmaktır.

WITS programı, çocukların, öğrencilerin yanı sıra okul yöneticisi, öğretmenler, diğer okul çalışanları, veliler ve toplum temsilcilerini içeren uygulamalara sahiptir. Okul öncesinden 6. sınıf sonuna kadar uygulanmaktadır. Akran çatışmasını çözmek ve sosyal sorumluluk duygusunu geliştirmek gibi konularda çocuklar için diyalog geliştirme çalışmaları ve kitap okuma listeleri içerir.

(WITS program. Erişim: <https://witsprogram.ca/school/> 18.04.2020).

ÖRNEK OLAY - 5

Ülkemizde bulunan ortaokullardan birinde; fikir ayrılığı durumlarını yönetme, mağduriyet ve akran zorbalığı ile ilgili farkındalığı arttırmak için gerçekleştirilen “Uzaklaş, Görmezden Gel, Problem Çözümü için Konuş, Yardım İste” gibi basamakları olan bir programın, okulunda nasıl uygulandığını 5. sınıf öğrencisi Alper anlatıyor:

- Öncelikle okulumuzda hepimize (tüm öğrencilere) bu programla ilgili eğitimler verildi.
- Ardından her hafta, akran zorbalığı ne demek olduğu ve bununla nasıl baş edileceği anlatıldı.
- Fikir ayrılıklarının ne olduğu ve fikir ayrılıkları ile ilgili durumları nasıl yönetebileceğimizi öğrendik.
- Empati kurmayı öğrendik. Bu konuları içeren bazı kitaplar vardı, onları birlikte incelemek için kitap okuma grupları oluşturuldu.

Sonrasında;

- Bu gruplarla her hafta belirlenen bir hikâyeyi okuduk.
- Haftanın belirli günü belirli saatte okuduklarımızı tartıştık.
- Ardından polisler ziyarete geldi sınıflara ve bu konularla ilgili eğitimler verdiler.
- Rehber öğretmenlerimiz psikolojik durumları anlattı ve bununla ilgili tiyatro (canlandırmalar) çalışmaları yapıldı.

► Ailelerimize program içeriği ile ilgili renkli tanıtım kartları ve broşürleri gönderildi, onların da sürece katılması sağlandı.

► Okulda Türkçe ve rehber öğretmenlerimizle doğaçlama ve tiyatro (canlandırma) etkinlikleri yaptık.

► “Uzaklaş, Görmezden Gel, Problem Çözümü için Konuş, Yardım İste” Programı'nın aşamalarını ‘Sizin başınıza gelse ne yaparsınız?’ sorusunu cevaplayarak tartıştık.

Bence, hem eğlendik hem öğrendik. Sonuç olarak artık kendimi daha güvende ve daha güçlü hissediyorum çünkü kendimi nasıl koruyacağımı biliyorum.

Bulunduğunuz okulda akran zorbalığını önlemek için sosyal duygusal öğrenme açısından siz neler yapabilirsiniz?

Okulda akran zorbalığını önlemek için sosyal duygusal öğrenme açısından çeşitli uygulamalar planlanabilir. Aşağıda soruya ilişkin öneri bir cevap sunulmaktadır:

Okulumuzun kendi bağlamına uygun olarak WITS (Uzaklaş, Görmezden Gel, Problem Çözümü için Konuş, Yardım İste) Programı'ndan esinlenerek planlamalar yapabiliriz. Bu doğrultuda, aşağıda önerilen adımları izleyebilirsiniz.

► WITS Programının amacı, çocukların alay etme ve zorbalık gibi durumlarla başa çıkabilmesi için pratik zekâlarını kullanma ve WITS ile iyi oluş hâlini korumaktır. Ayrıca çocukların (okul içi ve dışı), diğer çocuklara karşı da WITS ile güçlenmelerine ve kendilerini korumalarına yardımcı olmak olarak belirlenmiştir. Bu nedenle ilk adım olarak okul hedeflerinizle program amaçlarının uyumlu olup olmadığını belirleyin.

► WITS programını nasıl kullanacağınızı öğrenin (araştırma, paydaş desteği, akademisyenler, eğitimler yoluyla vb.).

► Okul çalışanlarına ve öğrencilere “Uzaklaş, Görmezden Gel, Problem Çözümü için Konuş, Yardım İste” basamakları ile ilgili bilgi verin.

► WITS Programı ile ilgili çeşitli kitap ve kaynaklar edinin, araştırma yapın.

► Edindiğiniz kaynak ya da kitapları okul öğretmenleri ile kısa öykülere çevirerek öğrencilerin okumasını sağlayın.

OKULLARDA SOSYAL – DUYGUSAL BECERİLERE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ

- Akran zorbalığı ve bunun sonuçları ile ilgili olarak ülkemizdeki yasal mevzuatları bilen bir meslek mensubundan, okulunuzda bilgilendirme yapmasını isteyin.
- Gerekirse el broşürleri hazırlayarak velilere ve çevredeki paydaşlara dağıtın ve bilgilendirme toplantıları düzenleyin.
- Öğrencilere akran zorbalığı ile ilgili roller vererek drama etkinlikleri yapın ve bu etkinliklerde “Uzaklaş, Görmezden Gel, Problem Çözümü için Konuş, Yardım İste Programı”nın basamaklarını uygulamalarını isteyin.
- Daha fazla bilgi almak ve destek vermek için bir ekip oluşturun.
- Belirli zamanlarda değerlendirme görüşmeleri düzenleyin.

İlgili Okul Topluluğu (Caring School Community)

Okul öncesinden 6. sınıf sonuna dek uygulanan bir programdır. Child Development (Çocuk Gelişimi) adlı bir projenin çıktılarına dayanır.

Program, temel değerleri, olumlu sosyal davranışları ve okul çapında bir topluluk hissini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. İlk oluşturulduğunda 4 temel ögeye yer verilmiştir:

Sınıf toplantısı dersleri, çapraz yaş arkadaşlar programı, aile yanı etkinlikleri ve okul topluluğu.

Zaman içinde uygulandıkça geliştirilerek ve uygulandığı okulun ihtiyaçlarına göre çeşitli yeni ögeler eklenebilmektedir.

Ana 4 ögeyi kısaca açıklamak gerekirse sınıf toplantısı dersleri; öğretmenlere ve öğrencilere birbirlerini tanımaları, sorunları ortaklaşa belirlemeleri ve çözmeleri, konuları tartışabilmeleri ve sınıf yaşamını etkileyen kararları birlikte vermelerini amaçlar.

Çapraz yaş arkadaşlar programı, farklı yaş gruplarındaki sınıfların öğrencilerini ikili gruplar hâline getirerek akademik ve eğlenceli aktiviteler yoluyla farklı yaş grupları arasında ilişki geliştirmeyi ve genel olarak tüm okul topluluğunda güvenli bir iklim oluşturmaya amaçlar.

Aile yanı etkinlikleri, öğrencilerin ebeveynleri ile yapmaları ve daha sonra sınıflarında tartışmaları için eve gönderilen kısa konuşma aktivitelerini içerir. Ailelerin bakış açılarını, kültürlerini ve geleneklerini birleştirerek kişiler arası anlayışı teşvik eder.

Okul topluluğu faaliyetleri, yeni okul gelenekleri oluşturmak için öğrencileri, velileri ve okul çalışanlarını bir araya getirir (Yoder, 2014; WWC, 2007).

Sağlıklı Çocuklar Yetiştirme (Raising Healthy Children)

Risk faktörlerini ve koruyucu faktörleri göz önüne alıp sosyal gelişimsel bir yaklaşım kullanarak olumlu gençlik gelişimini teşvik etmeye odaklanan kapsamlı, okul temelli bir önleyici müdahale programıdır.

İlkokuldan lise sonuna dek uygulanır. Örneğin, ilkokul düzeyinde bir "Sağlıklı Çocuklar Yetiştirme" programında, öğretmen, aile ve öğrenciyi kapsayan çeşitli uygulamalar bulunmaktadır.

Öğretmenlerin program uygulamalarını yerine getirebilmesi -sınıf yönetiminde öğretimsel gelişim- için öncelikle bir dizi çalıştay ve çalıştay sonrası uygulamaları tamamlaması gerekir.

Çalıştaylar, ilköğretim sınıflarında akademik riskleri ve erken saldırgan davranışları azaltmada etkili olduğu ve ilköğretim öğrencileri arasında koruyucu faktörleri artırdığı araştırmalarca ortaya konan etkili öğretim stratejilerini temel alır.

Çalıştay konuları arasında, proaktif sınıf yönetimi, iş birlikli öğrenme yöntemleri, öğrenci motivasyonunu geliştirme stratejileri, öğrenci katılımı, okuma stratejileri ve kişiler arası problem çözme becerileri bulunmaktadır.

Aynı okuldan öğretmenler, ortak öğrenme deneyimlerini geliştirmek ve pekiştirmek için bu çalıştaylara birlikte katılırlar. Ayrıca her çalıştaydan sonra, "Sağlıklı Çocuklar Yetiştirme" programı çalıştayını yürüten sorumlu eğitici eğitmen, akademisyen, koç ekibi, öğretmenlere sınıf koçluğu sağlar.

Bunların ardından, ayda bir tekrar toplantıları, gözlem gibi peşi sıra çeşitlenen uygulamalarla öğretmenlerin mesleki gelişimi sürdürülür.

Program, her öğretmenin bir çocuğun hayatında fark yarattığı, her çocuğun başarabileceği ve ailenin öğrenmede önemli bir ortak olduğu inancına dayanmaktadır (SDRG, 2007; Yoder, 2014).

RULER yaklaşımı (RULER approach)

Sosyal ve duygusal öğrenmeyi okullara entegre etmeyi amaçlayan bir diğer kanıta dayalı yaklaşımdır. Yale Duygusal Zekâ Merkezi tarafından geliştirilmiştir. RULER duygusal zekâ becerilerini öğretir:

Recognizing emotions in oneself and others: Kendinde ve başkalarında duyguları tanıma,

Understanding the causes and consequences of emotions: Duyguların sebep ve sonuçlarını anlama,

Labeling emotions with a nuanced vocabulary: Nüanslı bir kelime dağarcığıyla duyguları etiketleme,

OKULLARDA SOSYAL – DUYGUSAL BECERİLERE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Expressing emotions in accordance with cultural norms and social context: Duyguları kültürel normlara ve sosyal bağlama uygun olarak ifade etmek,

Regulating emotions with helpful strategies: Yardımcı stratejilerle duyguları düzenleme şeklindedir.

Okul öncesinden lise sonuna dek uygulanır. Okul yöneticisinin ve farklı seviye ve sınıflardan öğretmenlerin kişisel ve mesleki gelişim öğrenmeleriyle başlar; sınıf yönetiminde öğretime nasıl yansıtacağı, ailenin katılımının sağlanması ve tüm okul politika ve uygulamalarına entegrasyonu ile devam eder. Yukarıda sıralanan becerilerin edinimi için çeşitli süreçler ve süreçlerde kullanılan araçları içerir (Yale Center for Emotional Intelligence).

Yukarıda SDÖ'ye ilişkin çeşitli yaklaşım ve uygulama örnekleri verilmiştir. SDÖ'nün bireyin hayatına ve topluma sağladığı kazanımların araştırmaları ortaya konmasıyla, daha pek çok kanıta dayalı uygulama örneklerine ulaşılabilmektedir.

Aşağıda, okullarında SDÖ'nün uygulanmasıyla, yaşamlarında nasıl bir deneyim değişikliği meydana geldiğini belirten okul müdürü, öğretmen ve öğrencinin ifadeleri yer almaktadır:

Sosyal ve duygusal öğrenmeye önem veren bir ilkokulun müdürünün ifadesi:

"SDÖ ile okulumuzda öğrenme topluluğu kültürü (öğretmeni-öğrencisi-velisi ve diğer toplum paydaşlarıyla) gelişti ve zenginleşti."

Sosyal ve duygusal öğrenmeye önem veren bir lisede çalışan fen bilimleri öğretmenin ifadesi:

"Eskiden günler zor geçiyordu ve eve vardığımda kendimi yenilmiş hissediyordum. Ama şimdi her gün kalbimde bir minnettarlık hissi var. Sınıfım (danışmanı olduğu sosyal-duygusal öğrenme odaklı sınıfı) bana tüm öğretmen (whole teacher) olmayı öğretti."

Yine bir lise öğrencisi:

"SDÖ bana arkadaşlık kurmakla ilgili çok şey öğretti. Bu liseye gelmeden önce, doğru yöne gitmeyen farklı çevrelerden arkadaşlarım oldu. Öfke patlamaları ve sorunları yaşıyordum. Ama şimdi öğretmenlerimin bana öğrettiği stratejileri kullanıyorum ve daha iyi ilişkiler kuruyorum. Kendi kendimi ve ilişkilerimi daha iyi yönetebiliyorum."

HATIRLAYALIM:

Araştırmalar, okulda uygulanan SDÖ programlarının; okul yöneticisinin, öğretmenin, ve öğrencinin günlük okul pratiklerine olumlu yansıdığını göstermektedir (Carstarphen ve Graff, 2018).

ÖRNEK OLAY - 6

Bir ilkokulda çalışmakta olan Aysel Öğretmen, sosyal duygusal öğrenme ile ilgili olarak öğrencileriyle “hisset, hayal et, yap ve paylaş” olarak bilinen tasarım ve eleştirel düşünme odaklı bir çalışmayı gerçekleştirdikleri ve sonuçlarının sadece öğrencilerini değil, kendisini ve hatta okul ortamını bile değiştirdiğini ifade etmiştir.

Aysel Öğretmen uyguladığı programın içeriği ile ilgili yaptığı açıklamada,

- Öğrencileriyle öncelikli olarak sınıflarında onları rahatsız eden ya da değiştirmek istedikleri şeyleri düşüncelerini isteyerek işe başladığını,
- Düşündükleri şeylerden, ortak bir karar çıkarmalarının ardından, her hafta belli bir gün ve saatte kendi aralarında görüşerek değiştirmeye karar verdikleri durumun, yerin, şu anki hâlin nasıl oluştuğunu düşüncelerini sağladığını,
- Ardından değişim için her birinin aklına gelen çözümleri, beyin fırtınası yöntemini kullanarak ama birbirlerini eleştirmeden not almalarını istediğini,
- Sonra listelenen çözümler arasından eleme yaparak en uygun çözümü bulmaları sürecinin işlediğini,
- Programın bir sonraki aşamasında, buldukları çözümü uygulattığını,
- Ve son olarak tüm bu süreçte neleri nasıl yaptıklarını düşüncelerini isteyerek bir deftere not almalarını, böylece de programın sona erdirdiğini ifade etmiştir.

Aysel Öğretmen program çıktıları ile ilgili olarak:

“Çok da uzun olmayan bir süreçte, öğrencilerin empati, yaratıcı düşünme, sorumluluk alma ve birlikte hareket etme gibi becerilerindeki gelişme gerçekten inanılmazdı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Yöneticiye Not

Sosyal Duygusal Öğrenme (CASEL): İnsanların duygularını anlamak ve yönetmek; olumlu hedefler koymak ve başarmak; başkalarıyla empati (duygudaşlık) kurmak, olumlu ilişkiler geliştirmek ve sürdürmek ve sorumlu kararlar vermek için gerekli bilgi, tutum ile becerileri edinme ve etkin bir şekilde uygulama süreci olarak tanımlanmaktadır. Yukarıdaki örnekle bu tanım arasında tam bir uyum söz konusudur.

OKULLARDA SOSYAL - DUYGUSAL BECERİLERE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Yöneticiye Not II

Örnek olaydan hareketle,

- Öğrencilerin değiştirmek istediklerini hayal etmeleri ve daha farklı nasıl olabileceği ile ilgili düşünceleri, yaratıcı düşünme,
- Birbirleriyle görüşlerini paylaşma ortamı, olumlu ilişkiler kurmalarını ve bu ilişkileri sürdürme,
- Ayrıca bir yerin yeniden düzenlenmesiyle ilgili sınıfça karar alınması; sorumlu karar alma ve alınan kararları uygulama noktasında sorumluluk sahibi olma, olumlu hedefler koyma ve başarma gibi becerilerini geliştirmeye yöneliktir.

OKULLARDA SOSYAL - DUYGUSAL BECERİLERE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU	EVET	HAYIR
Okul yöneticisi olarak SDB öğrenme programlarını, eğitim sistemi mevzuatlarına ve yasal düzenlemelere göre değerlendirerek incelerim.		
SDB öğretimi için görev yaptığım okulun ihtiyaçlarına dönük adımlar atarım.		
SDÖ ile ilgili kanıta dayalı okul programlarını incelerim.		
SDÖ ile ilgili kanıta dayalı programları araştırırım.		
Okulumuzda ihtiyaç duyulan SDB öğretimi için uygun yönlendirmeler yaparım.		

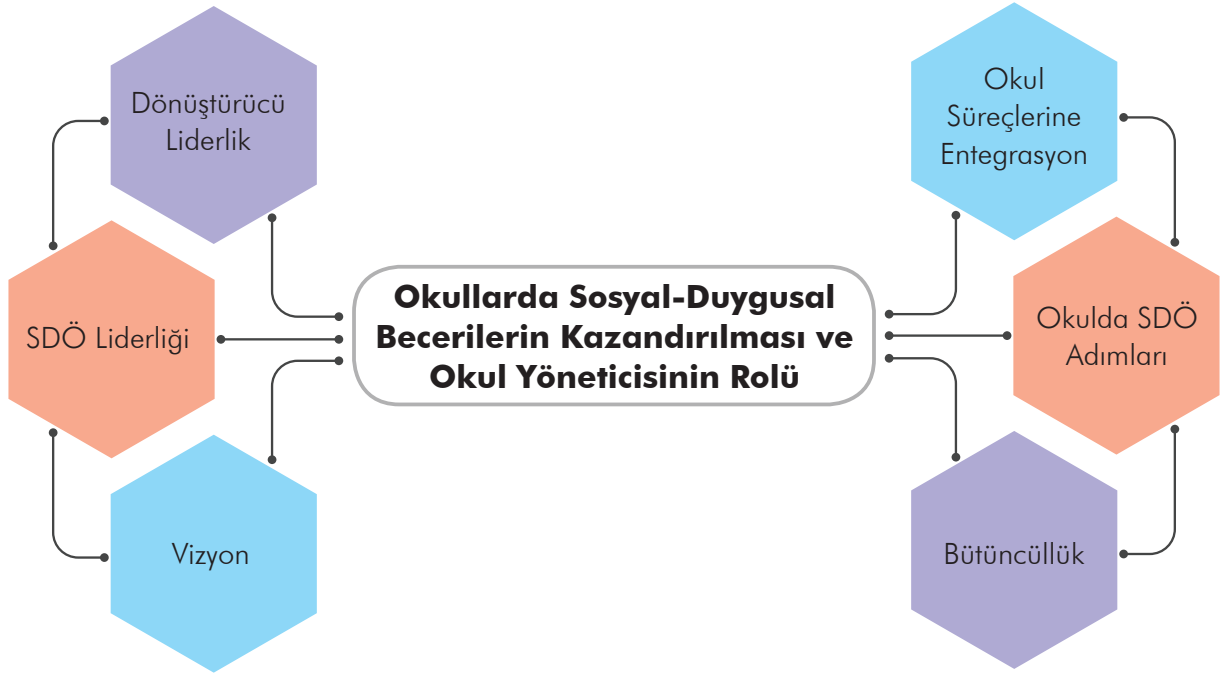

BÖLÜM 5

OKULLARDA SOSYAL - DUYGUSAL BECERİLERİN KAZANDIRILMASI VE OKUL YÖNETİCİSİNİN ROLÜ

Ünite Kazanımları

- ✓ SDB okul liderliği becerilerini kavrar.
- ✓ Dönüştürücü liderlik becerilerini ayırt eder.
- ✓ Okul yöneticisi olarak SDB'yi geliştirmek için gerçekleştirilmesi gereken eylemlere başvurur.
- ✓ SDÖ için okulda çeşitli paydaşlarca atılması gereken adımları önemser.
- ✓ Okul yönetimince okulda sosyal duygusal becerilere nasıl yer verilebileceğini örnekleriyle değerlendirir.
- ✓ Sosyal duygusal öğrenme ortamı oluşturmadaki rol ve görevlere ilişkin, birtakım öz-değerlendirme sorularını yanıtlamaya istekli olur.
- ✓ SDÖ ortamı oluşturmak için, okul yöneticisinin sahip olması gereken yeterlilikleri açıklar.

5. OKULLARDA SOSYAL - DUYGUSAL BECERİLERİN KAZANDIRILMASI VE OKUL YÖNETİCİSİNİN ROLÜ

Okul yöneticilerinin sosyal ve duygusal becerilerin kazanımı konusunda okullarında nasıl liderlik sergiledikleri -tıpkı okuldaki diğer konularda da olduğu gibi- çok kıymetlidir.

Okul yöneticileri, olumlu bir öğrenme ortamı oluşturma ve öğrenci başarısını arttırmak üzere koşulları oluşturmada merkezî bir role sahiptir. Okul yöneticileri, SDÖ'nün değer ve önem gördüğü bir iklimin oluşturulmasında ve okul genelinde SDÖ'nün başarılı bir şekilde uygulanması için gereken desteğin sağlanmasında kritik bir rol oynarlar (DePaoli, Atwell ve Bridgeland, 2017).

Elias, Obrien ve Weissberg (2006), SDÖ'nün etkili bir şekilde okul süreçlerine entegre edilebilmesi için okul yöneticisinin dönüştürücü liderlik (transformative leadership) becerisini etkili bir şekilde kullanması gerekliliğine işaret etmektedir.

Dönüştürücü liderliğe ilişkin özellikle 3 başlık daha ön plana çıkmaktadır:

1. Vizyon ve cesaretle liderlik sergileyin

Sosyal ve duygusal becerilerin öğrencilere kazandırılmasının öneminin farkına varan bir okul yöneticisinin, öncelikle kendi sosyal ve duygusal güçlü yanlarının ve nispeten zayıf yanlarının farkına varması, kişisel ve mesleki gelişim yoluyla kendini yenilemeye ve geliştirmeye çabalaması gerekmektedir.

Ayrıca, okuldaki öğretmenlerinin bu anlamda farkındalığını artırması, öğrenciyle olan etkileşimde niteliğin artması için öğretmenlerin ve diğer çalışanların sosyal-duygusal becerilerini geliştirmeye ilişkin mesleki gelişim faaliyetleri düzenlemesi gerekmektedir.

Yöneticiye Not

SDÖ'ye ilişkin kuram, araştırma, uygulama örnekleri ve pedagojik süreçlerini/araçlarını araştır - incele - değerlendir ve okulun ihtiyaçlarına göre bu uygulama ve araçlardan faydalanan basamaklarını takip edebilirsiniz.

2. Okuldan başlayın ve okul süreçlerine entegre edin

Araştırmalar ve uygulamalar incelendiğinde pek çok farklı SDÖ programlarının ve araçlarının geliştirilebildiği, kullanılabildiği görülmektedir. Ancak, ortak olarak görülen nokta, okul yöneticisinin öncelikle bunun gereğini kavramış ve tüm okul genelinde bu gereğin tanınması, kavranması ve bir iş bölümünün oluşturularak uygulamaya geçilmesini sağlamış olmasıdır. İlk başlarken yapılması gerekenler arasında, birleştirici ve organize edici temalar, değerler ve vizyon ortaya koymak gerekmektedir.

OKULLARDA SOSYAL – DUYGUSAL BECERİLERİN KAZANDIRILMASI VE OKUL YÖNETİCİSİNİN ROLÜ

Öğrencileri dâhil edebilmek için ilk başta birtakım projeler tasarlanabilir. Öğrenciler hem akademik yönlerden beceri edinirken hem de sosyal ve duygusal yönlerden beceri edinirler. Bir projede takım çalışması nasıl yapılır, sürdürülür gibi atölye çalışmalarıyla desteklenebilir. Bir diğer önemli ilk adım, öğretim programının aktarılırken sosyal ve duygusal becerilerin edinimine imkân verecek şekilde sınıf yönetiminde bir öğretim diliyle aktarılmasıdır.

Birlikte
Düşünelim

Örneğin, bir **tarih dersinde** öğrencilere problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerini kullanabilecekleri şekilde etkinlikler yaptırılabilir.

Bir **edebiyat dersinde,** öğrencilerin iş birlikli çalışma stratejilerini kullanarak empati, duygu çözümleme, neden-sonuç ilişkileri vb. çalışmaları sağlanabilir.

Daha pek çok örnek **“Hâlihazırdaki programa SDÖ nasıl entegre edilebilir?”** sorusu üzerinden sağlanabilir.

3. Bütüncüllüğü sürekliliği sağlayarak uygulayın

Okul ikliminde ve kültüründe bir dönüşüm hemen her yönden kendini kısa sürede ortaya koymayabilir. **Çalışmaları geliştirerek ve genişleterek uygulamak, uzun yıllara yaymak, okulun ihtiyaçlarına göre yeni projeler ve yeni programları (önleme/müdahale gibi) dâhil ederek ilerlemek gerekmektedir.**

Öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerini geliştirmede, uzun yıllar boyunca birbirine entegre bütüncül çalışmaların yapılması yarar sağlamaktadır (DePaoli, Atwell ve Bridgeland, 2017):

- ▶ Etkili sınıf içi öğretim,
- ▶ Sınıf içi ve dışı olumlu etkinliklere öğrenci katılımının sağlanması,
- ▶ Okul genelinde eş güdümlü politika ve programlar,
- ▶ Programların planlanmasında, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde geniş paydaş katılımının sağlanması (veli, toplum iş birliği).

Belirtilen çalışmalar yapılırken paydaş katılımını sağlamak, özellikle üniversitelerle, yerel kurumlarla ve diğer kurum/kuruluşlarla iş birliği sağlamak okul yöneticisinin ve öğretmenlerin çabalarını pekiştirecektir.

OKULLARDA SOSYAL – DUYGUSAL BECERİLERİN KAZANDIRILMASI VE OKUL YÖNETİCİSİNİN ROLÜ

SDÖ ile ilgili adımlar atması için;

Okul yöneticisinin öncelikli olarak aşağıdaki soruları yanıtlaması gerekmektedir (Carstarphen ve Graff, 2018; Elias vd., 1997; SEL Toolkit):

- ▶ Okulumda sosyal ve duygusal öğrenmeyi destekleyen neler yapılmakta? Başarılı sonuçlar veriyor mu?
- ▶ Sınıftaki aktivitelerde, okul genelindeki uygulamalarda hangi sosyal ve duygusal becerilere daha çok odaklanılmakta? Bu sosyal ve duygusal becerileri daha fazla nasıl geliştirebiliriz?
- ▶ Okulda öğrencilere destek olmak üzere yapılan aktiviteleri/uygulamaları listeleyp (mentorluk, koçluk, okul devamsızlığını azaltmak üzere rehberlik, zorbalık karşıtı programlar, gönüllü proje çalışmaları vb.) inceleyerek bu çalışmalar sayesinde öğrencilerin hangi sosyal ve duygusal becerileri gelişmektedir?
- ▶ Öğretmenlerimiz ve diğer çalışanlar SDÖ'ye ilişkin ne biliyor?
- ▶ Okulda SDÖ ile ilişkilendirebileceğimiz uygulamaların kısa ve uzun vadede ne gibi etkiler sağladığını belgeleyebilir miyim? Öğretmenlerimiz bu etkileri takip edebiliyor mu?
- ▶ Güvenli okul planlarında SDÖ'ye ilişkin hedefler var mı? Nasıl planlayabiliriz?
- ▶ Stratejik planda, SDÖ'ye ilişkin hedefler var mı? Neden?
- ▶ Okul çevresinde ve toplumda SDÖ'ye ilişkin fikir nedir, bireyin hayatına nasıl etkisi olduğuna dair farkındalık var mı?
- ▶ Okul bölgemdeki iletişimi ve anlayışı SDÖ bağlamında ne şekilde geliştirebilirim?

Sosyal ve duygusal becerilerin öğrencilere kazandırılmasının çocukların hayatına nasıl etki ettiği ve sosyal duygusal öğrenmenin okulları nasıl dönüştürdüğü üzerine okul yöneticileriyle gerçekleştirilen bir araştırma sonucunda (DePaoli, Atwell ve Bridgeland, 2017) şu bulgulara ulaşılmıştır:

▶ Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin %99'u SDÖ'nün okullarda öğretilerilebilir olduğunu belirtmiş ve %95'i öğrencilerinin sosyal ve duygusal becerilerini geliştirmeye kendilerini adadıklarını belirtmiştir.

▶ %98'i SDÖ'nün her tür ve bölgedeki okullarda yer alarak tüm öğrencilere ulaşması gerekliliğini belirtmiştir.

OKULLARDA SOSYAL - DUYGUSAL BECERİLERİN KAZANDIRILMASI VE OKUL YÖNETİCİSİNİN ROLÜ

► Okul yöneticilerinin %99'u, okullarda sosyal ve duygusal öğrenmeye daha fazla odaklanmanın olumlu bir okul ortamını teşvik etmede önemli oranda yararı olacağına inanmaktadır. SDÖ'nün öğrencilerin iyi vatandaşlar olarak yetişmelerine yardımcı olacağına, öğretmen-öğrenci ilişkisini geliştireceğine ve öğrenci zorbalığının azalmasına etkisi olacağına inanmaktadırlar. Ayrıca, öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerini geliştirmesiyle istihdam şartlarını karşılayacağına, ilk ve ortaöğretimde öğrenci başarısının artacağına, ortaöğretim sonrası üniversiteye geçişi olumlu etkileyeceğine inanmaktadırlar.

Akademik becerilerde olduğu gibi, öğrencilerin sınıfta sosyal ve duygusal becerileri edinmesi; öğretmenlerin bu becerileri, öğrencilerin öğrenmesi ve uygulaması için fırsat sağlamasıyla ilişkilidir. Öğretmenlerin bu fırsatları öğrencilerine sağlayabilmesi için ise okul yöneticilerinin sistematik destek sağlanmasına ihtiyaç vardır.

Sosyal ve duygusal öğrenmenin eğitim-öğretim programlarına dâhil edilmesi, eğitim politikalarında SDÖ standartlarının oluşturulması ve geliştirilmesi, üniversitelerde öğretmen yetiştirme eğitimine dâhil edilmesi, eğitimcilerin SDÖ konusunda yetiştirilmesi ve değerlendirilmesi gibi konularda birtakım eylem planları hazırlaması gerekmektedir. Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin gerçekleştirmesi gerektiği eylemler aşağıda verilmektedir (Yoder, 2014). **Okul yöneticisinin, sürece liderlik ederken öğretmenlerinin rol, görev ve sorumluluklarını bilmesi ve buna uygun adımlar atması gerektiği için aşağıda öğretmenlerin gerçekleştirmesi gerektiği eylemlere de özellikle değinilmektedir.**

Okul Yöneticisinin Gerçekleştirmesi Gereken Eylemler
Bir SDÖ programı uygulamak,
SDÖ'yü akademik öğrenme ve müfredat kaynaklarına entegre etmek,
Öğretmenlere SDB konusunda mesleki öğrenme deneyimleri sağlamak,
SDÖ'yü destekleyen öğretim uygulamalarını araştırmak,
SDÖ'yü okul iklimi, okul vizyonu ve misyonu gibi diğer okul politikalarına ve süreçlerine bağlamak şeklinde sıralanmaktadır.

Öğretmenin Gerçekleştirmesi Gereken Eylemler
Destekleyici, ilgili sınıf ortamını teşvik etmek gibi sınıf yönetimi tekniklerini ve özel öğretim stratejilerini kullanmak,
Sınıfta SDÖ'yü destekleyen öğretim stratejilerinin kullanımını değerlendirmek,
Öğrencilerin sınıftaki sosyal-duygusal yeterliklerini değerlendirmek,
SDÖ uygulamasına ilişkin okul yöneticilerinden, değerlendiricilerden veya akranlarından geri bildirim istemek,
SDÖ'ye ilişkin ulusal ve okulun politikalarını uygulamak ve desteklemek şeklindedir.

(Yoder, 2014, ss. 7'den uyarlanmıştır).

OKULLARDA SOSYAL – DUYGUSAL BECERİLERİN KAZANDIRILMASI VE OKUL YÖNETİCİSİNİN ROLÜ

SDÖ'nün okullarda yer alması için farkındalığın geliştirilmesi, SDÖ planlamalarının yapılması; uygulamaların çeşitlendirilmesi; SDÖ'nün ölçme-değerlendirilmesi için araçlar geliştirilmesi gerekmektedir. SDÖ'nün okullarda uygulanmasında en önemli ihtiyaçlardan biri okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin SDÖ ile ilgili bilgi ve becerilerini geliştirme ihtiyacıdır (DePaoli, Atwell ve Bridgeland, 2017; Elias vd., 1997).

Okul yöneticileri ve öğretmenlerin, SDÖ'ye ilişkin eğitim, araştırmaya dayalı uygulama ve sürekli gelişme ile ulusal ve uluslararası iyi uygulama örneklerine-veriye- ve mesleki gelişime ihtiyacı bulunmaktadır (McGarrigle, 2018).

Politika yapıcılarının ve eğitim liderlerinin SDÖ'yü teşvik etmelerinin birçok yolu bulunmaktadır. Uygulamaların okul düzeyinde nasıl yanıt bulduğu ile okul yöneticileri ve öğretmenlerin okullarında hangi uygulamaları kullandığının takibi ise büyük önem taşımaktadır. Bu bilgiler, politika yapıcılara ve eğitim liderlerine SDÖ'yü öğretmen değerlendirme sistemlerine ve mesleki öğrenme fırsatlarına yansıtmak için bir çerçeve sağlayacaktır (Yoder, 2014).

ÖRNEK OLAY - 7

Mehmet Âkif Bey, yıllarını eğitim öğretime adanmış bir okul müdürüdür. Yakın bir zamanda okuduğu bir eğitim dergisinde daha önce hiç duymadığı **"Sosyal Duygusal Öğrenme"** kavramıyla tanışmış ve hemen bu konuyu araştırmaya başlamıştır.

Yenilikleri, öğrenci merkezli çalışmayı seven, birlikte çalıştığı öğretmenlerin mesleki gelişimlerine destek sunan, gelişim ve değişim odaklı düşünebilen iletişim temelli yaklaşımları benimseyen bir yöneticilik anlayışına sahip olan Mehmet Âkif Bey, hemen bu konuyu okulunda hayata geçirmek için çalışmalara başlamıştır.

İlk kez üzerinde çalışacağı bir konu olduğundan hem süreci takip etmek hem de daha sonraki uygulamalarda neleri geliştirebileceğini öngörmek için uygulama süresince yapılan çalışmalar ve önemli durumlar için bir günce tutmuştur.

4 MAYIS

SDÖ programı ile ilgili ilk toplantı. Tüm okul yöneticileri ve öğretmenlerle toplantı yaparak SDÖ ile ilgili bilgiler paylaştık. Hazırlıklar için yol haritası çizdik.

Öğretmenler SDÖ ile ilgili bilgi sahibi değiller. Önce rehber öğretmen, iyi uygulama örnekleri ile birlikte bilgilendirme çalışması yapacak. Öğretmenlere "Sınıflarımızda SDÖ ile ilgili farkında olmadan

OKULLARDA SOSYAL – DUYGUSAL BECERİLERİN KAZANDIRILMASI VE OKUL YÖNETİCİSİNİN ROLÜ

yapılan çalışmalar var mı? Bu çalışmalar ne kadar başarılı? SDÖ çalışmaları yoksa hangi sosyal duygusal becerileri edinmeye ihtiyacımız var?” soruları yöneltilerek SDÖ programı ile ilgili bilgiler kontrol edilecek.

....

15 MAYIS

SDÖ ile ilgili okul durum analizimiz tamamlandı. Yeni eğitim öğretim yılına, katılımlı ve demokratik öğretim ortamında, empati, sorumluluk alma, iş birliği ve yaratıcı düşünme ile başlıyoruz.

Sınıf müfredatlarına entegre edeceğimiz uygun etkinlik araştırması yapmamız gerekiyor.

Bu arada bazı arkadaşlar bu durumun daha fazla yük getireceğini düşünüyor.

....

16 HAZİRAN

Yeni eğitim öğretim yılı için SDÖ planlarımız hazır. Öğretmenler gerekli etkinliklere karar verdiler. Heyecanla bekliyoruz.

...

24 EYLÜL

Öğretmenlerle değerlendirme toplantısı yapıldı.

Planladığımız uygulamalara başladık ancak okula yeni başlayan öğretmenler sürece uyum sağlamakta zorlanıyor. Uygulamaların yerini bulması için başarılı ilerlendiği belirlenen sınıfların öğretmenleriyle her çarşamba günü toplantı düzenlemek iyi olacak.

Ayrıca velilerin de sürece daha etkin dâhil edilmesi için ebeveyn etkinlikleri düzenlemek iyi olacak.

....

9 KASIM

Üst sınıflardaki öğrenciler teneffüslerde ve öğle aralarında daha alt sınıflardaki öğrencilere destek oluyorlar. Planladığımız bir çıktı olmamasına rağmen SDÖ gerçekleştikçe okul ikliminde kendiliğinden gelişmeler yaşanıyor. Bu durum çok mutlu edici. Rehberlik servisine yönlendirilen öğrenci sayılarında azalma var.

.....

8 OCAK

Birinci dönem SDÖ uygulamalarıyla ilgili genel değerlendirme toplantısı yaptık.

Sadece okul içi paydaşların değil, velilerin, öğrencilerinde özellikle duygudaşlık, pratik çözümler bulma, ortak karar verme, uyumlu çalışma, ilgi grupları oluşturma gibi becerilerin geliştiğine dair gözlemleri var.

SDÖ gerçekten gelişimin bir bütün olduğunu bir kez daha kanıtlayan bir program.

Çünkü öğrencilerin sosyal duygusal becerileri geliştikçe akademik başarıları da arttı.

Şimdi, yola çıkarken amaçlarımız neydi, uygulamada neler yaşadık, elde ettiğimiz sonuçların sürdürülebilirliği konusunda konuşacağız. Nasıl devam edebiliriz, sürdürebiliriz, değişmesi gereken yanlar var mı ve ilerleyen zamanda ne(ler)i ilave edebiliriz, onu ele alacağız bir sonraki toplantıda.

Bakalım, neler ekleyeceğiz?

Birlikte Düşünelim

1. Örnek olay üzerinden düşünüldüğünde sosyal duygusal becerilerin kazandırılması ile ilgili olarak okul yöneticisinin günce tutmasındaki amacı ne olabilir?
2. Çalışmalarınızda kişisel günce tutma tekniğini denediniz mi?

Yöneticiye Not I

- ♀ Kişisel ya da mesleki bir günce tutmak; kayıt altına alma, süreci değerlendirme, öz yansıtma ve öz değerlendirme, kişiye yaşantı yolu öğrenme deneyimi sunması ve bir sonraki adımlarını buna göre atması gibi pek çok açıdan fayda sunan bir tekniktir.
- Yukarıda, sunulan örnek olaydaki okul yöneticisinin, kişisel kullanım amaçlı tuttuğu güncesiyle ilk SDÖ adımlarının atılma sürecini kaydederken aynı zamanda kendi sosyal-duygusal yönünü de yansıttığını görmekteyiz.
- Yukarıda, sunulan örnek olaydaki okul yöneticisinin, kişisel kullanım amaçlı tuttuğu güncesindeki notları tekrar gözden geçirerek okulunda SDÖ'ye ilişkin atılan adımları sırasıyla inceleyebilirsiniz.

OKULLARDA SOSYAL - DUYGUSAL BECERİLERİN KAZANDIRILMASI VE OKUL YÖNETİCİSİNİN ROLÜ

Yöneticiye Not II

- Okul yöneticisinin, okulunda etkili bir SDÖ uygulaması yapabilmesi için dönüştürücü liderlik becerilerine sahip olması gerekmektedir.

Dönüştürücü liderlik becerileri arasında; vizyon geliştirme ve cesaretle liderlik sergileme, okul süreçlerine SDÖ'yü entegre etme, bütüncüllüğü ve sürekliliği sağlama becerileri yer almaktadır.

Yukarıdaki örnek olayda okul yöneticisi, bir uygulamayı okulunda ilk kez gerçekleştirmek istemiş, bunun için harekete geçmiş ve SDÖ'yü okul süreçlerine entegre etmiştir.

Bu işlemleri gerçekleştirirken karşılaştığı durumları, problemleri kendi perspektifinden kaydetmek, yansıtmak, üzerinde düşünmek, ilerlemek için bir günce tutmuştur.

Böylelikle, uygulamanın gidişatını, hikâyesini tekrar inceleyerek daha sonraki uygulamalarda karşılaşılabileceği durumları, problemleri öngörmek, hazırlıklı olmak, SDÖ uygulamasının sürekliliğini sağlamak ve geliştirmek istemiştir.

OKULLARDA SOSYAL DUYGUSAL BECERİLERİN KAZANDIRILMASI VE OKUL YÖNETİCİLERİNİN ROLÜ ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU	EVET	HAYIR
Okul yöneticilerinin öğrenci gelişimi ve akademik başarıyı arttırmak için merkezî bir role sahip olduğunun farkındayım.		
Dönüştürücü liderlik gereği sahip olunması gereken özelliklere sahibim.		
Okul yöneticisi olarak kendi sosyal duygusal becerilerimi fark etmenin önemine inanırım.		
SDB ile ilgili olarak okulumuz öğretmenlerinde farkındalık oluşturmaya çalışırım.		
SDB öğretimi için okulumuzda gerekli iş birliği ortamını sağlarım.		
SDB öğretimi için okulumuzda uzun vadede devam edecek programları planlarım.		
SDÖ ortamı oluşturmak için paydaş katılımını sağlarım.		
SDÖ ortamı oluşturmak için durum analizi ve değerlendirmesi yaparım.		
SDÖ'yü okulumuzda müfredat kaynaklarına entegre ederim.		
SDÖ konusunda okulda çeşitli mesleki gelişim etkinlikleri düzenlerim.		
Öğretmenleri SDB konusunda mesleki deneyim kazanmaları için desteklerim.		
Stratejik plan ve okul politikaları geliştirirken SDÖ'yü göz önünde bulundururum.		

OKULLARDA SOSYAL - DUYGUSAL BECERİLERİN KAZANDIRILMASI VE OKUL YÖNETİCİSİNİN ROLÜ

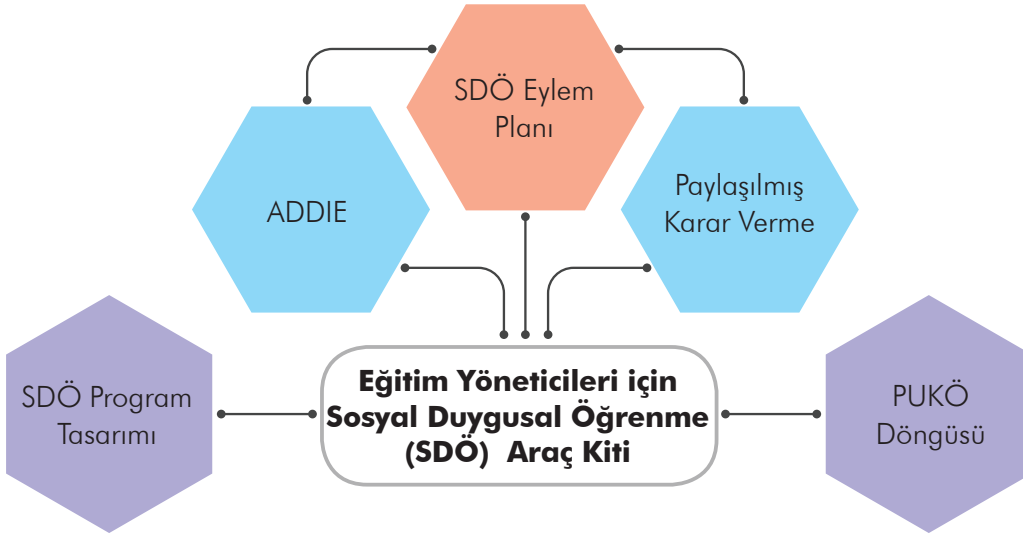

BÖLÜM 6

EĞİTİM YÖNETİCİLERİ İÇİN SOSYAL DUYGUSAL ÖĞRENME (SDÖ) ARAÇ KİTİ

Ünite Kazanımları

- ✓ Okulda SDÖ ile ilgili atılacak adımları birtakım araçların kullanımıyla birlikte planlar.
- ✓ SDÖ programı tasarlamak üzere ADDIE öğretim programı tasarlama modelini kullanır.
- ✓ Okul yönetiminde paylaşılmış karar verme yöntemini kullanır.
- ✓ SDÖ eylem planı hazırlar.
- ✓ Okulda uygulanan SDÖ uygulamasını geliştirmek için PUKÖ döngüsünü kullanır.
- ✓ Okulda SDÖ programı uygulamak için planlamanın önemini fark eder.
- ✓ SDÖ programı uygulamada kullanılabilecek çeşitli araçları kavrar.
- ✓ Okulda SDÖ uygulamalarında, paydaşlar arası sürekli iş birliğini bir çalışma ilkesi hâline getirir.
- ✓ SDÖ uygulamalarıyla olumlu okul iklimi ilişkisini değerlendirir.

6. EĞİTİM YÖNETİCİLERİ İÇİN SDÖ ARAÇ KİTİ

Okullarda SDÖ'nün gerçekleşmesi için okul yöneticisi, öğretmenler ve diğer paydaşlarda SDÖ'ye ilişkin farkındalığın gelişmesi; çeşitli mesleki gelişim faaliyetleriyle desteğin sağlanması, yapılan iş ve çalışmaların tanınması, uygulamaların sürekli değerlendirilmesinin yapılması, geliştirilmesi ve sürdürülmesi gerekmektedir.

Peki, bu süreçte hangi araçlardan yararlanılabilir?

Bir SDÖ programı planlayabilmek için bir öğretim programı tasarım modelinden yararlanabilirsiniz. Örneğin, ADDIE öğretim programı tasarımı modeli kullanarak planlama yapabilirsiniz.

SDÖ'ye ilişkin çalışmalar incelendiğinde pek çok farklı araçtan yararlanıldığı görülmektedir. Bir SDÖ uygulaması geliştirebilmek üzere, öğretim programı tasarım modellerinden yararlanılmaktadır. Program tasarım modeli alt basamaklarında çeşitli materyallerden eylem planı, zaman çizelgesi, iş akış formlarından vb. yararlanılmaktadır. Ayrıca, değerlendirme ve geliştirme için kalite iyileştirme çalışmalarında olduğu gibi izleme, kontrol/ölçme, önlem alma ve yeniden planlamanın beslenmesiyle ilerlenmektedir.

Aşağıda, bu konuda yararlanmak üzere, ADDIE öğretim programı tasarımı modeli ve çeşitli araçlar tanıtılmaktadır (SEL Toolkit'ten yararlanılmıştır.).

Analiz	<ul style="list-style-type: none"> Okulun SDÖ'ye ilişkin mevcut durumunu - okul çalışanlarının, velilerin sosyal ve duygusal becerilere ilişkin farkındalığı gibi- incelemek üzere bir ihtiyaç analizi ortaya konur. Öğretimsel amaç ve hedefler belirlenir.
Tasarım	<ul style="list-style-type: none"> Belirlenen öğretimsel amaç ve hedeflere nasıl ulaşılabileceği ortaya konur.* Hangi öğretimsel stratejilerin kullanılacağı tanımlanır.
Geliştirme	<ul style="list-style-type: none"> Öğretim stratejilerini uygulamak için gereken içerik ve kaynaklar oluşturulup derlenir. Mesleki gelişim fırsatları belirlenir ve planlanır.

EĞİTİM YÖNETİCİLERİ İÇİN SOSYAL DUYGUSAL ÖĞRENME (SDÖ) ARAÇ KİTİ

Uygulama	<ul style="list-style-type: none"> Belirlenen paydaşlara (öğrenci, öğretmen, diğer çalışanlar, veliler gibi) öğretim süreci uygulanır. Materyaller ve bilgiyi yaşama transfer etmeye dönük uygulamalara yer verilir.
Değerlendirme	<ul style="list-style-type: none"> Etkisi ölçülüp değerlendirilir. Uygulamanın uygunluğu değerlendirilir. Amaç ve hedefler gözden geçirilir ve yeni adımlar planlanır.

*Tasarım basamağı: Belirlenen öğretimsel amaç ve hedeflere nasıl ulaşılabileceği ortaya konur. Bu basamakta, neyin nasıl ölçüleceğinin çok yönlü olarak belirlenmesi gerekmektedir.

Yöneticiye Not

Sosyal ve duygusal öğrenme, okulun her alanına ve bir öğrencinin yaşamının her katmanına etki eder. Bu noktada, pek çok farklı ölçme biçiminin kullanılabileceğini planlama yaparken göz önünde tutmalısınız. Okul kültürü, davranış, disiplin konuları, hedef SDB'ye özel geliştirilmiş ölçme, akademik çıktılara olan yansıması gibi çeşitli yönlerden okulunuzda SDÖ'nün takibini sağlayabilirsiniz.

Aşağıda, SDÖ'nün takibi için kullanılabilecek ölçme-değerlendirme alan ve araçları gösterilmektedir:

Ölçme Alanları	Nasıl Ölçülecek?
Okul kültürü	Öğretmen, öğrenci ve diğer çalışanlara yapılan anketler, okul devamlılığı verisi
Davranış	Okulda gerçekleşen vakalar, disiplin cezaları, vb.
SDÖ beceri gelişimi	SDÖ beceri bazlı ölçme
Akademik çıktılar	Standart testler/sınavlar
Anektodsallık kanıtları	Öğretmenlerden ve velilerden SDÖ etkisine ilişkin anlatımlar/hikâyeler

Tablo 4: SDÖ ölçme ve değerlendirme araçları

Önemle üzerinde durulması gereken bir diğer konu; planlama aşamasında kullanışlı ve hedeflere erişilebilir yol haritası niteliğinde **bir zaman planlaması** yapmaktır. Bu konuda bir araç olarak çeşitli biçimlerde hazırlanmış zaman planlaması formları kullanılabilir. Örnek olarak hazırlanmış bir planlama formu sunulmaktadır:

EĞİTİM YÖNETİCİLERİ İÇİN SOSYAL DUYGUSAL ÖĞRENME (SDÖ) ARAÇ KİTİ

Analiz	Tasarım	Geliştirme	Uygulama	Değerlendirme
Tarih aralığı ...	Tarih aralığı ...	Tarih aralığı ...	Tarih aralığı ...	Tarih aralığı ...
Yapılacaklar:	Yapılacaklar:	Yapılacaklar:	Yapılacaklar:	Yapılacaklar:

Planlama aşamasında, üzerinde önemle durulması gereken bir diğer konu, **iş bölümünün** kimlerle ve nasıl gerçekleştirileceğidir. **Paydaşlarla birlikte çalışmak, uzmanlık alanları, yeterlik alanları, gönüllülük, elverişlilik** gibi çeşitli faktörlere göre karar vermek gerekmektedir. Ardından, paydaşlarla birlikte rol ve sorumluluklar **paylaşılmış karar verme*** ile kararlaştırarak çalışmalara yön verilecektir.

Okul Yönetiminde Paylaşılmış Karar Verme

Okul yönetimde paylaşılmış karar vermenin uygulanması, okul yöneticisinin öğretmenlerle birlikte ve konuya ilişkin olarak diğer ilgili paydaşlarla birlikte bir konu hakkında fikir paylaşımı yapılması ve karara varılmasını sağlamaktadır.

Paylaşılmış karar verme yöntemiyle okul yöneticisinin öğretmenlerin fikirlerini alması çeşitli açılardan olumlu çıktılar sağlar:

- Okul yönetim süreçlerine olumlu etki,
- Demokratik ortamı destekleyici,
- Üretkenlik ve yenilik artışı,
- Çalışmalara olan bağlılık ve sorumluluk duygusunda artış,
- Örgütsel vatandaşlık davranışında artış,
- Öğretmen mesleki uzmanlığında ve kapasitesinde artış,
- Öğretmenlerin iş motivasyonu ve iş tatmininde artış olarak sıralanabilir.

(Isherwood ve Taylor, 1978; Somech, 2010; Wong vd., 2018).

EĞİTİM YÖNETİCİLERİ İÇİN SOSYAL DUYGUSAL ÖĞRENME (SDÖ) ARAÇ KİTİ

Paydaşlarla birlikte rol ve sorumlulukların dağılımı, bir eylem planlaması üzerinden adım adım oluşturulabilir. Aşağıdaki gibi bir şablondan yararlanılabilir:

Eylem	Zaman Çizelgesi	Eylemden Sorumlu Olan Çalışanlar
SDÖ ekibinin/takımının oluşturulması ve son şeklinin verilmesi		
SDÖ ile ilgili ihtiyaç analizi yapmak ve bilgi toplamak		
SDÖ ekibinin uzun ve kısa dönem amaçlarını belirlemek		
SDÖ programı uzun ve kısa dönem amaçlarını belirlemek		
SDÖ programı yol haritasını ve zaman çizelgesini geliştirmek		
SDÖ program değerlendirme için ölçütleri/kriterleri (rubrik) oluşturmak		
Değerlendirilecek ilk aşama SDÖ program(lar)ını belirleme		
Değerlendirmede her SDÖ programı için not/bilgi tutma ve veri toplama (araştırma yoluyla)		
Araştırma sonuçlarını ortaya koyma, başarılı program(lar)ı (ya da başarılı yanlarını) belirleme		
Okul topluluğu ile paylaşılacak olan SDÖ programlarını (uygulamalarını) seçme		

Tablo 6: SDÖ eylem planı

Zaman planlaması, rol ve sorumlulukların kararlaştırılmasının ardından, devamındaki diğer ADDIE basamakları uygulamaya koyulur.

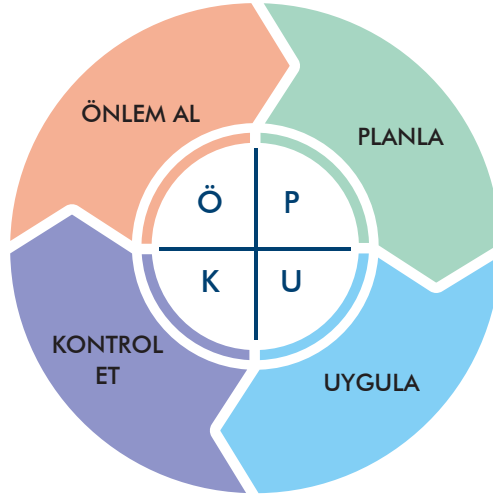
Yöneticiye Not

Bir öğretim tasarım modeli olarak ADDIE modeli ile sürekli gelişme hedeflenir. Değerlendirme basamağının ardından -tıpkı PUKO*döngüsünde olduğu gibi- tekrar mevcut durum ve hedefler incelenerek basamaklar geliştirilerek döngüye devam edilir.

EĞİTİM YÖNETİCİLERİ İÇİN SOSYAL DUYGUSAL ÖĞRENME (SDÖ) ARAÇ KİTİ

Birbirini izleyen basamaklar olması itibarıyla her basamak bir diğer ve ilerisindeki basamakları etkiler. Örneğin, tasarım aşamasında belirlenen amaçlar ve ölçme biçimlerinin, ileride değerlendirme basamağında kullanılacak olması gibi.

PUKÖ Döngüsü:

Yönetimde ve özellikle kalite yönetiminde sürekli gelişt(ri)me amacıyla kullanılır. Bir problem durumunun çözümünde, yeni bir program tasarımının denenmesinde ya da var olan bir programın geliştirilmesinde gibi çeşitli amaçlarla kullanılabilir.

- **Planlama aşamasında** belirlenen amaçlar doğrultusunda yapılacak işin nasıl ve kim tarafından yapılacağına ilişkin eylem planlamasını içerir.
- **Uygulama aşaması**, planlamanın uygulamaya dökülmesidir.
- **Kontrol etme aşamasında**, başta belirlenen amaçlar, amaçlar doğrultusundaki planlama ve uygulama aşamalarının kontrolü gerçekleştirilir.
- **Önlem al aşamasında** ise kontrol aşaması sonuçlarına bağlı olarak düzeltilmesi ya da ele alınması gereken sapmalara ilişkin önlem alma aşamasıdır.

Örneğin:

- Okul süreçlerine ilişkin bir problem durumu -öğrenci devamsızlığında artış/bir derse olan ilgisizlikte artış okulun fiziki ortam kullanımında artan zarar verme davranışı gibi herhangi bir konuda- belirlenir,
- Problem tanımlanır ve kök sebepleri ortaya konur,

EĞİTİM YÖNETİCİLERİ İÇİN SOSYAL DUYGUSAL ÖĞRENME (SDÖ) ARAÇ KİTİ

- Olası çözüm(ler) belirlenir,
- Belirlenen çözümün nasıl uygulanacağı planlanır ve uygulamaya konur,
- Uygulama sürecine ve uygulama sonuçlarına yönelik kontrol ve değerlendirmeler yapılır,
- Gerekli önlemler alınır,
- Sürekli gelişmenin sağlanması için planlama yapılarak döngüye devam edilir. (Cheng, 2019; Lilyquist, 1998).

SDÖ Uygulamaları ve Okul İklimi İlişkisi

Okul, çocukların sosyal ve duygusal öğrenmeyi gerçekleştirdiği, sosyal ve duygusal becerilere farkındalık oluşturduğu ve bu becerilerini geliştirdiği yegâne ortamdır. SDÖ'nün okulda tüm aşamalarıyla (çeşitli araçların kullanımıyla birlikte) planlanması ve uygulanması bir yandan da okul iklimine pek çok yönden olumlu katkılarda bulunmaktadır. Aynı şekilde, okulda SDÖ uygulamalarının gerçekleştirilmesinde de SDÖ uygulamalarını destekleyen bir okul ikliminin oluşturulması önem teşkil etmektedir. Kısaca, SDÖ ve olumlu okul iklimi pek çok yönden birbirini destekler ve tamamlar niteliktedir.

Okul iklimi;

- Destekleyici bir akademik ortam,
- Destekleyici bir disiplin ortamı,
- Destekleyici bir fiziksel ortam,
- Okul topluluğu genelinde saygılı ve güvenilen ilişkilerin ne derece kurulduğu ve sürdürüldüğü ile ilişkilidir.

Olumlu okul iklimi oluşturmak ve sürdürmek okula, öğretmenlere, öğrencilere ve paydaşlara çeşitli yönlerden kazanımlar sağlamaktadır (Becker ve Luthar, 2002; Guiding principles report, 2014; MacNeil, Prater ve Busch, 2009):

EĞİTİM YÖNETİCİLERİ İÇİN SOSYAL DUYGUSAL ÖĞRENME (SDÖ) ARAÇ KİTİ

- Amaçlara ulaşmada etkililik,
- Öğrenci başarısını artırma ve öğrenciler arasındaki başarı farklılıklarını azaltma,
- Azalan öğretmen devir hızı,
- Öğretmen iş tatmininde artış,
- Düşük performans gösteren okulların performansında yükselme,
- Öğrenciler arası sağlıklı iletişim, aileler ve okul arasında sağlıklı iletişim,
- Şiddet, zorbalık sergileme gibi olumsuz davranışlarda azalma,
- Okul güvenliğinin sağlanmasına ve sürdürülmesine destekleyici etki,
- Sınıf ortamında olumsuz davranışları önleme ve öğrenmeye ayrılan zamanı artırma,
- Risk grubundaki öğrencilerin etkili bir şekilde desteklenmesi gibi çeşitli kazanımlar sağlamaktadır.

Dolayısıyla, okulların olumlu iklim oluşturma ve sürdürme yolunda, okulun amaçlarını temel alarak hangi anahtar sosyal ve duygusal becerilere odaklanarak programlar ve uygulamalar yapacaklarını belirlemeleri gerekmektedir.

SDÖ programları ve uygulamaları, öğrencilere becerileri (okulun odaklandığı SDB) uygulama, yapıcı ve geliştirici geri bildirim alma, ilgili becerileri yeniden uygulama fırsatları sunmaktadır. Gelişmekte olan bireyler olarak öğrencilerin bu fırsatlara ulaşması, kendi davranışlarını ve yaptıkları seçimleri yakından incelemeye, davranışlarının kendileri ve çevreleri üzerindeki etkisini idrak etmeye, göz önünde bulundurmaya ve neyi daha farklı yapabilirler(di) diye düşünmeye teşvik etmektedir (Guiding principles report, 2014).

Yöneticiye Not

- ♀ Dünyada SDÖ alanında uygulamalar giderek yaygınlaşmakta ve **okullar, öğrencilerine katmanlı ve birbirinin tamamlayıcısı niteliğinde aşamalı olarak farklı becerileri ele alan programlar ve uygulamalar** sunmaktadır. SDÖ'nün eğitim-öğretime entegre edilmesi tüm paydaşlar açısından kısa ve uzun vadede önemli çıktılar sağlamaktadır.

EĞİTİM YÖNETİCİLERİ İÇİN SOSYAL DUYGUSAL ÖĞRENME (SDÖ) ARAÇ KİTİ

OLUMLU OKUL İKLİMİ İLE İLGİLİ OKUL DEĞERLENDİRME ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU	EVET	KISMEN	HAYIR
Okulda yönetici ve öğretmenler arasında olumlu bir iletişim vardır.			
Okulda öğretmen-öğretmen arasında olumlu bir iletişim vardır.			
Okulda öğretmen-öğrenci arasında olumlu bir iletişim vardır.			
Okulda öğrenciler arasında olumlu bir iletişim vardır.			
Okul yönetimi, öğretmenlere akademik destek sunar.			
Okul yönetimi, öğretmenlere sosyal ve duygusal destek sunar.			
Okul yönetimi izleme ve denetlemeyi anlamlı kılar (yapıcı geri bildirim ve rehberlik).			
Öğretmenler birbirine akademik destek sağlar.			
Öğretmenler birbirine sosyal ve duygusal destek sağlar.			
Öğrencilere SDÖ fırsatları sunulur.			
Öğrenciler arasında akran desteği gerçekleşir.			
Sınıflarda olumlu öğrenme ortamı hâkimdir.			
Öğrenciler, öğrenme ortamında hata yapmaktan, derse katılmaktan çekinmez.			
Öğrenciler kendilerini güvende hisseder.			
Problemleri davranışlar etkili bir şekilde ele alınır.			
Okul yönetimi, katılımı önemseyen demokratik bir ortam oluşturur.			
Öğretmenler, yeni ve yaratıcı fikirler üretir.			
Okul ile ilgili yapılması gereken iş ve işlemlerde öğretmenler gönüllü olarak sorumluluk alır.			
Yerine getirilen iş ve işlemlerde etkili iş birliği sergilenir.			
Sürekli gelişime yönelik okulda çeşitli fırsatlar düzenli olarak yer alır.			

Kaynak: Yoder, 2014'ten faydalanılarak tabloya uyarlanmıştır.

ÖRNEK OLAY - 8

Turizmin de etkisiyle yabancı uyruklu öğrencilerin yoğun olduğu bir ortaokulda çok farklı uyruktan öğrenciler bulunmaktadır. Bu okulda okuyan yabancı uyruklu öğrencilerden bir kısmı, okula ve bulunduğu bölgenin koşullarına uyum sağlarken bazı öğrencilerin ise uyum sağlamakta zorlandığını hatta direnç gösterdiğini tespit eden okul yöneticisi bu durumdan kendisi gibi bazı öğretmenlerin de rahatsızlık duyduğunu öğrenmiş, konuyla ilgili araştırma ve incelemeye koyulmuş, rehber öğretmenin de desteğini alarak yaptığı araştırma, inceleme ve gözlemlerinden çıkan sonuç şöyle olmuştur:

Yabancı uyruklu öğrenciler hem günlük okul rutinlerinde hem de bayramlar, belirli gün ve haftalar ile diğer etkinlik ve organizasyonlarda yalnızlaşmışlardır. Kendilerini bulundukları yere "okula" ait hissedememişlerdir. Dolayısıyla, okulla ve okulda yapılan etkinliklerle öğrenciler bağ kuramamakta ve olumsuz davranışlara da yönelebilmektedirler. Bu durum, onların sadece davranışsal, sosyal ve duygusal yönleriyle, etkileşimleriyle sınırlı kalmayıp bilişsel ve akademik gelişimlerini de etkilemektedir.

Okul yöneticisi, söz konusu öğrencilerin ülkemiz kültür ve değerlerine ilişkin farkındalıklarını geliştirip onların okulla ve yaşadığı toplumla olumlu bir bağ kurması ve okul kültürünü benimseyip kendini ait hissetmesi için çalışmalar yapması gerektiğine karar verir. Bunun için okulda diğer paydaşlarla birlikte bir toplantı düzenler; toplantıda öğrencilere çeşitli sosyal ve duygusal öğrenme fırsatları sunarak öğrencilerin kendine, çevresine, kişiler arası etkileşimine dönük farkındalık kazandırmak ve beceri geliştirmesini desteklemek için bir planlama yapmaya karar verirler.

SDÖ'yü gerçekleştirmek için iki aşamalı bir planlama yaparlar. İlk olarak okul yöneticileri, daha önce bir meslekî gelişim seminerinde öğrendikleri ADDIE öğretim tasarımı modelini okulda tüm öğretmenlerle birlikte ele almışlardır. Bu modelden esinlenerek bir kültürel etkinlik tasarımı geliştirmeyi hedeflemektedirler. Öğretim tasarımı modeli olarak kullanılan ADDIE modelini, kültürel etkinlik tasarlarlarken uyarlayarak kullanmak istemelerinin nedeni ikinci aşamada, bir SDÖ öğretim programı tasarlayacakları için modeli şimdiden tüm öğretmenlerle birlikte tanımak ve kullanımına ilişkin farkındalık geliştirmektir. Bu kültürel etkinliğin tasarımını özenle ele alıp, sonuçlarını değerlendirip, elde edilen çıktıları da göz önünde bulundurarak okul genelinde bir SDÖ öğretim programını tasarlamayı hedeflemektedirler.

Peki, eylem planı olarak düşünüldüğünde böyle bir çalışmada hangi adımlar atılabilir?

(Bir iş akışı olarak nasıl planlanacağını düşünelim.)

EĞİTİM YÖNETİCİLERİ İÇİN SOSYAL DUYGUSAL ÖĞRENME (SDÖ) ARAÇ KİTİ

Tariflenen durumda, ADDIE modelinden yararlanarak aşağıdaki iş akışı takip edilebilir:

Analiz	Mevcut durum <ul style="list-style-type: none"> Yabancı uyruklu öğrencilerin uyum sorunu Yaşadığı çevreye kendini ait hissetmemesi ve direnç sergilemesi
	Hedefler <ul style="list-style-type: none"> Öğrencilerin yaşadığı çevreyi ve kültürü değerleriyle birlikte tanınması Öğrencilerde uyum ve empati duygusu geliştirilerek farkındalık kazandırılması Kendini mutlu ve ait hissetmesi Var olan direncin kırılması sonucu okul kültürüne dâhil olması Sağlıklı bir okul iklimi oluşması (böylece tüm okul paydaşlarının iyi oluş hâllerinin desteklenmesi)
Tasarım	<ul style="list-style-type: none"> Öncelikle bir iyileştirme ekibi oluşturulması Tespit edilen mevcut durumun ekibe aktarılması İyileştirme ekibinin görüş ve önerilerinin alınması Ekip olarak yapılacak çalışmaların son hâlinin verilmesi Öğrencilerin kültürel farkındalığının sağlanması için kültürlerin tanıtım günleri olarak etkinliklerin yapılması, her ülkeden çocukların ve velilerin aktif rol almasının sağlanması Bu amaca ulaşmak için ekibin, velileri çağırıp projeyi anlatması, sürece dâhil etmesi, tanıtım gününün belirlenmesi, belirlenen günde hangi aktivitelerin yapılacağı konularının netleştirilmesi
Geliştirme	<ul style="list-style-type: none"> Fiziki düzenlemelerin yapılması İhtiyaç duyulan araç-gereç temininin yapılması Öğretmenlerin iş bölümünün yapılması, ihtiyaç duyulan konuların giderilmesi Öğrenciler arasında iş bölümü ve yardımlaşmanın oluşumu için gerekli planlama ve yönlendirmelerin yapılması
Uygulama	<ul style="list-style-type: none"> Etkinlikte şenlik ve kültür tanıtımlarının yapılması Öğrencilere ve velilere katılımları için teşekkür belgelerinin sunulması Şenlik kapsamında öğrencilerin ve velilerin okul bahçesinde birlikte vakit geçirmesi-tanışması
Değerlendirme	<ul style="list-style-type: none"> Uygulamanın ardından, deneyimin değerlendirilmesi Katılımcıların memnuniyet düzeylerinin ölçülmesi Öğrenciler arasındaki etkileşimde gözlemlenen bir farklılık olup olmadığı Yabancı uyruklu öğrencilerin tutum ve davranışlarında gözlemlenen bir farklılık olup olmadığı İlk başta planlanan amaç ve hedeflerin gözden geçirilerek yeni adımların planlanması

EĞİTİM YÖNETİCİLERİ İÇİN SOSYAL DUYGUSAL ÖĞRENME (SDÖ) ARAÇ KİTİ

Yöneticiye Not

Örnek olaydaki okulda, tariflenen iş akışının uygulanmasının ardından birtakım gelişmeler yaşanmıştır:

Okul müdürü gerçekleştirdikleri kültürler buluşması etkinliğinin ardından, gerek gözlemleyerek gerekse anketler uygulayarak değerlendirme yapmış ve iyileştirme ekibi ile kazanımlar ve geliştirilmesi gereken yönler not edilmiştir. Geliştirilmesi gereken yönleriyle proje revize edildikten sonra her yıl tekrarlanmasına karar verilmiştir.

Bu çalışma sonucunda;

- Öğrencilerin birbiriyle olan sosyal iletişim becerileri,
- Derslere ve sosyal, kültürel, sportif faaliyetlere katılımları,
- Öğrenci velilerinin okulun etkinlik ve toplantılarına katılımları, okula olan güvenleri,
- Öğrencilerin kültürlere ve değerlere saygıları,

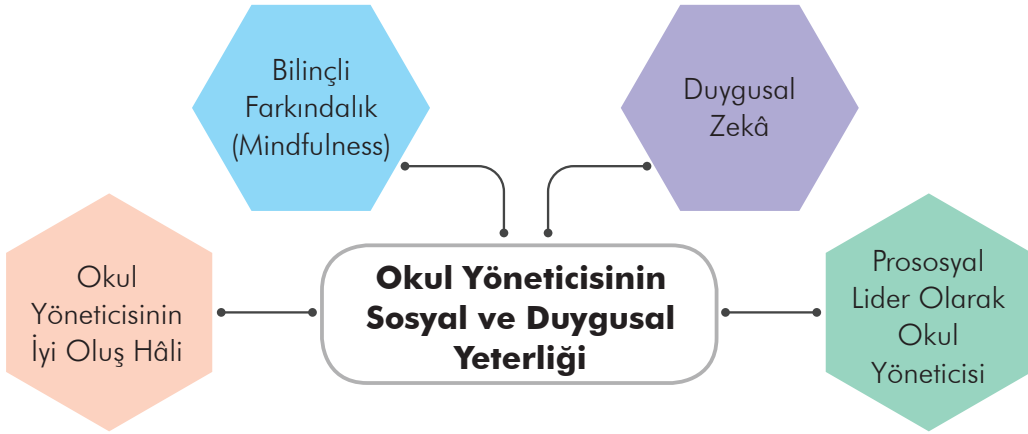
artmış ve gelişmiştir.

EĞİTİM YÖNETİCİLERİ İÇİN SDÖ ARAÇ KİTİ ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU	EVET	HAYIR
SDÖ programı geliştirirken çeşitli araçlardan yararlanırım.		
ADDIE öğretim tasarım modeli hakkında bilgi sahibiyim.		
ADDIE öğretim tasarım modelinin basamaklarını uygulayabilirim.		
ADDIE tasarım modeli basamaklarının her birinde neler yapılabileceğini açıklayabilirim.		
SDÖ programı tasarlarken uygun bir yol haritası/ zaman planlaması yaparım.		
SDÖ programı tasarlarken ve uygularken gerekli iş bölümünü sağlayabilirim.		
SDÖ program ölçme-değerlendirmesi için ölçütleri belirleyebilirim.		
SDÖ programı oluştururken atılacak tüm adımlarda, paylaşılmış karar vermeyi uygulayabilirim.		
PUKO döngüsünü ve aşamalarını uygulayabilirim.		
Olumlu okul iklimi ile SDÖ arasındaki ilişki hakkında farkındalık sahibiyim.		

BÖLÜM 7

OKUL YÖNETİCİSİNİN SOSYAL VE DUYGUSAL YETERLİĞİ Ünite Kazanımları

- ✓ Bilinçli farkındalık kavramını (mindfulness) açıklar.
- ✓ Duygusal zekâ kavramının öğelerini açıklar.
- ✓ Okul yöneticisinde bulunması gereken sosyal ve duygusal yeterlik alanlarını tanıır.
- ✓ Prososyal okul liderleri kavramsal modelini açıklar.
- ✓ Okul yöneticisi olarak sosyal ve duygusal yeterliklerini ifade eder.
- ✓ Sosyal duygusal yeterliklerini ve iyi oluş hâlini geliştirmeye kararlılık gösterir.
- ✓ Etkili okul uygulamalarının gerçekleştiği okullardaki okul yöneticilerinin sergilediği davranışları fark eder.
- ✓ Okul yöneticisinin sosyal ve duygusal yeterliğinin sürekli gelişmesinin önemini fark eder.

7. OKUL YÖNETİCİSİNİN SOSYAL VE DUYGUSAL YETERLİĞİ

Okul yöneticisi, öğrenci başarısı, okul iklimi ve kültürü, öğretmenlerin motivasyonu ve iş tatmini, öğrencilerin ve tüm çalışanların refahı/iyi oluş hâli gibi pek çok konu üzerinde önemli bir belirleyici olarak etki sahibidir.

Dolayısıyla, okul yöneticisinin; **bir yönetici** ve **bir lider** olarak **kişisel ve mesleki gelişiminin** nitelikli süreçlerle destekleniyor ve sürüyor olması, okulun amaçlarına etkili bir şekilde ulaşmasındaki başlıca ögedir.

Ülkemizden okul yöneticisinin sosyal ve duygusal eğitim liderliği konusunda bir çalışma örneği olarak, Uylas'ın (2017) "Okul Yöneticilerinin Sosyal-Duygusal Eğitim Liderliği ve Algı Yönetimine İlişkin Öğretmen Görüşleri" adlı çalışmada, okul yöneticilerinin sosyal-duygusal eğitim liderliği becerileri ve algı yönetimi kullanım düzeyleri arasındaki ilişkiyi öğretmen görüşleri doğrultusunda ele almıştır. Buna göre, sosyal-duygusal eğitim liderliğinin algı yönetimi üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç bağlamında, eğitim örgütlerinde başarılı algı yönetimi uygulamaları için okul yöneticilerinin sosyal-duygusal eğitim liderliği becerilerinin güçlendirilmesi; itibar yönetimi, izlenim yönetimi, iletişim gibi alanlardan faydalanılması; yöneticilere öz değerlendirme, öz bilinç, stres yönetimi, stres ile başa çıkma, iletişim ve ikna gibi konularda eğitimler verilmesi önerileri getirilmiştir. Ayrıca, tüm paydaşların yeni araştırmalara dahil edilerek çok boyutlu değerlendirmeler yapılması; paydaş görüşlerinin bir araya getirilerek değerlendirilmesi yönünde öneriler getirilmiştir.

Birlikte
Düşünelim

1. Peki, okul yöneticisinin sosyal ve duygusal yeterliği (SDY) nasıl desteklenmektedir?

Okul yöneticisinin karmaşık ve çok yönlü süreçleri yönetme sorumluluğu, iş stresini arttıran bir durum olarak araştırmalarda yer almaktadır. Ancak okul yöneticisinin *iyi oluş hâlini koruyabilmesi, stresi/stres unsurlarını etkili bir şekilde yöneterek okul yönetimi ve liderliği sergileyebilmesi gibi SDB'ye ilişkin yeterliği üzerine*, rehberlik ve yönlendirme sağlayan daha çok araştırmaya alanyazında ihtiyaç vardır. Dolayısıyla, bu konuda yapılan araştırmalarla okul yöneticisinin sosyal ve duygusal yeterliği konusu şekillenmekle/gelişmekle birlikte, konuya ilişkin çeşitli uygulamalar da eğitim sistemlerinde yer almaktadır.

OKUL YÖNETİCİSİNİN SOSYAL VE DUYGUSAL YETERLİĞİ

Okul yöneticisinin SDY'ye ilişkin, bilinçli farkındalık (mindfulness)* ve duygusal zekâ (emotional intelligence) eğitimleri gibi, bireyin **kişisel yaşantısında ve mesleki yaşantısındaki refahına/iyi oluş hâline olumlu katkılar sunan eğitimlerden yararlanabilmesi** konularına alanyazında ve uygulamalarda ilgi artmakla birlikte; **tüm yönleriyle sosyal ve duygusal gelişimine** ilişkin daha çok araştırma ve uygulamaya ihtiyaç olduğu görülmektedir (Mahfouz, Greenberg ve Rodriguez, 2019).

► Bilinçli farkındalık (Mindfulness)

Bilinçli olarak ana odaklanmayı işaret eden kavramdır. Beynin âdeta otomatik bir şekilde rutin işlerini yerine getirmesi işleminin bir karşıt uygulamasıdır: Farkında olarak hareket etmeyi vurgular.

Bir toplantı esnasında, örneğin, toplantı açma ve başlatma rutinlerine hâkim bir yöneticinin hızlı bir şekilde aklındaki kelimeleri düşünmeden arka arkaya sıralayarak ilerlemesi yerine; o gün masanın en ucundaki öğretmenin sıkıntılı ve dalgın görüldüğünü fark edip bir hareketlendirici anekdot ya da gülümseten bir konuyla toplantı salonunu önce toplantıya hazır hâle getirme ihtiyacının farkına varması gibi.

► Duygusal zekâ (Emotional intelligence)

Duygusal zekâ kavramı, bireyin önce kendi duygularını yönetmesi ardından başkalarının duygularını anlaması/yönetmesine işaret eder.

5 ögeden oluşur (Goleman, 1995; 2000):

- **Öz farkındalık:** Kendi duygularının ve düşüncelerinin farkında olmak ve onların başkalarını nasıl etkilediğini anlamak
- **Öz düzenleme:** Dürtülerini ve duygularını (rahatsız edici duygular dâhil) kontrol edebilmek
- **Motivasyon:** Amaçlarına ulaşabilmek için içsel motivasyona sahip olmak
- **Empati:** Âdeta “sosyal radar” görevi görür. Kendi duygularını anlamanın ardından, başkalarının duygularının anlama ve harekete geçmeyi sağlar.
- **Sosyal beceriler:** Yeni koşullara uyum sağlayabilme ve başkalarını etkileyebilme şeklindedir.

Duygusal becerileri kullanamıyorsanız, öz farkındalığınız yoksa, rahatsız edici duyguları yönetemiyorsanız, empati kuramıyorsanız ve etkili ilişkiler kuramıyorsanız, ne kadar zeki olursanız olun pek de fazla ilerleyemeyeceksiniz.

Daniel Goleman

OKUL YÖNETİCİSİNİN SOSYAL VE DUYGUSAL YETERLİĞİ

Yöneticiye Not

Okul yönetimi ve liderliği üzerine yapılan pek çok araştırmada, okul yöneticilerinin sahip oldukları özelliklerin; okul yönetimi ve liderliğini, okul iklimini, öğrenci başarısını, öğretmen iş tatminini ve öğretmen aidiyetini gibi okula ilişkin çeşitli süreçleri/konuları nasıl etkilediği incelenmektedir.

Bu çalışmalarda, etkili okul uygulamalarının gerçekleştiği okullardaki okul yöneticilerinin

- çeşitli liderlik becerilerini işe koştugu,
- sosyal ve duygusal becerilerini işe koştugu ve
- değişim-dönüşüme etkin liderlik yaptığı görülmektedir (Schleicher, 2015; WEF, 2020).

Ayrıca, iyi uygulamalarda, okul yöneticilerinin kendi bireysel ve mesleki gelişimlerinin nitelikli bir şekilde sürmesi için -bilgi ve beceri setlerini geliştirmek için- kendi bireysel farkındalık ve çabalarının olduğu, bununla birlikte, eğitim sistemlerinin ve politikalarının olanaklarından yararlandıkları görülmektedir (Schleicher, 2015).

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLERİN ÖLÇÜLMESİ

Sosyal ve duygusal becerilerin ölçülmesi üzerine araştırmalar, 0-15 gelişimsel yaş aralığına odaklanmaktadır.

İlerleyen yaşlarda, yetişkinlerin var olan becerilerinin farkına varması, güçlü ve gelişmeye açık yönlerinin farkına varması, çeşitli kişisel ve mesleki gelişim fırsatlarıyla-hayat boyu eğitim ve gelişim felsefesiyle- hareket ederek kendilerini geliştirmesi beklenmektedir.

Birlikte
Düşünelim

Peki, sosyal ve duygusal yeterliğini geliştiren okul yöneticisi kimdir?

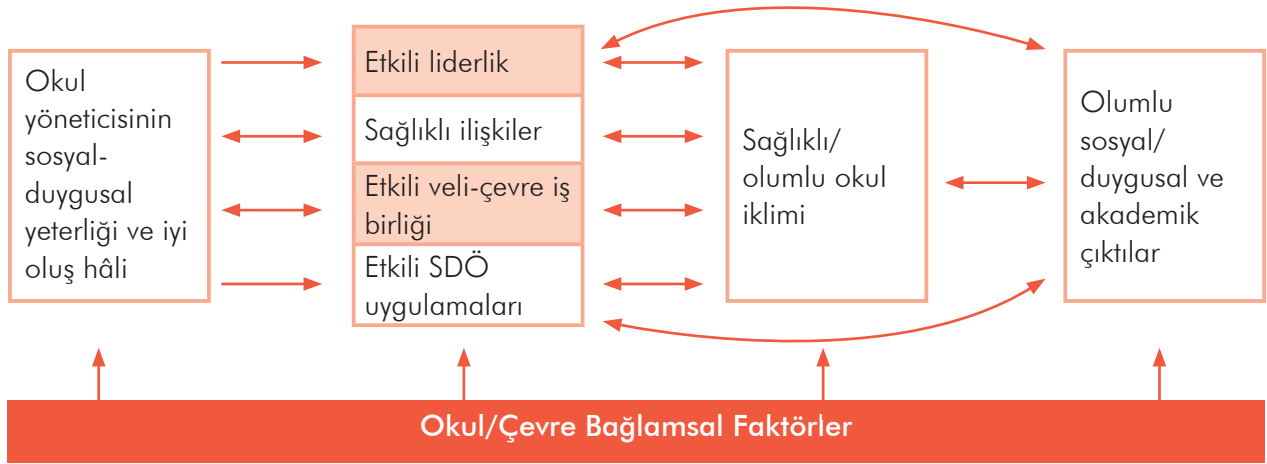
2.Basamak: Tüm öğretmenler/çalışanlar, öğrenciler ve diğer paydaşların kendini güvende, önemsenen, saygı duyulan ve değer gören bireyler olarak görmelerini sağlamayı kendine sorumluluk bilen **prososyal liderdir**.

1.Basamak: Okul yöneticisinin; "stresi yönetme ve öğretmenlerine/çalışanlarına, öğrencilerine, onlara önem veren-önem verdiğini hissettiren, sosyal ile kültürel açılarından etik/ uygun davranışlar sergileyerek model olma" sosyal-duygusal yeterliğine ve becerisine sahip olmasıdır.

Şekil 3. Sosyal-Duygusal Yeterliği ile Okul Yöneticisi-Bir Prososyal Lider
(Kaynak: Mahfouz, Greenberg ve Rodriguez, 2019, s. 3'ten şekil olarak uyarlanmıştır.)

OKUL YÖNETİCİSİNİN SOSYAL VE DUYGUSAL YETERLİĞİ

Okul yöneticisinin sosyal ve duygusal yeterliğinin geliştirilmesi, hem meslekî görev ve sorumluluklarının etkili bir şekilde yerine getirilmesi açısından hem de birey olarak fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal açıdan iyilik/iyi oluş hâlini sürdürmesi (Dünya Sağlık Örgütü “sağlık” tanımında belirtildiği gibi) açısından önem taşımaktadır. Okul yöneticisinin sosyal ve duygusal yeterliği ile iyi oluş hâlinin okul süreçlerine etkileri, aşağıda daha detaylı olarak Prososyal Okul Lideri Kavramsal Modeli ile Şekil 4’te sunulmaktadır (Mahfouz vd.’den akt. Mahfouz, Greenberg ve Rodriguez, 2019):

Şekil 4. Prososyal okul lideri kavramsal modeli

Kaynak: Mahfouz vd.’den akt. Mahfouz, Greenberg ve Rodriguez, 2019, s.3’ten alınmıştır.

Prososyal Okul Lideri Modeli, CASEL Sosyal ve Duygusal Beceriler Çerçevesi üzerinden geliştirilmiştir. OECD Sosyal ve Duygusal Beceriler Çerçevesi ile benzerlikler taşıyan ve yukarıdaki bölümlerde değinilen CASEL Sosyal ve Duygusal Beceriler Çerçevesi’nin 5’li beceri alanları, aşağıda detaylı olarak gösterilmektedir (CASEL, 2017):

Öz farkındalık	<ul style="list-style-type: none"> • Duyguları tanıma • Kendini doğru algılama • Güçlü yanlarını tanıma • Öz güven • Öz-yeterlik
Sosyal farkındalık	<ul style="list-style-type: none"> • Bakış açısı geliştirme • Empati • Çeşitliliği takdir etme • Başkalarına saygı duyma

OKUL YÖNETİCİSİNİN SOSYAL VE DUYGUSAL YETERLİĞİ

Sorumlu karar verme	<ul style="list-style-type: none"> • Problem(ler)i tanıma • Durumu analiz etme • Problemi çözme • Değerlendirme • Yansıtma • Etik sorumluluk
Öz yönetim	<ul style="list-style-type: none"> • Dürtü kontrolü • Stres yönetimi • Öz disiplin • Öz motivasyon • Amaç belirleme • Organizasyonel beceriler
İlişki becerileri	<ul style="list-style-type: none"> • İletişim • Sosyal katılım • İlişki kurma • Takım çalışması

Kaynak: CASEL, 2017

Araştırmalarda da ortaya konulduğu üzere SDY geliştirmek için,

- Öncelikli yapılması gereken, okul yöneticisinin sıralanan sosyal ve duygusal becerilere ilişkin farkındalığını artırmasıdır.
- İkinci olarak artan farkındalığıyla çeşitli eğitim ve uygulamalardan daha derinlikli yararlanarak bu konuda bilgi ve beceri seti edinmesi ve böylelikle sosyal ve duygusal yeterliğini geliştirmeye başlamasıdır.
- Bununla birlikte, süreç içinde hayat boyu öğrenme felsefesiyle, güçlendirmeye, geliştirmeye ihtiyaç duyduğu becerilere odaklanarak gelişimi sürdürmesidir.

SDY alt becerileri birbirini tamamlar ve güçlendirir niteliktedir. Örneğin, bireyin/okul yöneticisinin kendi duygu ve düşüncelerini tanıması, buna göre daha bilinçli kararlar vermesi, ardından, başkalarını anlamaya ilişkin yeni beceriler geliştirmesi; bunun doğrultusunda sağlıklı ilişkiler geliştirmesi ve daha etkili iletişim süreçleri yürütebilmesi açısından önem teşkil edecektir (Patti vd., 2015).

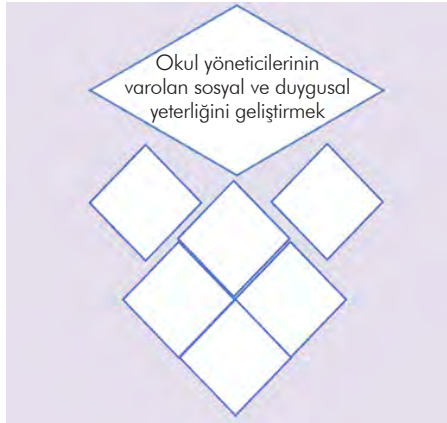
Daha önceki bölümlerde yer aldığı üzere, OECD Sosyal ve Duygusal Beceriler Çerçevesi'nde ele alınan beceriler de aynı şekilde birbirini tamamlamaktadır. Bireyin kendi duygu ve düşüncelerini tanıması, anlaması, düzenlemesi ve harekete geçmesi, ardından diğer bireylerle ve kişilerle etkileşiminde onları anlaması, kişiler arası sağlıklı iletişimi kurması/sürdürmesi ve etkin iş birliğini sağlaması şeklinde devam etmektedir.

OKUL YÖNETİCİSİNİN SOSYAL VE DUYGUSAL YETERLİĞİ

Okul yöneticisinin SDY kapsamında ele almak üzere hatırlatmak ve CASEL ile karşılaştırmalı incelemek amacıyla OECD ilgili çerçevesi aşağıda yer almaktadır. Çerçeve adı olarak OECD ya da CASEL, her ikisi de bireyin sosyal ve duygusal yeterliklerinin gelişiminin önce birey sonra da çevresi için büyük önem teşkil ettiğinin altını çizmektedir.

Büyük Beş Alan	Beceriler
İş/görev performansı	<ul style="list-style-type: none"> • Öz denetim • Sorumluluk • Azim
Duygu dengeleme/düzenleme	<ul style="list-style-type: none"> • Strese dayanıklılık • Duygu kontrolü • İyimserlik
Başkalarıyla etkileşime geçme	<ul style="list-style-type: none"> • Enerjik olma • Kendinden emin olma • Sosyal olma
İş birliği	<ul style="list-style-type: none"> • Empati/duygudaşlık • Ortaklık/uyumluluk • Güven
Açık fikirlilik	<ul style="list-style-type: none"> • Merak • Yaratıcılık • Esneklik/anlayış
Birleşik beceriler	<ul style="list-style-type: none"> • Öz yeterlik • Başarma güdüsü

► Okul yöneticilerinin varolan sosyal ve duygusal yeterliklerinin geliştirilmesi konusunda neler yapılabilir?

OKUL YÖNETİCİSİNİN SOSYAL VE DUYGUSAL YETERLİĞİ

Araştırmalar, sosyal ve duygusal yeterliğini geliştiren okul yöneticilerinin, daha etkili okul liderliği sergilediğini, sağlıklı iletişim, ilişkiler ve iş birliği kurduğunu/sürdürdüğünü ve nihayetinde okulun amaçlarına daha etkili ulaşıldığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, okul yöneticisinin, sosyal ve duygusal yeterliğini okul yönetim ve liderliğinde ortaya koyabilmesi için öncelikle bu konuda bilgi ve beceri setini edinmesi gerekmektedir. Okul yöneticisinin sosyal ve duygusal yeterliklerini geliştirmek için yapılabilecekler aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Mahfouz, Greenberg ve Rodriguez, 2019; Patti vd., 2015):

Yukarıdaki şeklin içine, sizin önceleyerek yapmayı istediklerinizi belirtebilirsiniz.

► Bilinçli farkındalık eğitim ve uygulamaları

Bilinçli farkındalık uygulamalarının fiziksel, fizyolojik ve duygusal kazanımlar sağladığı araştırmalarca ortaya konmaktadır.

► Duygusal zekâ eğitim ve uygulamaları

Okul yöneticisinin duyguları tanıma, anlama ve harekete geçme becerileri dönüşümsel davranışlarla ilişkilendirilmektedir.

► Koçluk ve mentorluk uygulamaları

Sosyal ve duygusal becerilerin gelişimi üzerine odaklanmış mentorluk ve koçluk uygulamaları konusunda daha çok araştırma yapılmasına ihtiyaç duyulmakla birlikte, mesleki gelişim ve liderlik üzerine olan araştırmalarda mentorluk ve koçluk süreçlerinin önemli kazanımlar sağladığı görülmektedir.

Örneğin, yeni atanmış bir okul yöneticisinin deneyimli bir okul yöneticisiyle mentorluk uygulamasında iş birliği sağlaması ya da bir okul yöneticisinin desteğe ihtiyaç duyduğu bir konuda koçluk desteğine hemen ulaşabilmesi gibi.

► Göreve başlamadan önce okul yöneticisi yetiştirme programları

Programlarda okul yöneticilerinin sosyal ve duygusal becerilere ilişkin farkındalık geliştirmesi ve okul yönetim ve liderliğini içinde sosyal ve duygusal yönleriyle bir bütün olarak ele almasının sağlanması onların liderlik deneyimlerini etkileyecektir. Ayrıca, okullarda SDÖ uygulamalarının yapılması için SDY'nin gelişimi önem taşımaktadır.

SDY alt becerilerini ele alan pek çok eğitim seminerleri, programları, çalıştaylar ve atölye çalışmaları sıralanabilir:

- ✓ Mesleki tükenmişlikten kurtulma yolları ve psikolojik dayanıklılık eğitimleri
- ✓ İş ve yaşam dengesini kurma eğitimleri
- ✓ Kişiler arası etkili iletişim kurma atölye çalışmaları
- ✓ Bütün okul yaklaşımı gibi okula farklı yaklaşım ve uygulamalar konusunda araştırma ve farkındalık geliştirme

OKUL YÖNETİCİSİNİN SOSYAL VE DUYGUSAL YETERLİĞİ

ÖRNEK OLAY - 9

Müdür yardımcısı olarak bulunduğu okulda görev süresi dolduğu için yer değiştirme durumunda olan Pinar Hanım, bunun için münhale çıkan okulları kontrol eder. Görev yapabileceği okulları listeleyerek tercihlerine yazar ve nihayet yeni başlayacağı okulun açıklanmasının ardından atandığı okulu arayarak göreve başlama işlemleri için gün içerisinde okula uğrayacağını söyler.

Okul güvenliğinden sorumlu olan personel, başlama işlemleri için okula gelen Pinar Hanım'a öğretmenler odasında olan okul müdürünün yanına kadar refakat eder. Öğretmenler odasının kapısında kendisini karşılayanın Okul Müdürü Alper Bey olduğunu öğrenir. Okul Müdürü Alper Bey, Pinar Hanım ile tanıştıktan sonra, Pinar Hanım'a öğretmenler odasındaki toplantının kendisi için düzenlendiğini söyler ve okulun öğretmenlerine Pinar Hanım'ı tanıtır. Bir yandan başlama işlemleri de yapılan Pinar Hanım, önemsenmiş olmanın verdiği büyük bir memnuniyetle okuldan ayrılmıştır.

İlerleyen zamanlarda, Pinar Hanım'ı okula ziyaretine gelen ve bir başka okulda müdür yardımcısı olarak çalışmakta olan arkadaşıyla olan sohbetinde "Okula alışabildin mi? Okul müdürü ile uyumlu çalışabiliyor musun?" sorusu üzerine Pinar Hanım:

— Bu okulda olduğum için çok şanslıyım. Okulda herkes birbirine karşı çok iyi davranıyor. Müdür Bey yaptığı işe hâkim olan, öğrencisinden velisine, öğretmeninden diğer çalışanlarına, herkesle tek tek ilgilenen, oluşan bir problemde hemen yaratıcı çözümler üretilip görev dağılımı yapabilen bir yönetici. Asla bir sorunu ortada bırakmıyor, mutlaka bir şekilde çözüyor ve gerçekten etik bir şekilde hareket ettiğini de gösteriyor. Bunların yanı sıra Alper Bey, mesleki ya da kişisel anlamda öğretmenlere sürekli destek oluyor, yönlendirmeler yapıyor. Kişinin kendini geliştirmesinin önemli olduğuna inandığını hep söylüyor. Okulda mutlaka 2 ayda bir dışarıdan bir davetliyle mesleki gelişim semineri ya da atölye çalışması yapılıyor. Sürekli kendisi de etkili iletişim, yaratıcı problem çözme, bilinçli farkındalık, duygusal zekâ gibi kurslara, eğitimlere katılıyor. Hatta benim için de planlamaya aldık, heyecanla bekliyorum kurs tarihini. Sadece okulda değil, okul dışındaki zamanlarda da, okulun tüm paydaşlarıyla etkili iletişim kuruyor. Bir karar alınması gerektiğinde okuldaki ilgili paydaşların fikrini alıyor ve önerileri dikkate alıp karara varıyor. Okulun fiziki ihtiyaçlarını karşılama çalışmalarının ve evrak işlerinin yürütülmesindeki hâkimiyeti kadar, sosyal ve duygusal anlamda tüm insani ilişkilerinde örnek alınması gereken bir insan Alper Bey. O yüzden, bu okulda görev yaptığım için kendimi çok mutlu hissediyorum. Bu kısa zamanda bile çok şey öğrendim.

Birlikte
Düşünelim

Peki bu örnek olaydan hareketle, okul müdürünün sosyal duygusal yeterliğine ilişkin ne düşünümektесiniz?

OKUL YÖNETİCİSİNİN SOSYAL VE DUYGUSAL YETERLİĞİ

Yöneticiye Not

Prososyal okul liderlerinin özellikleri arasında; tüm öğretmenler, çalışanlar, öğrenciler ve diğer paydaşların kendini güvende, önemsenen, saygı duyulan ve değer gören bireyler olarak görmelerini sağlama, sosyal ve kültürel açılardan etik davranışlar sergileme ve model olma becerisini sergilemesi yer almaktadır.

Örnek olayda Pınar Hanım, okulda kendini önemsenmiş hissetmiş, okul müdüründen bahsederken ondan tüm çalışanlarıyla olumlu ilişkiler kuran, onlara mesleki ve kişisel destek sunan, yaptığı her işte herkese karşı etik davranışlar gösteren saygılı bir yönetici-prososyal yönetici olarak bahsetmiştir.

Bununla birlikte, SDB çerçevesi açısından bakıldığında:

Okul Yöneticisi Alper Bey;

- Kendi gelişimi için çaba harcayan, eğitimlere, kurslara katılma özelliğiyle; öz farkındalığı olan,
- Sorunlara yaratıcı çözümler bulup etik davranma ilkeleriyle hareket etmesiyle; sorumlu karar verme yetisine sahip,
- Okul paydaşlarıyla kurduğu olumlu iletişimle; ilişki becerileri gelişmiş bir yönetici olduğunu göstermektedir.

Sergilenen bu yeterlikler okulun olumlu bir iklimi sahip olmasını da sağlamıştır.

OKUL YÖNETİCİSİNİN SOSYAL VE DUYGUSAL YETERLİĞİ ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU	EVET	HAYIR
Okul yöneticisi olarak sosyal duygusal yeterliliklerime ilişkin farkındalık geliştirmeye çalışırım.		
Kişisel ve mesleki yaşantımda kendimi daha iyi hissetmeme yardım edecek ve SDB'mi geliştirebilecek eğitimlerin farkındayım.		
Bilinçli farkındalık eğitimlerinden haberdarım.		
Duygusal zekâ kavramının ne anlama geldiğini açıklayabilirim.		
Etkili okul uygulamalarının olduğu okullardaki okul yöneticilerinin sahip olduğu yeterliliklerin farkındayım.		
Prososyal okul liderinin sahip olması gereken yeterliklere sahibim.		
CASEL'in oluşturduğu SDB çerçevesiyle ilgili bilgi sahibiyim.		
CASEL'in oluşturduğu SDB çerçevesinin beceri alanlarını açıklayabilirim.		
CASEL ve OECD SDB çerçevelerinde yer alan beceriler benzer yeterlik alanlarına işaret etmektedir.		
Okul yöneticisi olarak, sosyal duygusal yeterlilik alanlarının birbirini tamamlayıcı ve güçlendirici olduğunun farkındayım.		
Sosyal-duygusal yeterliklerimi geliştirebilirim.		

SIK SORULAN SORULAR

■ 2023 Vizyon Belgesinde SDB ile ilgili hedefler var mı?

2023 Vizyon Belgesi'nde "Çağın ve geleceğin becerileriyle donanmış ve bu donanımı insanlık hayrına sarf edebilen, bilime sevdalı, kültüre meraklı ve duyarlı, nitelikli, ahlaklı bireyler yetiştirmek" temel amacı belirtilerek bireyi çok yönlü olarak geliştirmek ele alınmaktadır. Bu hedef, SDB ile ilişkilidir. Vizyon belgesinde, öğretim-öğrenme ekosisteminde çocuklarımızın sosyal ve duygusal gelişimine önem verilerek çok boyutlu gelişimlerinin mümkün olması belirtilmekte ve eğitim-öğretim kademeleri özelinde de bu yönde hedeflere ilişkin ifadeler yer almaktadır.

2023 Eğitim Vizyonu'nun en temel felsefi önermesi, insanın ontolojik birlik ve bütünlüğü içinde yeniden ele alınması gerektiğidir. 2023 Eğitim Vizyonu, insanı maddi manevi tüm varlık unsurlarıyla bir bütün olarak gören bakışı temsil etmektedir. Zira insan; duymasal, duygusal ve bilişsel ihtiyaçları olan bir beşerdir. Beşerin evrensel bilince ulaştığı insana erme, insan olma yolculuğunun başkahramanıdır.

■ Sosyal duygusal becerilerle ilgili araştırma raporları, ileriki yıllarda, iş sektörlerinde özellikle, tercih edilecek hangi becerileri öne çıkarmaktadır?

Sosyal duygusal becerilerle ilgili araştırma raporları; analitik düşünme ve yenilikçilik, aktif öğrenme ve öğrenme stratejileri, yaratıcılık, orijinallik ve inisiyatif, teknoloji tasarımı ve programlama, eleştirel düşünme, karmaşık problem çözme, liderlik ve sosyal etki, duygusal zekâ kullanabilme, akıl yürütme, problem çözme ve düşünce üretme, sistem analizi ve değerlendirmesi gibi becerilerin ön plana çıkacağını göstermektedir.

■ İleriki yıllarda eğitim öğretim sisteminde yer alması gereken beceri alanlarına ilişkin yayımlanan araştırma raporlarında, özellikle hangi ince becerilere işaret edilmektedir?

Yenilik ve yaratıcılık becerileri (analitik düşünme, yaratıcılık vb.), kişiler arası beceriler (empati, iş birliği vb.), probleme dayalı ve iş birlikli öğrenme, yaşam boyu ve öğrenci odaklı öğrenme ilerleyen yıllarda eğitim-öğretim alanında yer alması gereken beceri alanları olacaktır.

■ SDB ile ilgili yapılan uluslararası büyük ölçekli araştırmalar var mı? Bu araştırmalardan önde gelenler hangileridir?

Evet var. SDB'ye yer veren bu araştırmaların önde gelenleri konusunda:

✓ OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) Eğitimin Geleceği 2030 projesi ve

✓ CASEL (Akademik, Sosyal ve Duygusal Öğrenme için İş birliği Platformu) çalışmaları örnek olarak verilebilir.

SIK SORULAN SORULAR

■ OECD'nin "Sosyal-Duygusal Beceriler Çerçevesi" hangi beceri alanlarından oluşmaktadır?

OECD Sosyal Duygusal Beceriler Çerçevesi, büyük beş beceri alanından oluşmaktadır. Bunlar: görev performansı, duygu dengeleme/düzenleme, başkalarıyla etkileşime geçme, iş birliği, açık fikirlilik şeklindedir. Beceri alanlarının içinde ilgili alt beceriler sıralanmaktadır. Ayrıca, büyük beş alana ek olarak "birleşik beceriler" başlığı ve alt becerileri çerçevede yer almaktadır. Büyük beş alana ait 15 beceri ve birleşik/ek beceriler başlığındaki iki ilişkili beceri, bireylerin gelişiminde kazandırılması gereken önemli beceriler olarak ele alınmaktadır.

■ CASEL'in odaklandığı bilgi, beceri, tutumlar kaç yeterlik alanından oluşmaktadır?

Beş yeterlik alanından oluşmaktadır. Bu alanlar: Öz farkındalık, öz yönetim, sosyal farkındalık, ilişki becerileri ve sorumlu karar vermedir. Yine bu alanların içinde, ilgili alt beceriler sıralanmaktadır.

■ SDB ile ilgili uygulanan "Okul Tabanlı Öğrenme" çıktıları değerlendirildiğinde ne gibi sonuçlar ortaya çıkmıştır?

Okul tabanlı SDÖ programı uygulayan okullardaki program çıktıları incelendiğinde;

- ✓ Öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerini ve sınıftaki davranışlarını geliştirdiği,
- ✓ Okula aidiyet duygusu geliştirdiği,
- ✓ Okulda şiddet, öfke ve disiplin suçlarında ve de madde bağımlılığında azalma sağladığı,
- ✓ Akademik başarıyı artırdığı görülmektedir (DePaoli, Atwell ve Bridgeland, 2017).

■ SDB'nin öğretilmesi ile ilgili olarak kanıta dayalı uygulama programları var mı?

Evet var. Okul tabanlı olarak SDB ile ilgili kanıta dayalı uygulanan programlara aşağıdaki örnekler verilebilir:

- ✓ Duyarlı sınıf yaklaşımı (bk. s. 40)
- ✓ Yaratıcı çatışma çözme programı (bk. s. 40)
- ✓ Açık daire (bk. s. 41)
- ✓ WİTS (bk. s. 42)
- ✓ Sağlıklı çocuklar yetiştirme (bk. s.45)
- ✓ İlgili okul topluluğu (bk. s. 44)
- ✓ RULER yaklaşımı (bk. s. 45)

■ SDÖ'ye ilişkin çalışmalarda kullanılan araçlardan biri olan ADDIE öğretim programı tasarım modelinin aşamaları nelerdir?

ADDIE öğretim programı tasarım modelinin beş basamağı vardır: analiz, tasarım, geliştirme, uygulama ve değerlendirmedir.

■ Sosyal ve duygusal öğrenmenin okullarda gerçekleştirilebilmesi için okul yöneticisi ne gibi eylemlerde bulunabilir?

Okul yöneticisinin gerçekleştirmesi gereken eylemler: Bir SDÖ programı uygulamak, SDÖ'yü akademik öğrenme ve müfredat kaynaklarına entegre etmek, öğretmenlere SDB konusunda meslekî öğrenme deneyimleri sağlamak, SDÖ'yü destekleyen öğretim uygulamalarını araştırmak, SDÖ'yü okul iklimi, okul vizyonu ve misyonu gibi diğer okul politikalarına ve süreçlerine bağlamak şeklinde sıralanmaktadır.

■ Okul yöneticisinin, paylaşılmış karar verme yöntemini kullanmasının okul ortamındaki çıktıları neler olur?

Paylaşılmış karar verme yöntemiyle okul yöneticisinin öğretmenlerin fikirlerini alması çeşitli açılardan olumlu çıktılar sağlar:

- ✓ Okul yönetim süreçlerine olumlu etki,
- ✓ Demokratik ortamı destekleyici,
- ✓ Üretkenlik ve yenilik artışı,
- ✓ Çalışmalara olan bağlılık ve sorumluluk duygusunda artış,
- ✓ Örgütsel vatandaşlık davranışında artış,
- ✓ Öğretmen mesleki uzmanlığında ve kapasitesinde artış.

■ Olumlu okul iklimi oluşturmak ve sürdürmek okula, öğretmenlere, öğrencilere ve paydaşlara hangi yönlerden kazanımlar sağlamaktadır ?

Amaçlara ulaşmada etkililik, öğrenci başarısını artırma ve öğrenciler arasındaki başarı farklılıklarını azaltma, azalan öğretmen devir hızı, öğretmen iş tatmininde artış, düşük performans gösteren okulların performansında yükselme, öğrenciler arası sağlıklı iletişim, aileler ve okul arasında sağlıklı iletişim, şiddet, zorbalık sergileme gibi olumsuz davranışlarda azalma, okul güvenliğinin sağlanmasına, sürdürülmesine destekleyici etki, sınıf ortamında olumsuz davranışları önleme ve öğrenmeye ayrılan zamanı artırma, risk grubundaki öğrencilerin etkili bir şekilde desteklenmesi gibi çeşitli kazanımlar sağlamaktadır.

SIK SORULAN SORULAR

■ Okul yöneticisinin sosyal - duygusal yeterliliklerini geliştirmek için neler yapabilir?

Okul yöneticisinin sosyal-duygusal yeterliğine ilişkin, bilinçli farkındalık (mindfulness) ve duygusal zekâ (emotional intelligence) eğitimleri gibi, bireyin kişisel yaşantısında ve mesleki yaşantısındaki refahına/ iyi oluş hâline olumlu katkılar sunan eğitimlerden yararlanabilmesiyle birlikte, okul yöneticileri; koçluk ve mentorluk uygulamalarına katılabilir, göreve başlamadan önce okul yöneticisi yetiştirme programlarına katılabilir ve hatta SDY alt becerilerini ele alan pek çok eğitim seminerleri, programları, çalıştaylar ve atölye çalışmalarına katılabilir.

■ Sosyal-duygusal beceriler yetişkinlerde ölçülebiliyor mu?

Sosyal ve duygusal becerilerin ölçülmesi üzerine araştırmalar, 0-15 gelişimsel yaş aralığına odaklanmaktadır. İleriki yaşlarda, yetişkinlerin var olan becerilerinin farkına varması, güçlü ve gelişmeye açık yönlerinin farkına varması, çeşitli kişisel ve meslekî gelişim fırsatlarıyla-hayat boyu eğitim ve gelişim felsefesiyle- hareket ederek kendilerini geliştirmesi beklenmektedir.

NOT: Ülkemizde, uluslararası bir çalışma olan "OECD Eğitimin Geleceğı 2030" kapsamında, SDB konusunda 10-15 yaş aralığındaki öğrencilere ilişkin; öğrencilerden, veli, öğretmen ve okul yöneticilerinden veri toplanmaya başlanmış olup 2020 yılının sonlarına doğru verilerden elde edilen bulguların paylaşılması beklenmektedir.

■ Okulda sosyal ve duygusal becerilerin kazandırılması ne(ler) sağlamaktadır?

SDB'nin öğrencilere kazandırılması, pek çok açıdan kısa ve uzun vadeyi etkileyen kazanımlar sağlamaktadır. Aşağıda, kısaca, farklı paydaşlar açısından SDB'nin sağladığı kazanımlar sıralanmaktadır.

a. Öğrenci açısından

Bireyin gelişiminin başlıca alanları -sosyal, duygusal, bilişsel, dilsel, akademik, beyinde ve davranışta derinlemesine iç içedir ve hepsi öğrenmenin merkezinde yer alır. Birinin göz ardı edilmesi, diğerlerini de olumsuz etkiler. Bir bütün olarak öğrencinin, çocuğun gelişimi için SDB'nin öğrenme ekosisteminde yer alması, öğrencinin sosyal, duygusal, bilişsel ve akademik gelişimini destekler; öğrencinin iyi oluş hâlini/ sağlığını olumlu etkiler.

Araştırmalar, sosyal-duygusal becerileri erken yaşlardan itibaren kazanan bireylerin hem eğitim/ okul yaşantısında hem de genel itibarıyla yaşamında daha başarılı ve iyi oluş hâli/refah seviyesinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

b. Öğretmen açısından

Okulda sosyal, duygusal becerilere ilişkin farkındalık ve okuryazarlığının geliştirilmesi, her şeyden önce olumlu okul ikliminin oluşmasına destek sunmaktadır. Okulda bu iklimin oluşması, öğretmenlerin kendini daha iyi hissetmesi, okuldaki karar süreçlerine etkin katılımı, daha sorumlu ve yaratıcı kararlar alması, diğer meslektaşlarıyla iş birliği ve uyum içerisinde çalışması demektir.

Sosyal duygusal becerilerin geliştiği, olumlu okul iklimin hâkim olduğu bir ortamda; öğrencilerin davranış, disiplin problemleri, öğretmenlerin mesleki tükenmişlik sendromu yaşama olasılığı azalmaktadır. Bununla birlikte, kendilerini çeşitli kişisel/ mesleki alanlarda geliştirmeleriyle iyi oluş hâllerinde artış ve mesleki tatminlerinde artış görülmektedir.

c. Okul yöneticisi açısından

Okulda sosyal duygusal becerilere ilişkin farkındalık ve okuryazarlığının geliştirilmesi, okul yönetiminin süreç ve çıktı yönetimine destek olmaktadır. Örneğin; SDB'nin önemsendiği okul ikliminde, çalışanlarda ve öğrencilerde okula aidiyet duygusu artmaktadır. Öğrencilerin devamsızlık oranları, akran zorbalığı azalmakta; öğrencilerin benlik saygısı artmakta, disiplin problemleri azalmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mesleki tükenmişlik yaşama olasılığı düşmektedir. Dolayısıyla okul yöneticisi, okula ilişkin süreçlerde ve okulun amaçlarına ulaşmasında etkililiği daha kolay sağlayabilmektedir.

d. Toplum açısından:

Bireyin ve bireylerin sağlığı/iyi oluş hâli, diğer bireyleri ve toplumu etkiler. Sosyal ve duygusal becerilerin öğrencilere kazandırılması, sadece ilgili öğrencileri değil, onlarla etkileşime giren herkesi etkiler. Örneğin, okulda zorbalığa karşı bir program uygulanması ve normlar oluşturulması, sadece zorbalık davranışını gösteren ve zorbalığa uğrayan öğrenciye değil, diğer öğrencilere, bu ortamda çalışan eğitimcilere, öğrencilerin velilerine etkisi şeklinde artan katma değerle herkesi etkiler. Ayrıca, SDÖ'nün ekonomik anlamda fayda-maliyet araştırmasını yapan çalışmalar, SDÖ'nün birey ve topluma sağladığı faydaların yüksek düzeyde olduğunu ortaya koymuştur.

KAYNAKÇA

- Aygün, H.E. (2017) Sosyal-duygusal öğrenme programlarının sosyal duygusal öğrenme becerilerinin gelişimine, akademik başarı ve sınıf iklimi algısına etkisi. Yayınlanmamış doktora tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bahçuvanoğlu, F.F. (2019). Öğrencilerin sosyal duygusal öğrenme becerilerinin gelişimine yönelik yapılan etkinliklerin değerlendirilmesi: Karma yöntem araştırması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baydan, Y. (2010). Sosyal-duygusal beceri algısı ölçeğinin geliştirilmesi ve sosyal-duygusal beceri programının etkililiği. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Becker, B.E. ve Luthar, S.S. (2002). Social-emotional factors affecting achievement outcomes among disadvantaged students: closing the achievement gap. *Educ. Psychol*, 37(4), 197-214.
- Belfield, C., Bowden, A.B., Klapp, A., Levin, H., Shand, R. ve Zander, S. (2015). The economic value of social and emotional learning. *Journal of Benefit-Cost Analysis*, 6, 508-544 doi:10.1017/bca.2015.55
- Blair, C. ve Raver, C. C. (2014). Closing the achievement gap through modification of neurocognitive and neuroendocrine function: results from a cluster randomized controlled trial of an innovative approach to the education of children in kindergarten. *PLoS ONE* 9(11): e112393. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0112393>
- Carstarphen, M. J. ve Graff, E. (2018). Seeding SEL across schools: strategies for leaders. *Educational Leadership The Promise of Social-Emotional Learning* 76(2), 30-34.
- CASEL (2017). Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning. www.casel.org
- CASEL, 2012. 2013 CASEL guide: effective social and emotional learning programs - preschool and elementary school edition. Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning.
- Cheng, E. (2019). *Successful transposition of lesson study a knowledge management perspective*. Singapore: Springer.
- Chernyshenko, O., M. Kankaraš and F. Drasgow (2018). Social and emotional skills for student success and wellbeing: Conceptual framework for the OECD study on social and emotional skills. OECD Education Working Papers, No. 173, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/db1d8e59-en>

- DePaoli, J. L., Atwell, M., & Bridgeland, J. (2017). *Ready to lead: A national principal survey on how social and emotional learning can prepare children and transform schools*. Washington DC: Civic Enterprises and Hart Research Associates for CASEL.
- Elias, M.J., Zins, J.E., Weissberg, R.P., Frey, K.S., Greenberg, M.T., Haynes, N. M. ve Shriver, T.P. (1997). *Promoting social and emotional learning : guidelines for educators*. Virginia: ASCD.
- Gladden, M.E. (2019). Who will be the members of society 5.0? Towards an anthropology of technologically posthumanized future societies. *Soc. Sci.* 8(5), 148; <https://doi.org/10.3390/socsci8050148>
- Goleman, Daniel. (1995). *Emotional intelligence*. New York: Bantam Books.
- Goleman, Daniel. (2000). *Working with emotional intelligence*. New York: Bantam Books.
- Guiding Principles Report. (2014). *A resource guide for improving school climate and discipline*, Washington, D.C.: U.S. Department of Education.
- Isherwood, G. ve Taylor, R. (1978). Participatory decision making via school councils. *The High School Journal*, 61(6), 255-270.
- İşeri, İ. (2016). Lise öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile sosyal duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Jones, S.M. ve Kahn, J. (2017). *The evidence base for how we learn: supporting students' social, emotional, and academic development*. The Aspen Institute National Commission on Social, Emotional, and Academic Development.
- Kankaraš, M. ve Suarez-Alvarez, J. (2019). Assessment framework of the OECD study on social and emotional skills. OECD Education Working Paper No. 207, EDU/WKP(2019)15.
- Kumar, K., Zindani, D. ve Davim, J.P. (2019). *Digital manufacturing and assembly systems in industry 4.0 (science, technology, and management)*. Boca Raton: CRC Press
- Lilyquist, J.G. (1998). *Are schools really like this?: factors affecting teacher attitude toward school improvement*. New York: Plenum Press.
- MacNeil, A.J., Prater, D.L., ve Busch, S. (2009). The effects of school culture and climate on student achievement. *International Journal of Leadership in Education*, 12(1), 73-84.
- Mahfouz, J., Greenberg, M.T., ve Rodriguez, A. (2019). *Principals' social and emotional competence: A key factor for creating caring schools*. University Park, PA: Edna Bennett Pierce Prevention Research Center.

- McGarrigle, D. M. (2018). *The role of leadership in social- emotional learning implementation: principal and counselor practices to support social-emotional learning*. Unpublished doctoral dissertation. Boston College Lynch School of Education, Boston, USA.
- Melikoğlu, M. (2020). Ortaokul öğrencilerinin problem çözme becerileri ile sosyal uyum becerileri ve sosyal duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
- Nakanishi, H. (2019). Modern society has reached its limits. Society 5.0 will liberate us. *World Economic Forum Annual Meeting*. <https://www.weforum.org/agenda/2019/01/modern-society-has-reached-its-limits-society-5-0-will-liberate-us/>
- Nayyar, A. ve Kumar, A. (2020). *A roadmap to industry 4.0: smart production, sharp business and sustainable development*. Switzerland: Springer Nature.
- OECD (2019). Future of Education and Skills 2030: OECD Learning Compass 2030. <https://www.oecd.org/education/2030-project/>
- OECD (2018). The future of education and skills 2030.
- OECD (2013), How the quality of the learning environment is shaped, OECD Publishing, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264201156-en>.
- Özdemir, S., Sezgin, F., Şirin, H., Karip, E. ve Erkan, S. (2010). İlköğretim okulu öğrencilerinin okul iklimine ilişkin algılarını yordayan değişkenlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 213-224.
- Patti, J., Senge, P., Madrazo, C., ve Stern, R.S. (2015). Developing socially, emotionally, and cognitively competent school leaders and learning communities. ss. 438–452 in J.A. Durlak, C.E. Domitrovich, R.P. Weissberg, ve T.P. Gullotta (Eds.), *Handbook of social and emotional learning: Research and practice; handbook of social and emotional learning: Research and practice*. New York: The Guilford Press.
- Salgues, B. (2018). *Society 5.0: industry of the future, technologies, methods and tools (technological prospects and social applications)*. London: Wiley-ISTE.
- Schleicher, A. (2015), *Schools for 21st-Century Learners: Strong Leaders, Confident Teachers, Innovative Approaches*, International Summit on the Teaching Profession, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264231191-en>
- SDRG, 2007. *Year one implementation guide: For raising healthy children implementation teams*. Social Development Research Group at the University of Washington.

KAYNAKÇA

- SEL Toolkit: Evaluating & Selecting SEL Programs. ASCD Whitepaper. Erişim tarihi ve linki: 15.04.2020 <http://www.ascd.org/professional-development/white-papers-library/movethisworld-5-download.aspx>
- Somech, A. (2010). Participative decision making in schools: a mediating-moderating analytical framework for understanding school and teacher outcomes. *Educational Administration Quarterly*, 46(2), 174–209. <https://doi.org/10.1177/1094670510361745>
- Taylor, R.D., Oberle, E., Durlak, J.A. ve Weissberg, R.P. (2017). Promoting positive youth development through school-based social and emotional learning interventions: A meta-analysis of follow-up effects. *Child Development*, 88(4), 1156-1171. DOI: 10.1111/cdev.12864
- Uğur, F.Z. (2015). 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerine uygulanan sosyal duygusal beceri eğitimi programının öğrencilerin duygusal zekâ düzeylerine etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uylas, S.D. (2017). Okul yöneticilerinin sosyal-duygusal eğitim liderliği ve algı yönetimine ilişkin öğretmen görüşleri. Yayınlanmamış doktora tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Vaikutyte-Paškauskė J., Vaičiukynaitė J., Pocius D. (2018). Research for CULT Committee – digital skills in the 21st century. European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies, Brussels.
- Wong, Y.Y., Chow, I.H.S., Lau, V.P., ve Gong, Y. (2018). Benefits of team participative decision making and its potential to affect individual creativity. *Journal of Applied Social Psychology*, 48(7), 369-376.
- World Development Report (2019). The changing nature of work. World Bank Group.
- World Economic Forum (2020). Schools of the Future Defining New Models of Education for the Fourth Industrial Revolution. www.weforum.org
- World Economic Forum (2017). Whitepaper: Realizing Human Potential in the Fourth Industrial Revolution An Agenda for Leaders to Shape the Future of Education, Gender and Work. www.weforum.org
- WWC, 2007. Intervention report, Character Education, Caring School Community. Institute of Education Sciences. Accessed: 19.04.2020. https://ies.ed.gov/ncee/wwc/Docs/InterventionReports/WWC_Caring_School_042307.pdf
- Yale Center for Emotional Intelligence. Erişim: 19.04.2020 <http://ei.yale.edu/ruler/faq/>
- Yoder, N. (2014). Teaching the whole child instructional practices that support social-emotional learning in three teacher evaluation frameworks. Great Teachers & Leaders Centre American Institutes for Research.

ETKİNLİKLER

	SÜRE
	EĞİTİMCİYE NOT
	KONU ÖZETİ
	KULLANILACAK MALZEMELER
	YÖNERGE
	VİDEO

ETKİNLİKLER

1. ETKİNLİK

Duygunu Anlat

20 '

Katılımcı sayısına yetecek kadar duygu kartları (EK 1 Duygu İsimleri), duygu kartlarını koymak için kutu/torba/kese, katılımcı sayısı kadar araştırma alıntısı fotokopi kâğıdı (EK 2 -SDB tanımları) Alternatif etkinlik için duygu cümleleri (Alternatif EK 1)

KAZANIM

- Sosyal ve duygusal becerilere olan ihtiyacı tanır.
- Sosyal ve duygusal becerileri (SDB) tanımlar.

YÖNERGE

1. 2 ya da 3 kişilik gruplar oluşturulur.
2. "Elimde gördüğünüz torbada üzerinde duygular yazan kartlar var. Herkes bir kart çekecek ve karttaki duyguyu, hareketlerle ve yüz ifadeleriyle diğerlerine anlatacak. Diğer katılımcılar da (karttaki yazıyı görmeden) bu duygunun ne olduğunu tahmin etmeye çalışacaklar." denir ve eklenir:
3. Şimdi herkes bir kart çeksın.
4. Tüm duyguların anlatımından sonra grupla şu soruları tartışın.
  - Arkadaşınızın bu duyguyu anlattığını nasıl anladınız? (Yüz ifadesi, beden duruşu, el-kol hareketleri nasıldı?)
  - Bu duyguyu siz nasıl yaşarsınız?
  - Ne olduğunda bu duyguyu yaşarsınız?
  - Nasıl ifade edersiniz? (Yüz ifadeniz, beden duruşunuz, el-kol hareketleriniz)

ALTERNATİF ETKİNLİK

YÖNERGE

1. Etkinlik salonu içerisinde katılımcılar 5 gruba ayrılır. Her grup üyesine, bir kutu/torba/kese yardımıyla üzerindeki yazının görünmeyeceği şekilde 5-6 ayrı cümlelerin bulunduğu kartlardan birini çekmesi söylenir. (Grubun tamamının 30 kişi olduğu durumlarda 6 cümle olarak da yapılabilir.)

ETKİNLİKLER

2. Çekilen kartlar okunmadan önce eğitimci tarafından, etkinliğin nasıl yapılacağı açıklanır.
  - Kimse kimseye çektiği kartta ne yazdığını söylemeyecek ya da göstermeyecektir.
  - Herkes ayağa kalkacak, serbest şekilde dolaşırken çektiği kartta yazılı olan cümleye göre hangi duyguda olduğunu jest ve mimikleri ile yansıtabilecektir.
  - Etkinlik süresince konuşma olmayacaktır.
  - Katılımcılar bu canlandırmayı yaparken sınıfta dolaşmaya devam edecek ve kendi canlandırdıkları duygunun, benzerini canlandırdığını düşündüğü kişileri bularak aynı yerde toplanmaya çalışacaktır.
3. Bu şekilde gruplar oluşturulduktan sonra, bir arada toplanan gruplardan kâğıtlarını karşılaştırmaları istenir.
4. Aynı cümleyi alıp farklı gruplara gidenler varsa bunun nedeni hakkında konuşulur.
5. Eğitimci, aynı cümleyi alanların, aynı masaya oturmalarını ister.
6. Tüm duyguların anlatımından sonra grupla şu soruları tartışın.
  - **Arkadaşınızın bu duyguyu anlattığını nasıl anladınız?** (Yüz ifadesi, beden duruşu, el-kol hareketleri nasıldı?)
  - **Bu duyguyu siz nasıl yaşarsınız?**
  - **Ne olduğunda bu duyguyu yaşarsınız?**
  - **Nasıl ifade edersiniz?** (Yüz ifadeniz, beden duruşunuz, el-kol hareketleriniz)

Bizler duygularımızı sadece içimizde yaşadığımızı düşünebiliriz ama yüzümüzün ifadesi, beden duruşumuz, el - kol hareketlerimiz, ses tonumuz, kullandığımız kelimeler ve hareketlerimiz neler hissettiğimizi dışa vurmaktadır.

NOT: Yeni yapay zekâ çalışmaları kapsamında, yüz ifadeleri ve beden dili makineler tarafından incelenerek sadece o ana ilişkin hislerin ve düşüncelerin okunması değil; aynı zamanda bunun üzerinden kişilik özellikleri ve eğilimlerin belirlenmesi çalışmaları yapılmaktadır.

Peki, bir kişinin duruşundan, hareketlerinden duygularını tahmin etmek ilişkilerinde ne/nasıl işe yarayabilir? (Katılımcıların yanıtlarını alınır.)

► Örneğin, üzgün olduğunu fark ettiğiniz bir arkadaşınıza ne sorunu olduğunu sorabilir, ona destek verebilirsiniz.

► Ya da bir şakanın karşınızdaki kişiyi üzdüğünü ya da kızdığını fark ettiğinizde o şakayı bir daha yapmayabilirsiniz.

ETKİNLİKLER

► Bir arkadaşının yalnız olduğunu fark ettiğinizde onunla etkileşimi artırabilir, onu grubunuza alabilir, onun kendisini yalnız hissetmemesini sağlayabilirsiniz.

Burada amaç; konuyu empatiye, duyguların farkına varmaya ve kişiler arası iletişime getirmektir. Çağımızda, özellikle öğrencilerin başarıya, akademik bilgi ve teknolojiye çok odaklandığını; bu durumun, başta kişiler arası etkileşim ve iş birliği olmak üzere, birçok becerinin gelişmesinin -göz ardı edilmelerinden dolayı-sekteye uğramasına sebep olduğu belirtilir.

Daha sonra, insan gelişiminin sosyal, duygusal, bilişsel, dilsel ve akademik olmak üzere başlıca alanlardan oluştuğu ve bu alanların gelişiminin birbirlerini etkilediği üzerinden SDÖ'ye giriş yapılır. (OECD-WEF-TÜSİAD ile ilgili 1.bölüm bilgilerinden kısaca bahsedilir.)

5. Burada üzerinde durulacak konunun SDÖ olduğu söylenir ve araştırma alıntılarından oluşan SDÖ tanımlarının olduğu fotokopi kâğıtları (EK 2) gruplara dağıtılır. Bireysel olarak okumaları, önemli buldukları ya da dikkatlerini çeken yerlerin altını çizmeleri istenir.

6. Paylaşımında bulunmak isteyen katılımcılardan görüşleri alınır.

2. ETKİNLİK

Robot

35 '

Üzerinde OECD'nin SDB çerçeve boyutunun adı yazılı olan renkli kâğıtlar (5 Renk), kalemler, marakas, makas

KAZANIM

- OECD "Sosyal ve Duygusal Beceriler Çerçevesi"ni tanır.

YÖNERGE

1. Sunudan OECD'nin SDB çerçevesi ile ilgili 6 boyutun bulunduğu bir görsel açılır.

NOT: Bu görsel, insana benzeyen bir robot şeklindedir. Robotun gövde kısmı dikdörtgen olup sol tarafında kalp işareti bulunacaktır. Ayrıca baş, kollar ve bacaklar ayrı ayrı gruplara 1. yönergede verilen renklere olacaktır. Baş, gövde ve bacakların her birinin üzerinde OECD'nin SDB çerçevesi ile ilgili sadece 5 boyutunun (iş performansı, duygu dengelemesi, iş birliği, açık fikirlilik, başkalarıyla ilişkide olma) adları yazılı olacaktır. 6. boyut olan birleşik becerilerin adı daha sonraki aşamalarda buldurulacağı için burada yer almayacaktır.

ETKİNLİKLER

(Şeklin özellikle robot olmasının gerekçesi; robotlarla, bizleri (insanları) ayıran özelliklerin sosyal duygusal beceriler olduğunu vurgulamak. Çünkü özellikle akademik olarak yetiştirilen çocukların, akademik anlamda başarılı olsalar bile SDB açısından yoksun olduklarında robotlardan farkları olmayacaktır. Dünya Sağlık Örgütü'nün sağlık tanımında, *bireyin iyi oluş hâlinin, sosyal-duygusal ve psikolojik yönleriyle birlikte* ele alındığı vurgulanır.

2. Her grup, kendi rengine denk gelen başlıkla ilgili çalışma yapacaktır ve bu katılımcılara söylenir.
3. Katılımcılara da sunudaki robotun aynısının çizili olduğu kâğıtlar verilecektir.
4. Gruplardan kendi başlıkları ile ilgili olarak hangi becerilerin bulunması gerektiğini kendi aralarında tartışmaları ve bunu kendilerine verilen başlığın altına yazmaları istenir.
5. Bu çalışma için 5 dk. zamanları olduğu vurgulanır.
6. 5 dk.'lık süre bitiminde, grupların kendi başlıklarını marakas sesini duyunca saat yönündeki masaya vermeleri istenir.
7. Her grup, bu kez kendi çalıştığı başlık dışında diğer başlıklarla ilgili 5 dk. tartışıp ekleme yapacaktır. Her grubun çalışma kâğıdı bu şekilde tüm gruplar tarafından görülmüş olur.
8. Her gruptan kendi başlıkları ile ilgili olan becerilere neler yazıldığı okunur.
9. Eğitimci tüm katılımcılara teşekkür ederek en başta sunudan yansıttığı renkli robot sunusunu 5 boyutun altındaki 15 beceri ile yansıtılmış hâlini açar.

“OECD’nin yayımladığı SDB çerçevesinde 5 boyuttan bahsedildiği ve bu boyutların görselde görüldüğü gibi toplamda 15 beceriden oluştuğu açıklanmıştır.” şeklinde açıklama yapılır.

Ardından, eğitimci, robot resminde gövde kısmına dikkat çekerek **“Sizce neden burada herhangi bir başlık yok? Bu boyutun diğer boyutlardan farkı ne olabilir?”** şeklinde sorularla katılımcılardan görüş almaya çalışır.

Eğitimci, gövde kısmının da 6. boyut olduğunu, bu boyutta bulunan becerilerin, tüm boyutlarda bulunduğunu söyler. Bu nedenle 6. boyuttaki becerilerin adının birleşik beceriler olarak adlandırıldığını söyler. Robotta da bu becerilerin baş, kollar ve bacakları bağlayan bir bölüm olduğu için gövdede verildiği söylenir. Birleşik beceriler aktarılır.

ETKİNLİKLER

3. ETKİNLİK

Güven Bana

35 '

10 adet A4 kâğıdı, sakız ya da hamur yapıştırıcı, iki adet göz bandı

KAZANIM

- Eğitim-öğretimde sosyal ve duygusal becerilerin kazandırılmasının önemini açıklar.

- 10 adet A4 kâğıdı 2 grup için ayrı ayrı koridora yerleştirilir.
- A4 kâğıtları zemine sakız yapıştırıcı ile yapıştırılır.
- Sınıf ya da koridora bu şekilde A4 kâğıtları yerleştirilir.

A Grubu	B Grubu
X	X
X	X
X	X
X	X
X	X

YÖNERGE

- Etkinlik için katılımcılar A ve B olmak üzere iki gruba ayrılır.
- A grubu ve B grubu ayrı ayrı olarak bir adım aralıklarla ve zikzak şekilde dizilmiş olan kâğıtların başına davet edilir.
- Her grup kendi içinde 1 ve 2 olarak eşleşir. 1'ler gözü kapalı şekilde kâğıtları çapraz adımlarken 2'ler onlara yolu tarif eder.
- Amaçlarının en kısa sürede tüm grup üyelerinin belirlenen güzergâhta gözleri kapalı olarak yürümeleri olduğu bilgisi verilir.
- Sırasıyla tüm grup üyeleri yürürken seçtikleri kişi kolaylaştırıcı olarak bulunur ve gözü kapalı kişiye sağ, sol, ileri şeklinde yolu tarif eder.

ETKİNLİKLER

6. Yürüme sırasında ayaklarının tam olarak kâğıt üzerinde olması gerektiği, yarım veya ayak ucuyla bastıklarında yanacakları söylenir. (Kâğıda tam basıldığında ayağın taşması sorun olmaz.) Eğitimci, kuralların uygulanmasını takip eder.
7. Her iki gruptan kurallara uygun olarak güzergâhı tamamlayan kişi sayısına göre oyunu kazanan grup alkışlanır.
8. **"Etkinlik sırasında neler yaşandı?"**
Neler hissettiniz?
Neleri fark ettiniz?" soruları yöneltilir.
9. Yükselen alkış yapılarak katılımcılar eğitim salonuna davet edilir.

Eğitim yolculuğu süresince öğrencilerimizle ve meslektaşlarımızla güvene dayalı iş birliği yapmak, yardımlaşmak, dayanışma oluşturmak durumundayız. Kimlerle iş birliği yapacağımızı biliyor olmak, hem bizim gelişimimiz hem de rehberlik yaptığımız çocukların güvenliği ve gelişimi için oldukça önemlidir. Kuşkusuz, güven duygusunun hâkim olduğu bir okul iklimi, öğrenme ortamının oluşmasında çok etkilidir. Bu ortamın oluşması sosyal ve duygusal becerilerin geliştirilmesi ile mümkündür. Öğrencilerde sosyal ve duygusal becerilerin gelişmesinde öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin de rolü büyüktür. Okulun iç paydaşlarının bu becerileri kazanması ve etkin kullanmasında okul yönetimine büyük görev düşer. Okul iklimi, öğrencilerin öğretmenlerle olan etkileşimi, öğrenme ortamı, akranlarıyla diğer öğrencilerle olan etkileşimi, okul kuralları ve algılanan disiplin kuralları, okul yöneticileriyle olan etkileşimi ve genel olarak okuldaki güven ve moral gibi unsurlarıyla öğrenciler üzerinde etki sahibidir.

ALTERNATİF ETKİNLİK

Eğitim yapılacak binadaki fiziki imkânlarla ve katılımcı grubun süre kullanımına bağlı olarak "Güven Bana" etkinliğine alternatif olarak düşünülmüştür.

YÖNERGE

1. Karşılıklı iki sıra oluşturacağız, lütfen, yeni gelen arkadaşlar bir öncekinin yanında dursun.
2. Şimdi kollarınızı öne doğru uzatın, parmak uçlarınız karşıdakinin parmak uçlarına değsin.
3. Ben size "Hazır mısınız?" diye soracağım. "Hazırız!" cevabını verdiğinizde "Geliyorum." diye

ETKİNLİKLER

sesleneceğim, siz “Gel!” dediğinizde ben bu koridordan hızlı bir şekilde koşacağım. Ben yaklaşırken kollarınızı yukarı doğru kaldırıp sonra indireceksiniz. Ama çok önceden kaldırmak yok. Bir dalga gibi olacak ve buradan hepimiz tek tek koşacağız.

4. Daha sonra bir katılımcı belirleyerek ilk olarak onun, diğer katılımcıların oluşturduğu koridordan koşması istenir. Her koşan kişi, tüm koridoru koşarak geçtikten sonra, koridorun en arkasında karşı karşıya duran kişi ile yer değiştirir. Bu sırada en önde karşılıklı duran katılımcılardan biri koridordaki yerinden çıkıp koridordan koşarak geçmek üzere yerini alır ve herkesin sırayla koşabileceği bir durum oluşturulur.

Burada yönergeye uyulmaması sorunlar doğurabilir. Bu yüzden şaka yapmayalım uyarısı verilebilir.

10. Kitaptan ilgili sayfaları söyleyerek ya da fotokopilerden SDÖ ile ilgili yapılan araştırmalar sonucu okul ikliminde ve kültüründe ne gibi çıktılar elde edildiğine dair bilgilerin okunması istenir.

Sosyal ve duygusal becerilerin öğrencilere kazandırılması için çeşitli planlamalar ve uygulamalar gerekmektedir. Zaman, emek ve kimi programlarda birtakım maliyetler ortaya çıkabilmektedir.

4. ETKİNLİK

SDÖ Okulunda

45 '

SDÖ ile ilgili programların açıklamasının olduğu A4 kâğıtları (Kitap olmaması hâlinde verilecektir.), tahta kâğıtları, kalemler, sakız / hamur yapıştırıcı, makas

KAZANIM

- Okul kültüründe sosyal ve duygusal becerilere nasıl yer verilebileceğini açıklar.

► İki örnek video izletilir.

- <https://www.youtube.com/watch?v=BCnNkjbMwic>
- <https://www.youtube.com/watch?v=XRcf6skfOQA>

YÖNERGE

- Katılımcılardan bu video ile ilgili ne düşündüklerini paylaşmaları istenir. Birkaç görüş alınır.

Videoda bahsi geçen uygulamanın ülkemizde sosyal duygusal becerileri kazandırmak için yapılmış iyi uygulama örneklerinden olduğu ve öğrencilerin davranışlarında ve başarılarında çok güzel ilerlemelerin gözlemlendiği söylenerek bu bölümde, 21. yüzyılda öğrencilerin sosyal duygusal becerilerini geliştirmeye yönelik bu ve buna benzer uygulama örneklerini arttırmak üzere, farklı uygulama programları geliştirebilmek için neler yapılabileceği üzerinde durulacağı söylenir.

Ayrıca, internette daha pek çok örnek çalışma videolarına ulaşılacağı söylenir. Ek süre olursa alt yazılı videolar da izletilebilir. (<https://www.youtube.com/watch?v=cYJl0EUNDL0>, <https://www.youtube.com/watch?v=P8N5sZ-UNq4>)

2. Kitapta BÖLÜM 4'te yer alan Okullarda Sosyal - Duygusal Becerilere İlişkin Yaklaşımlar ve Uygulama Örnekleri başlığının altında bulunan CASEL programları, WITS vb. uygulama programlarıyla ilgili olarak her bir programla ilgili ayrıntılı bilgilerin yer aldığı A4 kâğıtlarından biri, grup üyelerinden birinin çekmesi sonucu gruplara dağıtılır.

3. Gruplardan bu bilgileri okuması istenir.

4. Her gruptan, kendisine **bir okul türü seçmesi** istenir (okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise, özel eğitim uygulama gibi).

5. Öncelikle genel anlamda, öğretmen-öğretmen, öğretmen-öğrenci, yönetici-öğretmen-öğrenci ve diğer paydaşların da arasındaki ilişkilerin dâhil olduğu okul kültürünü yansıtan, **bir okul tasarımları** istenir. Tasarımları gereken bu okulun özelliklerini yazmak için 10 dk. zaman verilir.

6. Ardından, bu okulun SDÖ açısından hangi becerilere ihtiyacı olabileceğini grupça tartışıp karar vermeleri istenir. Okul tasarımları ve ihtiyaç duyulan/geliştirilmek istenen becerilere de karar verdikten sonra, ilk yönergede çektikleri A4 kâğıtlarında anlatılan programları, tasarladıkları okula uygulayacak bir SDB programı hazırlamaları istenir. Hazırlanacak programı yazmaları için her gruba tahta kâğıdı verilir.

Burada, katılımcıların yeni keşfettiği çeşitli SDÖ uygulamalarından esinlenerek grup olarak belirledikleri bir okul türünde (ve tasarlanan ortamında) bir program tasarısı geliştirmeleri beklenmektedir. Bunu yaparken gerçek yaşantıya dönük tasarı fikirleri için katılımcılara hazırlayacakları programları okullarında nasıl uygulayacakları, hangi toplantıları yapacakları, kimlerin katkısını alacakları, okul ya da sınıflarda bunu nasıl uygulayacaklarını basamaklandırarak anlatmaları istenir. Bu yönde gerekli açıklamalar yapılır. Ayrıca, eğitimci grupları dolaşarak ihtiyaç duydukları konularda destek sunar.

ETKİNLİKLER

7. Programlar hazırlandıktan sonra her grup tasarladığı okulu tanıtır, geliştirmek istedikleri beceri/ becerileri ve A4’lerde yazan tasarı programı büyük grupta paylaşır.
8. Tüm gruplar çalışmalarını sunduktan sonra, eğitimci, gerekirse SDB’ye ilişkin yaklaşımlarla ilgili özet bilgiler verir.
9. Ve eğitimci: "Şimdi lütfen görev yaptığınız okulu düşünün. Biraz önce yapılan program tasarıların hangi veya hangileri görev yaptığınız okulun ihtiyaçlarına daha uygun, daha ön plana çıktı?" sorusunu yöneltir.
(Eğer program tasarısı ve okul türü unutulduysa her grup sadece kendi okul türünü ve program adını/ detayını bir cümleyle söyler ve hatırlatma sağlanır.)
Eğitimci ekleyerek devam eder: "Sizin okul türünüzde sunulmamış ama yine de sizin kendi uygulamalarınıza adapte etmeyi düşünebileceğiniz hangi program tasarısı olabilir?" der. Sınıf olarak fikir paylaşımı yapılır.
10. Eğitimci, çalışmaları ve fikirleri için katılımcılara teşekkür eder.

5. ETKİNLİK

İş Akışı Planlıyorum

45 '

- 5 adet fotokopi EK 1 (Okul yöneticisinin yanıtlaması gereken sorular)
- 5 adet fotokopi EK 2 (Örnek olay)
- 5 adet fotokopi EK 3 (Eylem planı)
- 5 adet fotokopi kâğıdı EK 4 (Yol haritası)
- 5 adet tahta kâğıdı, kalemler, sakız/ hamur yapıştırıcı

KAZANIM

- Dönüştürücü liderlik becerilerini açıklar.
- Okulda SDÖ ile ilgili atılacak adımları planlar.

Eğitimci tüm gruplara;

"Şu ana kadar sosyal ve duygusal becerilere neden ihtiyaç duyduğumuzu, ihtiyaç duyduğumuz sosyal ve duygusal becerilerin ne olduğunu ve boyutlarını, eğitim ve öğretimde sosyal ve duygusal becerilerin kullanılmasının bizlere ne gibi katkılar sağladığını ve kanıta dayalı SDÖ yaklaşımlarının/programlarının hakkında farkındalık edindik. Şimdi ise bu kadar önemli çıktıları olan SDB'nin okulun bütününe etkin şekilde uygulanabilmesi için okul yöneticisinin neler yapması gerektiğini, okul yöneticisinin hangi liderlik becerilerine sahip olması gerektiğini ve çeşitli araçların kullanımıyla nasıl sistemli ilerlenebileceğini

ETKİNLİKLER

göreceğiz. Özellikle sosyal duygusal beceri geliştirme ile ilgili araştırmalara baktığımızda SDÖ'nün etkili bir şekilde okul süreçlerine entegre edilebilmesi için dönüştürücü liderlik (transformative leadership) becerisini etkili bir şekilde kullanması gerekliliğine işaret etmektedir. Buradan hareketle, dönüştürücü liderliğe ilişkin özellikle 3 başlık ön plana çıkmaktadır.” denilip

Sunudan bu üç başlık verilir ve kısaca başlıklara ilişkin açıklama yapılır:

- Vizyon ve cesaretle liderlik sergileyin,
- Okuldan başlayın ve okul süreçlerine entegre edin,
- Bütüncüllüğü sürekliliği sağlayarak uygulayın.

Bu açıklamalardan sonra, SDÖ ile ilgili okul yöneticisinin tutum ve davranışlarının çok önemli olduğunu ve bu yüzden öncelikle okul yöneticisinin nasıl yol alabileceğini bilmemiz gerekir diyerek etkinliğe geçilir.

YÖNERGE

1. Her gruba üzerinde **SDÖ ile ilgili adımlar atması için; okul yöneticisinin öncelikli olarak yanıtlaması gereken soruların** bulunduğu fotokopi kâğıtları (Ek 1) verilir ve bu kâğıttan incelemeleri istenir (Eğitimle eş zamanlı olarak kitap verilecekse kitaptaki sayfa numarası da söylenebilir).
2. Eğitimci: **“Dönüştürücü liderlikten ve özelliklerinden bahsettik. Sizce sadece bu özelliklere sahip bir liderin olması, okullarımızda etkili bir sosyal duygusal öğrenme ortamı sağlamak için yeterli mi?”** sorusunu sorarak katılımcıların görüşlerini alır.

Eğitimci, burada okullarda etkili bir sosyal duygusal öğrenme programı uygulamak için sadece bahsedilen liderlik özelliklerine sahip olmanın yetmeyeceğini söyler. EK 1'deki gibi öncelikli olabilecek çeşitli soruları cevaplarıyla ele alıp kısa ve uzun vadede neler yapılabileceğine ilişkin sistematik planlar geliştirmek, paydaş katılımını tüm aşamalarda sağlamak yani etkili liderlik için bir yol haritası, bir plana sahip olmak ve katılımcı ekip(ler) oluşturmak gerektiğini belirtir.

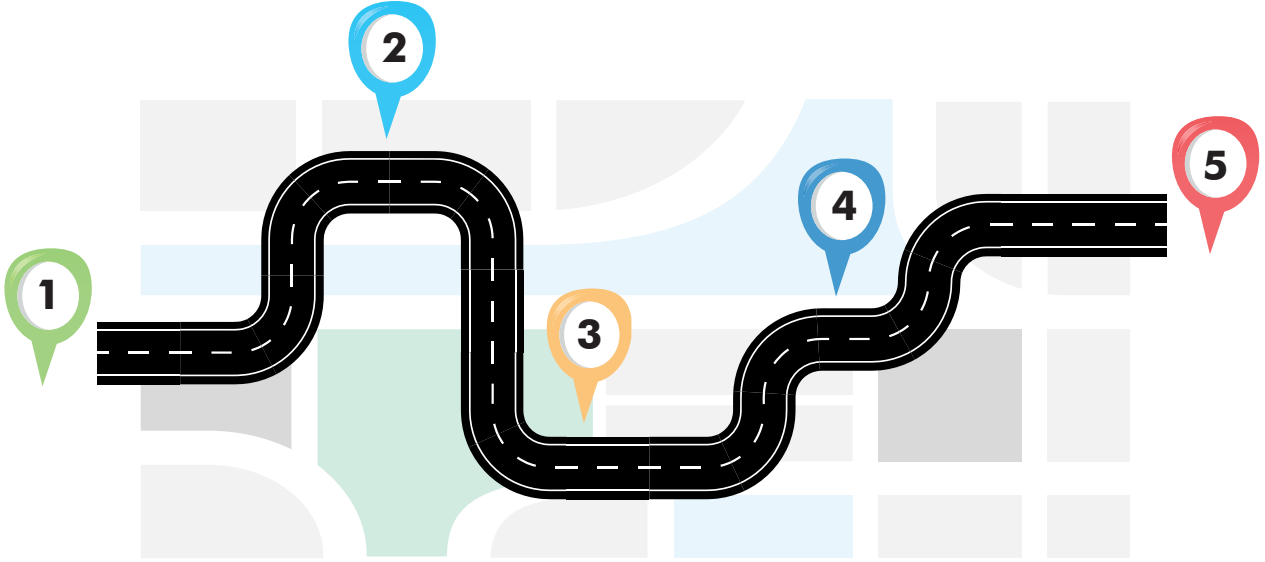
“Bir SDÖ programı planlayabilmek için birtakım araçlardan yararlanılır. Biz burada örnek olarak iki araçtan bahsedeceğiz.” diyerek sunudan sırasıyla öğretim programı tasarlayabilmek/yapılandırabilmek için **ADDIE modeli** ve iyileştirme çalışmaları yapabilmek için **PUKÖ döngüsü** yansıtılarak kısaca anlatılır. **(Sayfa numarası verilerek okumaları da sağlanabilir.)**

3. Eğitimci katılımcılara **“Şimdi öğrendiklerimizi uygulamaya geçirelim.”** der ve her gruba örnek olay (EK 2) dağıtılır. Katılımcılardan okumaları istenir.
4. **“Siz bu okulda yönetici olsanız bu durumu nasıl yönetirsiniz?”** sorusu sorulur.

ETKİNLİKLER

5. Gruptaki her bir katılımcıdan kendilerini o okulda çalışan yönetici olarak düşünmeleri istenir ve "Okulunuzda yaşanan bu örnek senaryoda belirtilen problemi, SDÖ'den faydalanarak nasıl çözerdiniz?" diye sorarak grubun bir yol haritası çizerek çözüm önerisi geliştirmesi istenir.

Tahtaya boş bir yol haritası görseli çizilebilir ya da sunuda çeşitli örnekler gösterilebilir:

6. Her grup kendi çalışmasını bitirdikten sonra büyük gruba aktarması sağlanır. Bu arada, diğer grupların da aktaran grubun çalışmasını değerlendirmesi, fikrini belirtmesi istenir.

7. Bütün gruplar aktarımını bitirdikten sonra, örnek olayda yer alan problemin örnek bir çözümü, katılımcılara dağıtılır ya da sunudan paylaşılır.

8. "Şimdi, EK 3 ve EK 4'ü araç olarak kullanarak senaryoda geçen okul için dönüştürücü liderlik sergileyip derslere entegre (hangi dersler olduğu size bağlı) bir SDÖ programı oluşturacaksınız." yönlendirmesi yapılır.

Eylem planı çizelgesi (EK 3) ve ADDIE modeli (EK 4) gibi birtakım materyaller çıktı olarak kullanıma hazır hâlde önceden çoğaltılmıştır. Bu materyaller de gruplara dağıtılır (Ya da örnekleri tahtaya yapışkan sakızla asılır.) Böylece araç kullanımıyla gruplar planlamalarını oluşturur. Sadece cümle ile yönetim stratejilerini anlatmak yerine, geliştirip kullanabilecekleri araçlarla birlikte anlatım/sunum yapacakları söylenir. Her gruba dağıtılır, çözüm önerilerini ve çalışmalarını sunabilmeleri için ihtiyaç duyulması hâlinde tahta kâğıtları dağıtılır.

ETKİNLİKLER

Eğitimci, aralarda dolaşır ve gerekirse destek olur ve geri bildirimini sağlar. ADDIE tasarımına ilişkin sorular sık gelebilir. Bu yüzden ADDIE anlatımı sunuda açık tutulabilir. Ayrıca, benzer soruları yanıtlamak için dönüştürücü liderin özellikleri de tahtaya notlar hâlinde yazılabilir.

NOT: Katılımcılara, kısa ve uzun vadedeki ilerlemeyi düşünerek tasarı yapmaları hatırlatılır. Örneğin ADDIE modelinin kullanımıyla bir dersin içeriğini yapılandırıyorlar ise buna ilişkin değerlendirmeyi ilk dönem sonu mu alacaklar ya da bir eğitim-öğretim yılı sonu mu gibi- zaman akışını not almaları istenir.

9. Çalışmalar tamamlandığında tüm sınıfla paylaşılır, paylaşım esnasında EK 3 ve EK 4 kullanımlarını sınıfa gösterirler.

10. Sınıftan paylaşılan SDÖ programlarına ilişkin değerlendirmeler kısaca alınır.

11. Tüm gruplar paylaşımlarını bitirdiğinde en beğenilen detaylar sorulur. Akılda kalan kısımlar sözlü olarak kısaca paylaşıldıktan sonra örnek olay çalışması tamamlanır.

12. Son aşama olarak katılımcılardan bireysel olarak birer yapışkanlı kâğıt alıp, okullarına döndüklerinde sosyal duygusal öğrenme ile ilgili kendi okullarında nasıl bir adım atacaklarını yazmaları ve yol haritası gibi bir görselle aşamalandırmaları istenir. Daha önceden eğitimci tarafından duvara asılan kâğıtlar üzerine yapıştırılmaları istenir. Katılımcı sayısı kadar yol haritası duvardan duvara boydan boya asılır ve bir sergi koridoru elde edilir.

Herhangi bir katılımcı, bireysel tasarı yapamayacağını ikili çalışma yapmak istediğini belirtirse buna izin verilir. Ama üçlü ve daha fazla üyeli grup çalışması yapılması istenmez. Eğitimci, tüm çalışmalarını aralarda dolaşarak izler. Soru gelirse cevaplar. Bireysel tasarı yapamayacağını belirten katılımcının 2'li grup çalışmasının ilerleyişini izler. Gerekirse destek olur.

13. Çalışma tamamlandıktan sonra sergi koridoru (resim sergisinde olduğu gibi) baştan sırayla gezilir. (Burada hafif bir müzik kullanılabilir.) Her katılımcıdan, post-it kullanarak en beğendiği fikir ve yol haritası paylaşımının üstüne bir kalp beğenisi bırakması istenir. Gün sonunda en çok kalp beğenisi almış olan tasarım hazırlayan katılımcı tarafından tüm sınıfa anlatılır.

14. Katılımcılara teşekkür edilerek oturum sonlandırılır.

EKLER

1. ETKİNLİK

EK 1

► Duygu Kartları (Katılımcı sayısına göre kesilerek kullanılacaktır.)

Öfkeli	Endişeli	Öfkeli	Endişeli
Üzüntülü	Bezgin	Üzüntülü	Bezgin
Mutlu	Coşkulu	Mutlu	Coşkulu
Neşeli	Düşünceli	Neşeli	Düşünceli
Stresli	Karamsar	Stresli	Karamsar
Utangaç	Kaygılı	Utangaç	Kaygılı
Şaşkın	Sinirli	Şaşkın	Sinirli
Sevinçli	Heyecanlı	Sevinçli	Heyecanlı
Meraklı	Gururlu	Meraklı	Gururlu
Kızgın	Şüpheli	Kızgın	Şüpheli

ALTERNATİF ETKİNLİK

► Duygu cümleleri (Katılımcı sayısına göre kesilerek kullanılacaktır.)

1. Çalıştığınız okulda kendinizi yalnız hissediyorsunuz.
2. Büyük emeklerle hazırladığınız proje kabul edilmedi.
3. Okulunuzda yangın çıktı.
4. Çalıştığınız okulda çok huzurlusunuz.
5. Bu yıl okulunuzda hedeflediğiniz her şeyi başardınız.

EK 2

Araştırma Alıntıları

Sosyal duygusal beceriler, “duyguları anlayıp yönetmek, olumlu hedefler belirleyerek bu hedeflere ulaşmak, başkaları için empati duymak ve göstermek, pozitif ilişkiler kurarak bu ilişkileri sürdürmek ve sorumlu kararlar vermek için gerekli olan bilgi, tutum ve beceriler” olarak tanımlanabilir.

Sosyal ve duygusal öğrenme, insanların duygularını anlamak ve yönetmek; olumlu hedefler koymak ve başarmak; başkalarına empati (duygudaşlık) hissetmek ve göstermek; olumlu ilişkiler kurmak ve sürdürmek ve sorumlu kararlar vermek için gerekli bilgi, tutum ile becerileri edinme ve etkin bir şekilde uygulama süreci olarak tanımlanır (CASEL, 2017).

İnsana özgü sosyal ve duygusal beceriler; yaratıcılık, sorgulayıcı düşünme, inisiyatif alma, ikna ve müzakere becerileri, karmaşık problem çözme, esnek düşünme, zorluklar karşısında pes etmeme, detaylara inme ve hâkim olma gibi örneklendirilmektedir (TÜSİAD, 2019).

SDB’nin önemsendiği okul ikliminde, çalışanlarda ve öğrencilerde okula aidiyet duygusu artmaktadır. Öğrencilerin devamsızlık oranları, disiplin problemleri ile akran zorbalığı azalmakta, öğrencilerin benlik saygısı artmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mesleki tükenmişlik yaşama olasılığı düşük olmaktadır (CASEL, 2013).

Sosyal-duygusal öğrenme, çevre ve toplumla uyumlu birey olmak, kişilik gelişimi ve bireyin iyi yetişmesi için önem taşımaktadır. İnsan gelişiminin başlıca alanları -sosyal, duygusal, bilişsel, dilsel, akademik- beyinde ve davranışta derinlemesine iç içedir ve hepsi öğrenmenin merkezinde yer alır (Jones ve Kahn, 2017).

Yaşamda, okulda ve kariyerde başarı, bireylerin bilişsel, sosyal, duygusal ve akademik gelişimlerine dayanmaktadır. Bir alandaki zayıf gelişme diğer alanlardaki sağlıklı gelişimi zayıflatmaktadır. Bu nedenle, öğrencilerin zengin akademik içerikle etkileşime geçtiği, bilgi, beceri, sosyal ve duygusal yeterliliklerini geliştirmeleri için fırsatlar buldukları okul ekosistemi önem teşkil etmektedir. Bu ekosistemin oluşturulması için yapılan çalışmalar incelendiğinde bilişsel, sosyal ve duygusal faktörlerin eğitim-öğretim ortamına ve süreçlerine ne kadar entegre edilerek katkıda bulunduğu; okul yöneticileri ve öğretmenlerin bu kapsamda anlayış ve becerilerini geliştirmesinin gerekliliğine dikkat çekildiği görülmektedir (John ve Kahn, 2017).

EKLER

2. ETKİNLİK

EK 1

► OECD Sosyal ve Duygusal Beceriler Çerçevesi Boyutlar

NOT : Her başlık ayrı bir renkli kâğıda yazılacaktır.

1. İŞ /GÖREV PERFORMANSI
2. DUYGU DENGELEME/ DÜZENLEME
3. BAŞKALARIYLA ETKİLEŞİME GEÇME
4. İŞ BİRLİĞİ
5. AÇIK FİKİRLİLİK

4. ETKİNLİK

EK 1

► SDÖ ile ilgili Uygulama Programları

NOT : Her bir sayfaya bir program gelecek şekilde kesilerek kullanılacaktır.

Duyarlı Sınıf Yaklaşımı (The Responsive Classroom Approach)

Okul öncesinden altıncı sınıfa kadar gelişimsel olarak uygun eğitim deneyimleriyle çocukların fiziksel, duygusal, sosyal ve entelektüel ihtiyaçlarına cevap veren sınıflar oluşturmak için tasarlanmıştır.

Yaklaşım, birtakım öğretim uygulamalarını ve stratejilerini içerir:

Sabah toplantıları, kural oluşturma, etkileşimli modelleme, olumlu öğretmen dili, mantıksal sonuçlar, rehberli akademik keşif, akademik tercih, sınıf organizasyonu, iş birlikçi problem çözme ve ailelerle çalışma için yönergeler içerir (CASEL, 2012).

EKLER

Yaratıcı Çatışma Çözme Programı (The Resolving Conflict Creatively Program)

Program, okul öncesinden 8. sınıf sonuna dek sıralı beceri geliştiren sınıf dersleri içermekte ve ilgili, barışçıl okul öğrenme topluluklarının oluşturulmasını teşvik etmektedir. Dersler, ilişki kurma, duyguları anlama, empati geliştirme, duyguları yönetme ve sosyal sorumluluk geliştirmeyi öne çıkarmaktadır. Programda 16 adet birbirine bağlantılı hazırlanmış bir ders ve içerik sıralaması vardır. Her seviyede hangi içeriğin uygulanacağı belirlenmiştir, atölye çalışması şeklinde uygulanır. Programın etkililiğini inceleyen araştırmalar; disiplin problemlerinin azaldığını, duygusal stresin azaldığını, öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerini daha etkin kullandığını ortaya koymuştur (CASEL, 2012).

Açık Daire Programı (The Open Circle Program)

Öğretmenleri, iş birlikçi bir sınıf ortamı oluşturma ve problem çözmeye yönelik olumlu ilişkiler ile etkili yaklaşımlar kullanma konusunda güçlendiren, okul öncesinden 5. sınıf sonuna dek süren bir programdır.

Programda her yıl ortalama 34 yapılandırılmış ders bulunmaktadır. Dersler, ilişki kurma ve iletişim becerileri, duyguları anlama ve yönetme ve problem çözmeyi kapsamaktadır.

Programda, odaklanılan ana konuları destekleyen yardımcı üniteler ve ek konular da bulunmaktadır. Örneğin, zorbalık üzerine ayrı bir ünite yer almaktadır, okul genelindeki uygulamaları destekleyen, aile katılımını destekleyen ayrı üniteler de yer almaktadır (CASEL, 2012).

Wits Programı

Walk away (uzaklaş), ignore (görmezden gel), talk it out (çözmek için konuş), seek help (yardım iste) kelimelerinin ilk harfleri programın adını oluşturmaktadır.

Ayrıca, İngilizcede "wits" pratik zekâ ve anlayış anlamına gelmektedir.

Programın amacı, çocukların alay etme ve zorbalık gibi durumlarla başa çıkabilmesi için pratik zekâlarını kullanmalarını sağlamak ve WITS stratejisi ile iyi oluş hâllerini korumak, ayrıca çocukların (okul içi ve dışı), diğer çocuklara karşı da WITS ile güçlenmeleri, kendilerini korumalarına yardımcı olmaktır.

WITS programı, çocukların, öğrencilerin yanı sıra okul yöneticisi, öğretmenler, diğer okul çalışanları, veliler ve toplum temsilcilerini içeren uygulamalara sahiptir. Okul öncesinden 6. sınıf sonuna kadar uygulanmaktadır. Akran çatışmasını çözmek ve sosyal sorumluluk duygusunu geliştirmek gibi konularda çocuklar için iletişim geliştirme çalışmaları ve kitap okuma listeleri içerir.

(WITS program. Erişim: <https://witsprogram.ca/school/> 18.04.2020).

EKLER

İlgili Okul Topluluğu (Caring School Community)

Okul öncesinden 6. sınıf sonuna dek uygulanan bir programdır. Child Development (Çocuk Gelişimi) adlı bir projenin çıktılarına dayanır.

Program, temel değerleri, olumlu sosyal davranışları ve okul çapında bir topluluk hissini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. İlk oluşturulduğunda 4 temel ögeye yer verilmiştir: Sınıf toplantısı dersleri, çapraz yaş arkadaşlar programı, aile yanı etkinlikleri ve okul topluluğu.

Zaman içinde uygulandıkça geliştirilerek ve uygulandığı okulun ihtiyaçlarına göre çeşitli yeni ögeler eklenebilmektedir.

Ana 4 ögeyi kısaca açıklamak gerekirse sınıf toplantısı dersleri; öğretmenlere ve öğrencilere birbirlerini tanımaları, sorunları ortaklaşa belirlemeleri ve çözmeleri, konuları tartışabilmeleri ve sınıf yaşamını etkileyen kararları birlikte vermelerini amaçlar.

Çapraz yaş arkadaşlar programı, farklı yaş gruplarındaki sınıfların öğrencilerini ikili gruplar hâline getirerek akademik ve eğlenceli aktiviteler yoluyla farklı yaş grupları arasında ilişki geliştirmeyi ve genel olarak tüm okul topluluğunda güvenli bir iklim oluşturmayı amaçlar.

Aile yanı etkinlikleri, öğrencilerin ebeveynleri ile yapmaları ve daha sonra sınıflarında tartışmaları için eve gönderilen kısa konuşma aktivitelerini içerir. Ailelerin bakış açılarını, kültürlerini ve geleneklerini birleştirerek kişiler arası anlayışı teşvik eder.

Okul topluluğu faaliyetleri, yeni okul gelenekleri oluşturmak için öğrencileri, velileri ve okul çalışanlarını bir araya getirir (Yoder, 2014; WWC, 2007).

Sağlıklı Çocuklar Yetiştirme (Raising Healthy Children)

Risk faktörlerini ve koruyucu faktörleri göz önüne alıp sosyal gelişimsel bir yaklaşım kullanarak olumlu gençlik gelişimini teşvik etmeye odaklanan kapsamlı, okul temelli bir önleyici müdahale programıdır.

İlkokuldan lise sonuna dek uygulanır. Örneğin, ilkokul düzeyinde bir "Sağlıklı Çocuklar Yetiştirme" programında, öğretmen, aile ve öğrenciyi kapsayan çeşitli uygulamalar bulunmaktadır.

Öğretmenlerin program uygulamalarını yerine getirebilmesi -sınıf yönetiminde öğretimsel gelişim- için öncelikle bir dizi çalıştay ve çalıştay sonrası uygulamaları tamamlaması gerekir.

EKLER

Çalıştaylar, ilköğretim sınıflarında akademik riskleri ve erken saldırgan davranışları azaltmada etkili olduğu ve ilköğretim öğrencileri arasında koruyucu faktörleri artırdığı araştırmalarca ortaya konan etkili öğretim stratejilerini temel alır.

Çalıştay konuları arasında, proaktif sınıf yönetimi, iş birlikli öğrenme yöntemleri, öğrenci motivasyonunu geliştirme stratejileri, öğrenci katılımı, okuma stratejileri ve kişiler arası problem çözme becerileri bulunmaktadır.

Aynı okuldan öğretmenler, ortak öğrenme deneyimlerini geliştirmek ve pekiştirmek için bu çalıştaylara birlikte katılırlar. Ayrıca her çalıştaydan sonra, "Sağlıklı Çocuklar Yetiştirme" programı çalıştayını yürüten sorumlu eğitici eğitmen, akademisyen, koç ekibi, öğretmenlere sınıf koçluğu sağlar.

Bunların ardından, ayda bir tekrar toplantıları, gözlem gibi peşi sıra çeşitlenen uygulamalarla öğretmenlerin mesleki gelişimi sürdürülür.

Program, her öğretmenin bir çocuğun hayatında fark yarattığı, her çocuğun başarabileceği ve ailenin öğrenmede önemli bir ortak olduğu inancına dayanmaktadır (SDRG, 2007; Yoder, 2014).

RULER yaklaşımı (RULER approach)

Sosyal ve duygusal öğrenmeyi okullara entegre etmeyi amaçlayan bir diğer kanıta dayalı yaklaşımdır. Yale Duygusal Zekâ Merkezi tarafından geliştirilmiştir. RULER duygusal zekâ becerilerini öğretir:

Recognizing emotions in oneself and others: Kendinde ve başkalarında duyguları tanıma,

Understanding the causes and consequences of emotions: Duyguların sebep ve sonuçlarını anlama,

Labeling emotions with a nuanced vocabulary: Nüanslı bir kelime dağarcığıyla duyguları etiketleme,

Expressing emotions in accordance with cultural norms and social context: Duyguları kültürel normlara ve sosyal bağlama uygun olarak ifade etmek,

Regulating emotions with helpful strategies: Yardımcı stratejilerle duyguları düzenleme şeklindedir.

Okul öncesinden lise sonuna dek uygulanır. Okul yöneticisinin ve farklı seviye ve sınıflardan öğretmenlerin kişisel ve mesleki gelişim öğrenmeleriyle başlar; sınıf yönetiminde öğretime nasıl yansıtacağı, ailenin katılımının sağlanması ve tüm okul politika ve uygulamalarına entegrasyonu ile devam eder. Yukarıda sıralanan becerilerin edinimi için çeşitli süreçler ve süreçlerde kullanılan araçları içerir (Yale Center for Emotional Intelligence).

5. ETKİNLİK

EK 1

- Okulumuzda sosyal ve duygusal öğrenmeyi-gelişimi destekleyen neler yapılmakta? Başarılı sonuçlar veriyor mu?
- Sınıftaki aktivitelerde, okul genelindeki uygulamalarda hangi sosyal ve duygusal becerilere daha çok odaklanılmaktadır? Nasıl daha da geliştirebiliriz?
- Okulda öğrencilere destek olmak üzere yapılan aktiviteleri/uygulamaları listeleyp (mentorluk, koçluk, uyum sağlama, okul devamsızlığını azaltmak üzere rehberlik, zorbalık karşıtı programlar, gönüllü proje çalışmaları, vb.) inceleyerek bu çalışmalar sayesinde öğrencilerin hangi sosyal ve duygusal becerileri gelişmektedir?
- Öğretmenlerim ve diğer çalışanlar SDÖ'ye ilişkin ne biliyor?
- Okulda SDÖ ile ilişkilendirebileceğimiz uygulamaların kısa ve uzun vadede ne gibi etkiler sağladığını belgeleyebilir miyim? Öğretmenlerim bu etkileri takip edebiliyor mu?
- Güvenli okul planlarında SDÖ'ye ilişkin hedefler var mı? Nasıl planlayabiliriz?
- Stratejik planda, SDÖ'ye ilişkin hedefler var mı? Neden?
- Genel olarak okul çevresinde ve toplumda SDÖ'ye ilişkin fikir nedir, bireyin hayatına nasıl etkisi olduğuna dair farkındalık var mı?
- Okul bölgemdeki iletişimi ve anlayışı SDÖ bağlamında ne şekilde geliştirebilirim?
- Buna yardımcı olacak çeşitli sosyal ve kültürel etkinlikler planlanabilir mi?

EK 2

Örnek Olay:

Antalya ilinde turizmin de etkisi ile yerleşen yabancı uyruklu öğrencilerin yoğun olduğu VHT Ortaokulunda 22 uyruktan öğrenci bulunmaktadır. Bu okulda okuyan yabancı uyruklu öğrencilerin bir kısmı okula ve bulunduğu bölgenin koşullarına uyum sağlarken, bazı öğrencilerin ise zorlandığı ve koşullara uyum sağlamada direnç gösterdiğini tespit eden okul yöneticisi mevcut durumdan rahatsızlık duymuştur. Konuyla ilgili rehber öğretmeniyle birlikte araştırma ve incelemeye koyulmuştur. Okul yöneticisi ve rehber öğretmenin yaptığı araştırma, inceleme ve gözlemlerinden çıkan sonuç şu şekildedir:

Yabancı uyruklu öğrenciler, hem günlük okul rutinlerinde hem de bayramlar, belirli gün ve haftalar, ve diğer (sosyal-kültürel-sportif) etkinlik ve organizasyonlarda yalnızlaşmış ve kopuk hareket etmektedir. Kendilerini bulundukları yere ve okula ait hissetmemektedirler. Dolayısıyla, okulla ve okulda yapılanlarla, öğrenciler bağ kuramamakta ve olumsuz davranışlara yönelebilmektedirler. Bu durum, onların sadece davranışsal, sosyal ve duygusal yönleriyle/etkileşimleriyle sınırlı kalmayıp bilişsel ve akademik gelişimlerini de etkilemektedir. Ayrıca, bu durum sadece ilgili öğrencileri değil; diğer uyum sağlamaya çalışan yeni yerleşen öğrencileri, eskiden bu yana okulda olan öğrencileri, öğretmenleri ve çıkan sorunların neticesinde velileri etkilemektedir.

EKLER

EK 3

Eylem	Zaman çizelgesi	Eylemden sorumlu olan çalışanlar
SDÖ ekibinin/takımının oluşturulması ve son şeklinin verilmesi		
SDÖ ile ilgili ihtiyaç analizi yapmak ve bilgi toplamak		
SDÖ ekibinin uzun ve kısa dönem amaçlarını belirlemek		
SDÖ programı uzun ve kısa dönem amaçlarını belirlemek		
SDÖ programı yol haritasını ve zaman çizelgesini geliştirmek		
SDÖ program değerlendirme için ölçütleri/kriterleri (rubrik) oluşturmak		
Değerlendirilecek ilk aşama SDÖ program(lar)ını belirleme		
Değerlendirmede her SDÖ programı için not/bilgi tutma ve veri toplama (araştırma yoluyla)		
Araştırma sonuçlarını ortaya koyma, başarılı program(lar)ı (ya da başarılı yanlarını) belirleme		
Okul topluluğu ile paylaşılacak olan SDÖ programlarını (uygulamalarını) seçme		

EK 4

ADDIE ÖĞRETİM PROGRAMI TASARIMI	
Analiz	
Tasarım	
Geliştirme	
Uygulama	
Değerlendirme	

KAPSAYICI EĞİTİM BAĞLAMINDA
OKUL YÖNETİCİLERİNİN
UZAKTAN EĞİTİM SUREÇLERİNDE
TASARIM VE YÖNETİM
BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ
MESLEKİ GELİŞİMİ

SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER

